

A PÉCSI EGYHÁZMEGYE PEDAGÓGIAI FOLYÓIRATA

FIGYELJ RÁM!

Bámulatba ejtő vagy! Becsüllek ezért! Bízom benned! Búszke vagyok rád!
Csúcs! De figyelmes vagy! Egyedi felfedező vagy! Egyedi ötlet! Eltaláltad!
Érdekfeszítő, amit mondasz! Értékes elképzelés! Ez a te jó utad! Ez az!
Helyes! Ez derék! Ez ésszerű! Ez figyelemre méltó! Ez gyönyörű! Ez
hihetetlenül jó! Ez igen! Ez jó ötlet volt! Ez nagyon jó! Ez pompás! Ez tetszik
nekem! Ez tökéletes! Ezért tisztellek téged! Ezt jól csináltad! Ezt nem
gondoltam! De jó! Ezt vártam Tőled! Fantasztikus! Fáradhatatlanul dolgozol!
Felhízek rád! Felvidítottad a napomat! Győztes vagy! Hallatlanul erős vagy!
Hiszek a tettekre készségedben! Hiszek az erődben! Hurrá! Izgalmas ez a
véleményed! Jé, mi csoda eredmény! Jó a terved! Jó munka! Jól sikerült!
Kimagasló teljesítmény! Kitanó alkotás! Kreatív tevékenység! Lelkiismeretes
vagy! Magával ragadó, amit csinálsz! Meglátod, sikerülni fog! Mi csoda
képzelőerőd van! Milyen találatkony vagy! Most eltaláltad! Nagyon jól
gondolod! Nagyon okos! Nagyszerű! Nagyszerűen sikerült! Nekem tetszik!
Nemes tette! Nyerő vagy ebben! Óriási elképzelés! Örömet szerezteél nekem!
Örülök, hogy megpróbáltad! Ötletes! Pompás! Pontos vagy! Precíz munka!
Remek, amit tettél! Rendkívüli teljesítmény! Ritka egyedi alkotás! Semmi
meg nem állíthat téged! Szenzáció! Szép munka volt! Szép próbálkozás!
Szép, mutató! Szeretem a precízségedet! Szeretetre méltó vagy!
Szívdobogtató az akaratérőd! Szuper munka! Szuper, amit tettél!
Támogatni ebben! Te csodálatos vagy! Te egy győgysemm vagy! Te egy igazi
lovag vagy! Te egy jó barát vagy! Te egy kincs vagy! Te élen jársz! Te erre
képes vagy! Te fontos vagy nekem! Te képes vagy erre! Te megérdemelsz egy
nagy díjazást! Te nagyon okos, értelmes vagy! Te abszolút kedves vagy! Te
páratlan vagy ebben! Te vagy a csoda! Te vagy a legjobb! Te vagy a vidámság!
Tökéletes! Tudtam, hogy megcsinálod! Tudtam, hogy sikerül! Tündéri vagy!
Tünetlenyes! Tyű, de jól boldoggá tettél! Ügyes!

II. évfolyam 1. szám – 2016. április

FIGYELJ RÁM!

IMPRESSZUM

HU ISSN 2498-5503

A megjelenő cikkeket a Szerkesztőbizottság tagjai vagy felkért külső szakemberek lektorálják.

Megjelenik elektronikus formában az Egyházmegye honlapján:
<http://figyeljram.pecsiegyhazmegye.hu>

Szerkesztőbizottság:
BERTÁNÉ HARGITAI MARGARÉTA
DR. HEIDL GYÖRGY
SÜMEGI JÓZSEF

Munkatársak:
TÓTH LÁSZLÓNÉ
HAÁSZ ISTVÁN PÉTER

Kiadó: PÉCSI EGYHÁZMEGYE

Kiadásért felelős személy: BERTÁNÉ HARGITAI MARGARÉTA

Szerkesztésért felelős személy: BERTÁNÉ HARGITAI MARGARÉTA

Szerkesztőség: 7621 PÉCS, DÓM TÉR 2.

E-mail: figyeljram@pecs.egyhazmegye.hu

A következő lapszám 2016 novemberében jelenik meg.

Lapzártá: 2016. október 22.

FIGYELJ RÁM!

Számunk szerzői

Bertáné Hargitai Margaréta – Szent József Iskolaközpont, tanár

Egyed Sándor – Tamási Béri Balogh Ádám Katolikus Gimnázium, tanár

Helstáb Ákos – Szent Mór Iskolaközpont, tanár

Koller Melinda – Szent József Iskolaközpont, óvodapedagógus

Köcsky Tiborné – Szent Mór Iskolaközpont, tanító, hittanár

Nagy Katalin – Ciszterci Nevelési Központ, tanár

Priskinné Varga Margit – Szekszárdi Katolikus Baba-mama Klub, klubvezető

Riznerné Osztafin Klaudia – Szent József Iskolaközpont, tanár

Schubertné Pálincás Zsuzsanna – Tolna Megyei Pedagógiai Szakszolgálat, gyógypedagógus-logopédus, terapeuta

Szabóné Varjas Ildikó – Szent József Iskolaközpont, intézményvezető

Szakács Emília – Szent Mór Iskolaközpont, tanár

Tolnai Éva – Dombóvári Római Katolikus Plébánia, Vásárosdombói Római Katolikus Plébánia, hitoktató

Török Lászlóné – Szent József Iskolaközpont, tanár

Tövisháti Lilla – Szent József Iskolaközpont, tanár

Vadóc Eszter – Szent József Iskolaközpont, tanító

Weiszné Vác Erika – Balogh Antal Katolikus Iskola és Gimnázium, tanár

FIGYELJ RÁM!

TARTALOMJEGYZÉK

Impresszum	2
Számunk szerzői.....	3
Tartalomjegyzék.....	4
Felhívás publikálásra	6
Bemutatkozik	8
A Szekszárdi Katolikus Baba-mama Klub, mint igazi katolikus közösség.....	8
Bemutatjuk Szepesy-díjasunkat, Stallenbergerné Madarász Veronikát	16
Bemutatjuk Dulánszky-díjasunkat, Barsi Ildikót.....	25
Életpálya	32
Műhely.....	45
Nagy Katalin: Az erőszakmentes, empátikus kommunikáció fejlesztésének lehetősége Antoine de Saint-Exupéry <i>A kis herceg</i> c. regényének feldolgozásán keresztül.....	45
Helstáb Ákos: A jövő iskolája	73
Szakács Emília: A kortárs irodalom tanítása nyári olvasótáborban.....	88
Egyed Sándor: A pedagógus személyiségének hatása a nevelési-oktatási folyamatban	119
Tolnai Éva: A szív, a kéz és az értelem pedagógiája: a Kett- módszer.....	139
Nincsen rossz gyerek!	159
Rohan az idő... ..	159

FIGYELJ RÁM!

Mit tehetünk a tehetséggel?	163
Írások a tehetségnevelés témaköréből.....	163
Mérhető-e/mérendő-e a tehetség?	163
Értékrend	175
Köcsky Tiborné: „Anyá csak egy van...”	175
Műsorterv	180
Versek anyák napjára	180
Ballagási műsor	192
Ünnepi műsor az aradi vértanúk napján.....	203
Visszatekintő	217
Riznerné Osztafin Klaudia: Kis-Magyarországtól Nagy-Magyarországig	217
Kitekintő	224
Tövisháti Lilla: Mi a baj az iskolai nyelvoktatással?	224
Útravaló.....	235
Ferenc pápa gondolatai a gyerekekről	235

FIGYELJ RÁM!

FELHÍVÁS PUBLIKÁLÁSRA

KEDVES KOLLÉGÁK! KEDVES OLVASÓINK!

Talán többenekben felmerült már a gondolat, hogy szívesen megosztanátok tapasztalataitokat, ötleteiteket, módszertani kísérleteiteket a közvetlen tantestületeteken kívül, tágabb körben is.

Bizonyára olyanok is akadnak, akik noha szívesen olvassák lapunkat, meg sem fordult a fejükben, hogy az újság alkotói közé is tartozhatnak, annak ellenére, hogy az olvasottak továbbgondolkodásra késztették, vagy új dimenziókat nyitottak benne.

Mindannyiótokhoz szólunk most, akármelyik csoporthoz is tartoztok. Számítunk arra, hogy érdeklődő olvasóinkat a közvetlen munkatársaink körében üdvözölhetjük. Amit kaptunk a Jóistentől, nem magunknak kaptuk. Dolgunk, hogy csiszoljuk, kiteljesítsük, s úgy ajándékozzuk tovább. Osszátok meg tehát pedagógiai munkátok kincseit, legyenek fény egymás életében! A költő szavaival élve: „A fény csak abban válik áldássá, aki másnak is ad belőle. Amit szerzel, amit elérsz, amit tudsz, amit átélsz, osszad meg!”

Mindenkit arra biztatnánk, hogy legyen bátor, és tapasztalataihoz, talentumaihoz mérten tegyen egy próbát: *Visszatekintő* illetve *Kitekintő* rovatunk kiválóan alkalmas arra, hogy a kezdő tollforgatók gyakorlatot szerezzenek, akik a gyakorlati munkájukra büszkék, *Műsorterveikkel* gazdagíthatnák periodikánkat, az elméleti- illetve pedagógiai tapasztalatokról szóló - szakvizsgára vagy minősítésre készülők illetve gyakorlottabb pedagógusaink billentyűzetéből kikerülő - írásokat, tanulmányaik során készített esszéiket *Műhelyünkbe* várjuk. Megjelenhetnek egy-egy beszélgetés gondolatmenetének

FIGYELJ RÁM!

lejegyzései, továbbgondolásra alkalmas felvetések, konfliktushelyzetek sikeres megoldásai, azaz minden olyan szöveggé formált tapasztalat, ami a többi olvasónak alapanyagul, vagy éppen az épülésére szolgál.

Azzal segíthetnénk munkánkat, ha a cikkeket a *Figyelj Rám!* szerkesztőségi címére (figyeljram@pecs.egyhazmegye.hu) küldenének szerkeszthető (doc, docx) formátumban, csatolt fájlként. A beérkező írások (Műhely rovat) terjedelme irodalomjegyzék nélkül (Times New Roman 12-es betűtípussal, 1,5-es sorközzel szedve) minimum 200, maximum 4000 szó legyen, vagyis a lap elektronikus (A/5-ös lapméretű) változatában 20 oldalnál ne legyen több. Más rovatoknál nincs terjedelmi korlát, illetve a szerkesztőséggel történő egyeztetés az irányadó.

A beérkezett írásokat a szerkesztőség kezeli, és a beérkezést követő lapszámban közli, ha –tartalmi, ill. stilisztikai szempontból – az adott újság felépítéséhez megfelelőnek tartja. (Előfordulhat, hogy bizonyos cikkek csak egy későbbi időpontban lesznek publikálva, ez az újság telítődésének függvénye.)

Reméljük, a novemberi számunkban minél több új szerző írását mutathatjuk be!

A szerkesztők

FIGYELJ RÁM!

BEMUTATKOZIK

A Szekszárdi Katolikus Baba-mama Klub, mint igazi katolikus közösség

Igen nagy a híre a plébánián működő babaklubnak. Amióta felavattuk a saját klubhelyiségünket, azóta a klubtagok száma egyre csak

nőtt. Köszönhető volt ez a gazdag programoknak is, de leginkább az összetartó, egymást segítő, aktív közösségnek. Akik már régóta járnak, azoknak nagyon fontos a keddi nap, mert akkor vannak a foglalkozások. Igazi családra találtunk itt mindannyian. Hasonlóan

gondolkodunk, ugyanazon értékeket képviseljük. Ebben a közösségben nem jellemző a válás, sem a terhesség-megszakítás, és nem a karrierépítés a legfontosabb.

A hosszú, elmélyült imádságokra a sok kisgyermek mellett ugyan nincs lehetőség, de a közösen elmondott saját rövid kis imáinkra mindig szakítunk időt:

FIGYELJ RÁM!

„Köszönjük, hogy a mai napon is velünk vagy, gondoskodsztólunk és sokféle formában kifejezésre juttatod szeretetedet. Áldj meg bennünket, valamint szűkebb és tágabb családukat és hallgasd meg kéréseinket:

Hallgass meg, Urunk!

- Add, hogy szeretettel tudjunk fordulni embertársaink felé akkor is, ha ez meglehetősen nehéz!*
- Gyógyítsd a betegeket, és áldd meg azokat, akik ma nincsenek köztünk!*
- Adj nekünk és gyermekeinknek minden élethelyzetben optimista életfelfogást!*
- Add meg, hogy jól tudjuk nevelni gyermekeinket, hogy sokoldalú, talpraesett, boldog és Istenhívő felnőttekké váljanak!*
- Légy velünk a döntéseinkben, segíts megtalálni választásaink során a helyes megoldást!*
- Add, hogy ma kevesebb panasz és morgolódás hagyja el szánkat, mint általában!*
- Áldd meg mindennapi munkánkat!*
- Segíts házasságunkat, hogy bizalommal, türelemmel és szeretettel tudjunk egymás felé fordulni!*

*Kérünk Istenünk, légy velünk a mai alkalommal is! Nyisd meg a szívünket, hogy figyelemmel tudjunk egymás felé fordulni! **Ámen.**”*

FIGYELJ RÁM!

A Katolikus Baba-mama Klub 2002 októberében indult. Igény volt rá, hogy a plébánián egy baba-mama klub szerveződjön, aktív kismamák és anyukák közreműködésével. Segít a családok hitéletét

elmélyíteni, de kiemelt célja a keresztény családok közti kapcsolatok kialakítása, szorosabbá tétele. Ezek a találkozások kitűnő lehetőséget adnak arra, hogy a

gyermekek apránként szokják a közösségi létet, akár már néhány hetes koruktól.

A klub újabb családokat erősítő kapocs, önszorgató, önművelő jelleggel. A kezdetek óta heti rendszerességgel, folyamatosan működik.

Egyre növekvő népszerűsége miatt a létszámunk folyamatosan gyarapszik. Egy-egy alkalommal akár 15-20 anyuka is eljön a gyermekével. Sokan vagyunk, mégis nagyon szoros kapcsolat alakult

FIGYELJ RÁM!

ki a családok közt és mindenki hatalmas lelkesedéssel vesz részt a klub szervezésében.

Igyekszünk a heti alkalmainkat programokkal színesíteni. Fontosnak tartjuk, hogy az ünnepeket keresztény módon tartsuk meg. Decemberben Miklós püspök látogat el hozzánk, Jézus születésének

ünnepét keresztény énekekkel tesszük színebbé. Nagyböjten keresztutat járunk, húsvétkor pedig a feltámadást ünnepeljük. Az egyházi év többi jeles napjáról sem feledkezünk meg. Ilyen-

kor atyákat hívunk, akik előadást tartanak például a mindenszentekről, adventről stb.

A klubtagjaink közül került ki egy hitoktató, ő rendszeresen tart padlóképes foglalkozásokat. A Baba-mamás anyukák közül is sokan tartottak már egy-egy előadást. Így volt már babaangol,

FIGYELJ RÁM!

babahordozási bemutató, szoptatási tanácsadás, előadást tartott többek között logopédus, mentős apuka, dentálhigiénikus stb. A kreatív és tehetséges anyukák közül vannak, akik rendszeresen szolgálnak. Így például egyikőjük tehetséges gitáros, ezért rendszeresen van lehetőségünk együtt énekelni is. Természetesen mindig egyházi dalokat. Egy másik klubtagunk pedig fotós, ő sok szép pillanatot örökített már meg profi módon. Ezek nagyon megemelik az összejöveteleink színvonalát.

A babaklub 2012. november 17-én ünnepelte fennállásának 10. évfordulóját.

Ez alkalomból egy új klubhelyiséget is kaptak a babák. A pályázati pénzből nagyon szép és jól felszerelt helyet sikerült így berendezni. 2013 májusában pedig a plébánia hátsó kertjét vehettük birtokba. Az elvadult kertből, hatalmas összefogással, anyukák és apukák együtt dolgozva, gyönyörű játszóteret varázsoltunk.

A családok itt napi kapcsolatban vannak egymással, kölcsönösen segítik egymást. Aki épp nehéz anyagi helyzetbe kerül, azt közös erővel próbáljuk meg segíteni adományokkal. Rendszeresen gyűjtünk

FIGYELJ RÁM!

karácsony előtt a Katolikus Iskola rászoruló diákjainak is. Év közben pedig folyamatosan találunk új gazdára egymás közt a kinőtt gyermekruhák, megunt játékok is.

A szoros kötődésünket jelzi, hogy a tagokból családcsoporthoz is alakult.

Volt már saját baba-klub táborunk, és a szüreti fesztiválon is felvonultunk. Saját szervezésű képzésekben vehettünk részt:

varrótanfolyamon, „Együtt tanulunk-segítsük gyermekeinket a tanulásban” tanfolyamon és Kézművészet klubban.

Szeretnénk tartani a kapcsolatot más, hasonló csoportokkal. Ezért Családháló pont tagok lettünk. A Szekszárdi Református Baba-mama Klubbal közös összejövetelünk volt és a bajai testvérklubunkat is vendégül láttuk már.

Az elmúlt éveket nagy gyermekvállalási kedv jellemezte. Volt olyan időszak, amikor hetente számolhattunk be újabb baba születéséről. Büszkék vagyunk arra is, hogy sok a nagycsaládos. Az újonnan

FIGYELJ RÁM!

születettek többsége is már harmadik, illetve negyedik gyermekként érkezett a családba. Lassan már kisebbségben vannak azok az anyukák köztünk, akik most éppen nem várnak, ill. nem szültek mostanában gyermeket. De közülük többen is kedvet kaptak, így az elkövetkezendő évben is még sok születésre számítunk.

A klubnak igen aktív tagjai vannak, nagy a segíteni akarás. A jelenlegi projekt, éppen az aktualitásnak megfelelő, „komatál” készítése. Azok az anyukák, akik éppen nem szültek mostanában, a gyermekágyas kismamákat látják el ebéddel. Az ételen kívül is felajánlották a segítségüket minden másban is. Takarításban, gyermekfelügyeletben, ügyintézésben, vagy akár hosszú baráti beszélgetésekben. Ez nem kis feladat részükről, tekintve hogy ők már lassan kevesebben vannak, mint ahány a frissen szült anyuka. És mindent ők is több kisgyermek mellett vállalják.

Befogadó közösség vagyunk, bárki jöhet, vallási hovatartozástól függetlenül. Így a klub missziós terület is lett. Volt, aki ennek hatására tért meg, többen is megkeresztelték a gyermekeiket. Az óvoda- és iskolaválasztásnál is

FIGYELJ RÁM!

döntő szerepe van a babaklubnak: mindig sokan választják közülünk gyermekeik számára a Katolikus Óvodát, majd a Katolikus Iskolát.

Nagyszerű lehetőség a klub a közösség erősödésére, hiszen összeszokott csapat maradhat együtt a gyerekeik által. Csodálatos dolog az is, hogy a még meg nem született babáknak is tudhatjuk már, hogy kik lesznek a majdani osztálytársai.

A baba-mama klub a gyermekek szekszárdi katolikus közösségének első állomása. Ezért is lett a szlogenünk:

„a katolikus nevelés velünk kezdődik”.

Priskinné Varga Margit

FIGYELJ RÁM!

BEMUTATJUK SZEPESY- DÍJASUNKAT, STALLENBERGERNÉ MADARÁSZ VERONIKÁT

A díjazottal munkatársa,
Weiszné Vác Erika beszélget.

Szepesy Ignác (1780-1838) az oktatás és nevelés ügyének lelkes, példaértékű támogatója volt. Pécsi püspök, aki működése során folyamatosan figyelemmel kísérte Pécs és az Egyházmegye oktatási helyzetét. Több falusi iskolát alapított, megkezdte az anyanyelvi oktatás megszervezését. 1831-ben saját költségén megalapította a pécsi tanítóképzőt. A Klimó György által 1774-ben nyilvánossá tett könyvtárat az általa emelt új könyvtáráépületbe költöztette. 1831 és 1836 között papjai bevonásával újrarendezte a Szentírást.

A 2013-ban alapított Szepesy Ignác-díjat minden évben olyan pedagógus kaphatja meg, aki hitelesen képviseli, szolgálja a katolikus oktatás ügyét, a környezete által elismert személyiség, példaadó magatartás jellemzi, hűségesen szolgálja intézményét.

FIGYELJ RÁM!

Mesélj néhány szóval a kezdetekről, a pályaválasztásodról! Mikor és miért döntöttél a pedagógus pálya mellett? Mi volt a motiváció, kik voltak a példaképek? Miért a magyar-történelem szakpárosítást választottad?

Pedagógus szüleimnek köszönhető, hogy tanár lettem. Édesanyám és édesapám mindent elkövettek annak érdekében, hogy ne a tanári pályát válasszam, de kudarcot vallottak. Számomra ők voltak és maradnak az abszolút példaképek, mindketten még a Horthy-rendszerben szerezték az első, tanítói oklevelüket. A mai napig hallok hangjukat: kislányom, jegyezd meg, rossz és buta gyerek nincs!

Hogy magyar-történelem szakos tanár lettem, az a véletlenen múlt. Általános iskolás koromban nagyon szerettem a matematikát és a fizikát, így középiskolásként kísérleti fizika tantervű osztályban tanultam. Az általam annyira vágyott álomhivatás azonban elérhetetlen volt számomra hajózási mérnökként, mivel nő vagyok, semmiképpen sem kerülhettem volna tengerjáró hajóra. Egyéb mérnöki pálya szóba se jöhetett számomra, a másik gyerekkori szerelmet, a történelmet választottam. Anyai nagymamám fertőzött meg a történelem szeretetével: első és második világháborús történetei, családmeséi teljesen lenyűgöztek.

FIGYELJ RÁM!

Az egyetem elvégzése után hogyan fonódott össze az életed Pakssal, a Balogh Antal Katolikus Iskolával és Gimnáziummal? Tudatosan kerestél egyházi iskolát?

Az egyetem elvégzése után volt középiskolámban, a zalaegerszegi Zrínyi Miklós Gimnáziumban kezdtem tanítani. Pályakezdőként egykori tanáraimtól rengeteg segítséget kaptam, ezekre az évekre szívesen, de szomorúan emlékezem vissza, hiszen még ma is fáj, hogy költöznöm kellett: feleségként Paksra kerültem. Egy ideig nem okozott komoly fejtörést számomra, hogy hol folytatom pedagógusi pályámat, hiszen négy év alatt három kislányunk született... A „csak” édesanyaként-feleségként Pakson töltött évek alatt azonban olyan fordulat következett be az életemben, aminek hatására úgy döntöttem, egyházi iskolában szeretnék tanítani. 1998 augusztusától vagyok a Balogh Antal Katolikus Általános Iskola és Gimnázium tanára.

Kisgyermekes családayaként miként tudtad összehangolni életed e két fontos területét? Hol és hogyan húztad meg a határt család és iskola között a mindennapokban?

Nagyon nehéz volt. Nagyon nehéz volt az, hogy ne sérüljön senki. Hiszen feleség voltam, édesanya és igazgató. A lányaim nagyon kicsik voltak, amikor igazgató lettem: legidősebb lányom ekkor

FIGYELJ RÁM!

kezdte a második osztályt, a középső nagycsoportos, a kicsi pedig kiscsoportos ovis volt. Nem tudtam egyensúlyt találni, ezt be kell vallanom: sokkal kevesebb időt tudtam a kislányaimmal tölteni, mint amennyit szerettem volna. Szerencsére olyan férj állt és áll mellettem, aki mindenben támogatott. Nagyon sok segítséget kaptam édesanyámtól, férjem szüleitől. Nélkülük ezt nem tudtam volna végigcsinálni. 1999-2014-ig vezettem az iskolát.

Szerteágazó igazgatói feladataid közül melyik állt hozzád a legközelebb? Felidéznél-e olyan helyzetet, emléket, amire ma is büszkén, jóleső érzéssel gondolsz?

Amire talán a legbüszkébb vagyok, az a 2012-ben írt, de a 2014/15-ös és a 2015/16-os tanévben megvalósult „Innovatív iskola pályázat”. Kizárólag azért vágtam bele ebbe a pályázatba, mert olyan lehetőségeket nyújtott volna az iskola tanulóinak, amire az iskola önerőből nem lett volna képes. Sajnos az első fordulóban intézményünk nem került be a nyertes iskolák közé. A kollégáimmal közösen megálmodott, közel 200 milliós programsorozatot nem tudtuk megvalósítani, de a második fordulóban egy majdnem 20 milliós, igaz szűkített programot, tudtunk a gyerekeknek felkínálni: sporttáborokat, biciklis táborokat, hagyományőrző tábort, egészségnapokat, nyelvi vetélkedőket stb. szerveztünk a gyerekek

FIGYELJ RÁM!

számára. A szülőknek ezek a programok anyagi terhet nem jelentettek. Nagyon fontos, hogy sporteszközöket is nyertünk a pályázaton: az iskolai biciklitúrák megszervezése sem jelent már semmiféle problémát számunkra.

Melyik az a területe az intézményvezetésnek, amiről könnyű szívvel mondtál le, nem bánod, hogy már nem a te válladat nyomja?

Nagyon örülök neki, hogy a pedagógus minősítés, a tanfelügyeleti ellenőrzés, az önértékelési standardok terhe már nem az én felelősségem.

Milyen érzéssel kezdted meg az igazgatói évek után pedagógusként a 2014/15-ös évet?

Hihetetlenül jól érzem magam ott, ahol vagyok, abban, amit csinálok. Fiatal felnőttként olvastam először Helen Kellerről. Sorsa, kitartása már akkor megérintett, ma is gyakran eszembe jutnak szavai: „Amikor a boldogság egyik ajtaja bezárul, egy másik kinyílik előttünk”.

FIGYELJ RÁM!

A most pályára lépő pedagógusoknak milyen 5 tanácsot adnál gyakorlott pedagógusként, tapasztalt igazgatóként?

Pályakezdőként olvassák el Szent Ferenc imáját, ami egyben pedagógusi hitvallásom alapja is!

Legyenek nyitottak!

Legyenek befogadóak!

Legyenek kitartóak!

Merjék járni a saját útjukat, merjék követni álmaikat!

Milyen álmaid, terveid, ötleteid, céljaid vannak az iskolával kapcsolatban?

Pedagógusként teljesen más területre figyelek, mint korábban. Nagyon fontossá vált számomra, a „különleges figyelmet” igénylő gyerekekkel való foglalkozás. Hogy ki számomra a különleges figyelmet igénylő gyerek? A tehetséges gyerek, a felzárkóztatásra szoruló gyerek, a szociálisan hátrányos közegből érkező gyerek: mindenki, aki valamilyen területen segítségre szorul, vagy segítséget igényel ahhoz, hogy önmaga lehessen, hogy az lehessen, aki szeretne lenni. Olyan programokat szeretnék megvalósítani és elfogadtatni iskolánkban, amely minden gyerek számára biztosítja az esélyegyenlőséget.

FIGYELJ RÁM!

Oktatási reform előtt állnak az egyházmegye intézményei. A mi iskolánknak melyek azok a területei, amelyek pozitív példaként állhatnak mások előtt? Miben jár élen az iskolánk?

A nyelvoktatás és közösségépítés. Egyértelműen a nyelvoktatás iskolánk erőssége.

Hol lehetne továbbfejlődnünk?

Ez egy nagyon jó kérdés... Amit én fontosnak tartanék, egy katolikus óvoda létrehozása mellett, az az, hogy az általános iskola felső tagozatán tanuló gyerekeknek színesebb kínálatot tudjunk biztosítani, mint amire eddig lehetőség volt. *(Az iskolában felső tagozaton két képzés közül lehet választani: 8 osztályos gimnáziumi nyelvi tagozat, illetve 5-8. évfolyamon általános képzés.)* Teljesen véletlenül került a kezembe egy tanulmánykötet az intézményi implementációs folyamatok gyakorlattá válásáról, a kreatív alkotói pedagógusműhelyek szerepéről, jelentőségéről, a pedagógusszerepek újraértelmezéséről, a sikeres „jó gyakorlatokról”. Az új programok, programadaptációk alkalmazása diák-tanár-szülő számára új lehetőségeket nyitna meg szerintem. Az elérhető programok közül az Éltrevaló program különösen felkeltette a figyelmemet, hiszen sikerélményt ad a gyengébben tanulónak is és rengeteg sikerélményt ad a nagyon jól teljesítő-

FIGYELJ RÁM!

nek is. Szabadidőmben a közeljövőben olyan iskolákat keresek fel, ahol már több éve alkalmazzák ezt a programot. Kíváncsi vagyok, hogyan jelenik meg az elmélet a mindennapokban, a napi tanítási gyakorlatban.

Igazgatóként a kollégák bátran fordulhattak hozzád kérdéseikkel, te mindig naprakész, pontos válaszokkal szolgáltál. Kik segítettek téged igazgatói munkád során?

Úgy érzem, jó volt a kapcsolatom az egyházmegye többi intézményének igazgatójával, kölcsönösen segítettük egymást. Nagyon sokban segítette azonban napi munkámat Kleinné Hága Györgyi, iskolánk tolnai tagintézményének a vezetője, Dr. Bögner Miklós, az egyházmegye volt közoktatási referense és Sümegi József, egyházmegyei tanfelügyelő is.

Mivel töltöd szabadidődet?

Családommal, gyermekeimmel. Fiatal felnőttként talán sokkal nagyobb szükségük van rám, mint kisgyerekként. Számomra nagyon fontos, hogy most mellettük legyek, döntéseiket támogassam.

FIGYELJ RÁM!

2014-ben az egyházmegye neked ítélte a Szepesy Ignác Pedagógus Életmű Díjat, illetve a Balogh Antal Katolikus Általános Iskola és Gimnáziumért Díjat is te vehetted át. Milyen érzéssel vetted kézbe az elismeréseket? Hoztak-e ezek a díjak változást az életedbe?

Leírhatatlan érzés volt. Amit akkor éreztem, azt tényleg nem lehet szavakba foglalni. Meglepetés volt számomra mind a két díj, hiszen összeesküvő kollégáim nagyon jól titkolták, hogy ezeket a díjakat meg fogom kapni. Mindenkinek nagyon köszönöm!

FIGYELJ RÁM!

BEMUTATJUK

DULÁNSZKY-DÍJASUNKAT,

BARSI ILDIKÓT

**A díjazottal Bertáné Hargitai
Margaréta készített interjút.**

Dulánszky Nándor (1829-96), pécsi püspök a magyar közoktatásban fontos szerepet töltött be. Ő restauráltatta a pécsi székesegyházat, s írt egy latin nyelvű dogmatikát. Az egyházi zene megújítása is az ő nevéhez fűződik: száműzte a zenés miséket, helyette a gregorián énekiskola növendékei kaptak helyet a kóruson. Sok figyelmet szentelt a papnevelő intézetnek, valamint a nőnevelésnek. Az egyház-megyében tíz helyen létesített kisebb leánynevelő intézetet, leányotthont. A tanítóképzőkön rendezte a tanári fizetéseket. Korszerűsítette az egyházmegyei nyomdát, támogatta a szegénysorú diákokat, agg papokat, a püspöki könyvtárat.

Jelmondata az volt: Prodesse, vagyis: Másokért élni, szolgálni.

A 2013-ban alapított Dulánszky Nándor Hitoktatói Életmű Díjat az a hitoktató kapja, aki környezete által elismert személyiség, szak tudása megkérdőjelezhetetlen, kiemelkedő kateketikai életpályáján tanúbizonyságot tett hitbéli- és hivatásbéli elkötelezettségéről, példamutatóan szolgálja Egyházát.

FIGYELJ RÁM!

Halk hangú pedagógus. Szavaiból mindig a szeretet árad. Életével, példamutatásával nevel, az oktató munkájában következetes, maximalista, szolgálatában alázatos. 2014-ben kapta meg püspök atyától a hitoktatóknak járó kitüntetést.

Mesélj néhány szóval a kezdetekről, a pályaválasztásodról!

20 éve kezdtem el tanítani úgy, hogy én magam soha nem jártam hittanra. Volt egy kis közösségünk, annak lelki táplálékáról rendszeresen én gondoskodtam. Talán ez volt az oka, hogy Antal Géza atyától lehetőséget kaptam a hitoktatásra, amint elkezdtem tanulni a Hitoktatói tanfolyamon. Nem igazán tudtam, hogy hogyan kell, hogyan fogom csinálni, mit fogok mondani a gyerekeknek, de aztán a Szentlélek segített. Pár év múlva, mikor őt áthelyezték, minden hittan az én feladatom lett óvodásoktól középiskolásokig. Már hitoktató voltam, mikor bérválkoztam, igaz, több szentséget is felnőttként vettem fel először. A bérválkozásra nagyon erős vágyat éreztem, mondhatnám, jeleket kaptam, ami megerősített, hogy jó úton járok. Azóta is törekszem arra, hogy kitoljuk a bérválkozás idejét, hogy bizonyos emberi érettséggel, teljes ésszel felmérve és nyitott szívvel vegyék fel tanítványaim ezt a szentséget.

FIGYELJ RÁM!

Hogyan, miről állapítod meg, hogy ki elég érett hozzá?

Az életükről. Sokat beszélgetek velük. Arról, hogy mit mesélnek magukról, a hétköznapijaikról, örömeikről, problémáikról, azok megoldásáról. Hogyan reagálnak az életük eseményeire. Ahogy megélik. Ahogy egymással bánnak. Látszik-e a mindennapjaikon, hogy Krisztus útján járnak.

Karrier? Szolgálat? Család? Hogy egyeztethető össze ez egy négygyermekes édesanyának?

A férjem és édesanyám mindig mellettem állt. Akkor is, mikor 4 gyermek mellett eldöntöttem, hogy tanulni fogok. Nem volt egyszerű megszervezni, Pécsre lejárni a gyerekek és munka mellett. Ám harmadévben még nagyobbat léptem, ha már lúd, legyen kövér: átmentem nappali tagozatra, hogy ne csak általános iskolásokkal, hanem középiskolásokkal és felnőttekkel is tudjak foglalkozni. Az ő segítségük, támogatásuk nélkül nem ment volna.

„Imádkozz, remélj és ne aggodalmaskodj!” – mondja Szent Pietrelcinai Pio atya a legkedvesebb idézetemben. Milyen a jövőképed? Szoktál-e tervezni, ha igen, hosszú, vagy rövid távon?

Magánéletemben nem tudok tervezni. Azt sem tudom, mi lesz a következő órában. Amerre az Úr megy előttem, arra próbálok menni

FIGYELJ RÁM!

én is. Arra törekszem, hogy teljesen rábízzam magam. Akinek sok gyereke van, tudja, hogy mindig adódik olyan előre nem várt feladat, ami átírja a napi programokat és azonnal meg kell oldani. Az elmúlt hónapokban ilyenből igen sok volt nekem.

Mi befolyásolja véleményed szerint leginkább a gyerek Isten-képét?

Legtöbbször az édesapa hite, személyisége. Ezt a hitoktató nem tudja átírni. Nagy az apák felelőssége ezen a téren. Isten irgalmas és igazságos. Sokat beszélgetünk erről az irgalmasság éve kapcsán is. Hogy a gyerek Istennek melyik arcát látja közelebbről, az többnyire az édesapán múlik.

Mire törekszel a hitoktatás során? Mi a te szereped?

Mindig a maximumra törekszem a munkámban, hiszen nagyon nagy a felelősségem abban, hogy a gyerekeknek az Egyházunk hitét adjam át. Hogy megmondom-e neki az igazat. Ha az ördögről kérdeznek, arról is beszélek nekik. Ha azt mondja, hogy nem érti, hogyan lehet jelen Jézus az oltáriszentségben, megmondom, hogy én is csak a szívemmel érzem. Fontosnak tartom az őszinteséget, ha valami az én eszemmel sem felfogható, elárulom a gyerekeknek. Ahol az ész véget ér, ott kezdődik a hit. És nagyon fontos az igazságot elmondani nekik. Sokat beszélek a hitemről. A gyerekek látják, hogy

FIGYELJ RÁM!

rendszeresen gyónok, áldozok. Megérezhetik a beszélgetésekben a hitemet, erre tudatosan törekszek. Fontosnak tartom azt is, hogy a Szentírást megtanulják használni, hogy minél jobban megismerjék. Jó barátjukká válhasson.

Elmesélnél konkrét esetet is, amire szívesen gondolsz vissza, amit sikerként könyvelhetsz el a munkádban?

Két ilyen esemény van a pályámon, amire mindig nagyon szívesen emlékszem vissza. A zombai plébániához való tartozásunk idején Isgum József kanonok úr került hozzánk nyugdíjasként Sióagárdra, hiszen ezeket az éveit sem szeretne volna papi tevékenység nélkül élni. Éreztem az első időkben, hogy nincs kibékülve velem. De amikor az elsőáldozóimat levizsgáztatta, minden megváltozott. A szentmisén akkora dicséretet kaptam tőle, mint életemben soha, olyan szép szavakkal méltatott, hogy így folytassam a munkámat tovább. Nem lehetett sírás nélkül végighallgatni. A 80 éves idős atya ezek után úgy kezelt, mint a nagypapa az unokáját, mindenben támogatott, örömmel ült le velem beszélgetni, segített a hitoktatásban. Felért ez egy kitüntetéssel. A másik ilyen eset a közelmúltban történt: egy volt hittanosom másik hittancsoportba került, ahol a tanév elején fogalmazást kellett írni a példaképekről.

FIGYELJ RÁM!

Az új hitoktatója mesélte el nemrégiben, hogy ez a kislány rólam írt. Kell ennél nagyobb elismerés?

Hogy tapasztaltad, az új rendszer a hitoktatásban milyen előnyöket, milyen nehézségeket hozott magával?

Előnye, hogy olyan gyerek is jöhet, aki máskor nem tud találkozni az Úrral. Bár nálam már az ovis hittanon is csaknem az egész csoport hittanos, 1-2 kivétellel. Ők iskolában is a hittant választják, nem az erkölctant. Akkor van „baj” az új rendszerben, amikor olyan gyerekek szeretnének elsőáldozók lenni, ahol a család nem támogató, ugyanis itt feltétel a szentmisére járás. Ilyenkor harc van a szülőkkel, hogy járjanak misére, ezt néha nagyon nehéz megértetni.

2014-ben megkaptad a Dulánszky Nándor Hitoktatói Életmű Díjat. Mit jelent ez a pályafutásodban? Hogyan illeszkedik a hitoktatói tevékenységed sorába?

Az első gondolatom, amikor megtudtam, hogy megkaptam ezt a díjat – holott a felterjesztésről sem tudtam – az volt, hogy miért pont én? Mivel érdemeltem ezt ki? Annyi jó hitoktatót ismerek, aki nálam érdemesebb lenne erre a kitüntetésre! Sokan vannak sokkal nagyobb hittel, sokkal nagyobb tudással... Tényleg nagyon meglepett. Nagyon erősen el kellett gondolkodnom, kértem az Urat, hogy

FIGYELJ RÁM!

mutassa meg, hogy hogyan érdemelt ki. Azóta az Úrtól még nagyobb feladatokat kapok.

Hitoktatói koordinátorként hallgatókat is felkészítesz a hitoktatói munkára. Milyen tanácsokat adsz azoknak, akik most készülnek erre a pályára?

Az első a nyitottság. A nyitott szív a Szentlélek és a gyerekek felé. A második a tiszta lélek. De a kettőt igazából nem lehet rangsorolni. Gyónjon rendszeresen, legalább havonta, áldozzon, és vegyen részt szentségimádáson, olvassa a Szentírást. Vagyis röviden: legyen lelki ember. Hiszen ennél szebb feladat nincs a világon, hogy ha valaki Isten munkatársa lehet.

Köszönöm a beszélgetést, az Úr áldása kísérje további munkádat is!

FIGYELJ RÁM!

ÉLETPÁLYA

Bognár Jenőné, akit Szekszárdon Babus néniként ismerünk, idén tölti be a 92. évét. Pedagógiai felfogása, életútja igazi kincs. Családja igazi pedagóguscsalád, férje, s fiaik közül Cecil és Miklós is e pályát választotta. Unokái közül Tamás kántor, énektanár és hitoktató, Melinda óvodapedagógus és tanító. Egyik menyje, Ilona, ének – orosz szakos tanárnő, unokamenyei közül Ágnes óvodapedagógus, Kinga angoltanár és hitoktató.

92 évesen teljes szellemi frissességben él, szentségekhez járul, vendégeket fogad, hímez, a szekszárdi keresztény közösség építő tagja. Életéről unokája, Koller Melinda Mária beszélget vele.

FIGYELJ RÁM!

Pálffy Margit – akit mindenki csak Babusnak nevez szűkebb és tágabb ismeretségi körében – a szegedi klinikán született egy polgári család második gyermekeként. A kisgyermek éveit, az 1920-as éveket Kiskunmajsán töltötte, és itt ismerkedett meg – már nagyon fiatalon – az éneklés, a zenélés örömeivel, dalkedvelő, zeneszerető szülei jóvoltából.

Kitől örökölted a zenei tehetséget, a zenélés örömét honnan hoztad magaddal?

Édesapám nagyon szépen hegedült. Ezt jobbára édesanyám elbeszéléséből tudom, hiszen alig voltam hat éves, amikor elveszítettük. Azt már másoktól hallottam, hogy az édesapám szerette a társaságot, szeretett mulatni, s egy-egy alkalommal az úri kaszinóban elkérte a cigányprímástól a hegedűt, s ő muzsikált ámulatba ejtve a jelenlévőket. Édesanyám – aki háztartásbeli volt –, nagyon sokat énekelt, énekelgetett, dúdolgatott az otthoni teendők, a ház körüli munkavégzés közben; így négy gyermeke korán megízlelhette a dallamok világát, a közös együtténeklés varázsát, így jómagam is.

FIGYELJ RÁM!

Mikor, és hogyan kerültél a budapesti Ranolder Intézetbe?

1937-ben, 13 évesen kerültem egy egyházi, katolikus iskolába: a Ranolder intézetbe (Szegény Iskolanővérek Iskolája). A mai napig nagy-nagy szeretettel és örömmel emlékezek vissza az ott eltöltött időre. „Csak az áldozatra, szeretetre nevelt lelkek tudják megteremteni, maguk és környezetük boldogságát” – vallotta a Szt. Vince a rend alapítója, és az intézetben eltöltött évek alatt megérintett ez a gondolat.

A pénzügyőri árvák részére tíz alapítványi hely volt az országban: a lányoknak a Ranolder Intézetben, a fiúknak a Piaristáknál. Ha valaki végzett valamelyik intézetben, és ezáltal megüresedett egy hely, azt pénzügyőri árvák megpályázhatták, de feltétele volt a felvételnek a kitűnő tanulmányi eredmény is.

A Ranolder intézetben nagyon sok növendék végezte el tanulmányait. Ez idő alatt itt nemcsak a tudományosságot sajátították el, hanem magukévá tették a keresztény katolikus öntudatot, vagyis a szent hit helyes ismeretét és gyakorlattá váltását az élet minden vonalán. Magukévá tették a magyar öntudatot is, melynek világánál szívesen megszokták az igénytelenséget, munkát és egyben áldozatvállalást is, a magyar asszonyi hivatást s a magyar tanítói hivatásnak e legfontosabb erényeit. „Amit a múltból kaptunk, az számunkra ajándék volt, amit a jövőnek adunk, az ránk nézve kötelesség.” Az

FIGYELJ RÁM!

alapító vallásosságának, hazaszeretetének és ritka magas műveltségének ragyogó emlékei voltak ezek az általa létesített leánynevelő-intézetek.”

Elmesélnéd, hogy milyen szerepet töltött be a zene az intézet életében?

„A lelki gazdagodás hatalmas forrásai erednek a zenéből. Azon kell lennünk, hogy minél többek számára megnyíljanak.” – mondta Kodály Zoltán, és erre a gondolatra építettek a nevelők az intézetben nemcsak a zenei oktatás terén, de az átfogó nevelés terén is.

Az éneklő Ranolder múltjára visszatekintve örömmel állíthatjuk, hogy mindenkor főtörekvése volt az intézetnek a szép éneklés, s a zenei színvonal emelése. Mindig csak jót, művészt, s gyerekeknek valót igyekeztek átadni. Ez a szempont vezette a zenei nevelésünket, melynek középpontjában az egyházi ének, és a magyar népzene állt. A szent zene, az egyházi ének ápolása nagyobbbrészt a bentlakó növendékekből álló úgynevezett Cecília-kar különleges feladata volt. Ebben a kórusban énekeltem nagy lelkesedéssel én is. Nagy ünnepekkor, ünnepélyes alkalmakkor ez a kórus énekelte a szentmiséken, nagy lelkesedéssel és nagy örömmel. Diákmiséken az intézet aprajánagyja egyaránt bekapcsolódott az egyszólamú éneklésbe, hiszen a közös éneklésnek semminél sincs nagyobb varázsa.

FIGYELJ RÁM!

Milyen emlékeket őrzöl a kórusról?

Számomra a kórus, a zene, az együtténeklés, az egymáshoz tartozás érzése a feltöltődés forrása volt. A kórust Csorda Romána nővér vezette, akit mindannyian nagyon szerettünk. Emlékszem, hogy mindig csendesen, de határozott stílusban irányította a kórust. Néha saját szerzeményeit hozta be az órákra, amit szintén szívesen énekeltünk. Sok tanítványt indított el a magasabb fokú ének-zene kibontakoztatására, és saját iskolája énekkarának is országos hírnevet szerzett.

Mindenki tudja rólad, hogy találkoztál Kodály Zoltánnal is...

Kodály Zoltán többször is meglátogatta iskolánkat, volt úgy, hogy első feleségével, Emma asszonnyal is együtt vettek részt az intézet népdalversenyén. 1938-as iskolai népdalversenyen, egy ötödik éves lett az első helyezett, egy negyedik éves a második, és én, mint akkor első éves tanítóképzős hallgató, a harmadik helyezett lettem. „103 magyar népdal” című, kis formátumú könyvet kaptam a mestertől, amit kincsként szorítottam a szívemhez. Nagyon sokat jelentett ez akkor számomra, és a mai napig féltett kincsként őrzöm.

FIGYELJ RÁM!

Úgy hallottam a Zeneakadémiára készültél?

Természetesen a Ranolder Intézetben hangszeres zenét is tanultak a növendékek, kötelező tárgyként. Én Andor Ilona világi tanárnőnél tanultam, akihez szívesen jártam négy éven keresztül. Andor Ilona volt Romána nővér jobbkeze, majd a rend feloszlatása után ő maradt az iskola énektanára késő öregségéig, a Leövey Klára utódiskolában. Ilonka nénit nagyon tiszteltük. Ilonka néninek nagyon sokat köszönhetek, hisz ő volt az, aki már negyedéves hallgató koromtól kezdve bíztatott, hogy ha elvégzem a tanítóképzőt, akkor jelentkezsek a Zeneakadémia Opera tanszakára. Zongoraórákon ezt sokszor megemlítette, és segítséget ígért mindenben, amiben csak tehetett. Azonban a továbbtanulás a Zeneakadémián számomra elérhetetlen volt, mert nagyon szegények voltunk. Édesanyám szerette volna, ha a képző elvégzése után hazamegyek, és segítek odahaza, hogy testvéreim is elvégezhessek, befejezhessek tanulmányaikat. Így bár 1943-ban kitüntetéssel végeztem el a tanítóképzőt, hazatértem, hogy édesanyám segítségére legyek mindenben.

Milyen útravalóval indultál ki a nagyvilágba?

A Ranolder Intézetben eltöltött évek kitörölhetetlen, szép és nemes útravalókat adtak számomra. Megtanultuk jó színészi tehetséggel úgy előadni a tanulandókat, hogy mindenki élvezettel, figyelemmel

FIGYELJ RÁM!

hallgassa, megértse, és vissza tudja adni. Megtanultuk, hogy igaz embernek kell lenni gondolatban, szóban és cselekedetben; és hitelesnek, akire mindig, minden körülmények közt számítani lehet.

Új helyszín, új élet. Mi jut erről eszedbe? Hogyan kezdődött tanítói pályafutásod?

Az 1943-as esztendő gyökeres változásokat hozott nemcsak családunk, de az ország életében is. Elérkezett a harcok előszele, légiriadó légiriadót ért, családunk sokszor fél éjszakákat töltött az óvóhelyeken. Itt is legtöbbször a dalolás, dalolgatás és a buzgó ima adott erőt számukra, hogy legyőzhessük a félelmeinket.

1943. július elsején neveztek ki Nagymágocs-Árpádtelepre tanítani. Itt az énekórákon kívül is szolgáltam a zenét: a vasárnapi miséken harmóniumoztam és énekeltem. A kápolnává alakított teremben a gyerekeket énekeltettem, tanítottam a szép zenére, s így a zene által hamarabb közelebb kerültünk egymáshoz, mint ahogy megismertük volna egymást. Egyetlen tanévet töltöttem Nagymágocs-Árpádtelepen, majd 1944-ben férjhez mentem, Bognár Jenőhöz és ezután férjemmel együtt Sövényháza-Baks iskolához kaptunk közös tanítói kinevezést.

1945. január 15-én – visszatérve a menekülésből –, elkezdtem tanítani a baksi iskolában, miközben férjem fogságba került,

FIGYELJ RÁM!

ahonnan csak 1946. január 4-én szabadult. Így az eredetileg két tanerős iskolában 1946. november elsejéig egyedül tanítottam a közel száz falusi gyermeket, mivel férjem a szabadulása után be sem léphetett az iskolába, mert „nyugatosnak” vagyis osztályidegennek minősítették. Férjem ezen időszak alatt csak kántorizált, és kertműveléssel foglalkozott.

Aztán változás állt be az életedbe... Hogyan sikerült mégis továbbtanulnod?

Ahogy teltek az évek, még mindig ott élt bennem a vágy a továbbtanulás iránt, így 1947-ben jelentkeztem a szegedi főiskola magyar-történelem, és ének-zene szakjaira, ahová felvételt is nyertem. Egy évet végeztem Szegeden, majd az énekszak önálló G-szak lett, s itt képeztem tovább magamat. Az első tanév után lehetőséget kaptam, hogy kiváló eredményeimre való tekintettel, tanulmányaimat az Apáczai Csere János Főiskolán folytassam, a főiskola Békéstarhoson kihelyezett tagozatában. Békéstarhoson töltöttük a nyarak nagy részét is, és itt gyakorlásképpen, magunk örömeire, éjjel-nappal szolmizáltunk, zenéltünk és énekeltünk. Odahaza egy zongoránk is volt (Tomatshek Bécsi Zongora), amit a negyvenes évek közepén kapott a család férjem édesanyjától, amely a család tulajdonában volt közel száz évig.

FIGYELJ RÁM!

Karrier család mellett? Hogy működött ez akkoriban?

Időközben édesanya lettem, három fiúgyermeket születtem: Jenő, Cecil és Miklós; majd 1948 decemberében ikerlányaim születtek Marika és Margit (Margitot elvesztettük), mert ez a szülés TBC-t váltott ki nálam, amiből csodával határos módon felgyógyultam, és folytattam gyermekeim nevelését, és az ének-zene tanulmányaimat is.

1953-ban leállamvizsgáztam

Budapesten az Apáczai Csere

János Főiskolán. Mindig úgy

éreztem, és a mai napig is úgy

érezem, hogy a Békéstarhoson

eltöltött évek, illetve a szaktani-

tói, majd tanári oklevelem vala-

melyest kárpótlás volt számomra a Zeneakadémiáért.

Kérlek, mesélj sokszínű, tartalmas tanítói munkásságodról!

Mik voltak a legkedvesebb sikereid?

A lengyeli években 1953-57-ig, a jó hangú és énekelni szerető, jobbára bukovinai székely telepes gyerekekkel sikerült egészen magas szintű kóruskultúrát elsajátítanom. Két-háromszólamú műveket könnyedén megtanultak és hihetetlen átéléssel tudták

FIGYELJ RÁM!

előadni. Járasi énekversenyen csodálatra méltónak találták Bartók: Bolyongás c. művének előadását.

1957. szeptember elsejével került a Bognár család a Tolna megyei Alsónánára. Az '56-os forradalom idején, férjem ellenforradalmárnak minősült, és a forradalom leverése után azonnal át akarták helyezni. Férjem, Jenő ezt igazságtalanságnak érezte, kikérte a munkakönyvét, így került Komlóra az Anna-aknába bányásznak. Bűne az volt, hogy szerették az emberek. Férjem a nehéz bányász munkát nem bírta, ezért a művelődési osztályhoz fordultam, visszavették, de mindkettőnket áthelyeztek, így került a család Alsónánára.

Az Alsónánán eltöltött közel három évtized alatt magyart és éneket tanítottam a helyi általános iskola felső tagozatában; férjem pedig testnevelés órákat és gyakorlati foglalkozásokat (például mezőgazdasági munkákat, fa- és fémipari munkákat, fafaragást) tartott. Az általam vezetett énekórákon mindig az éppen aktuális tankönyvekből tanítottam, olyan könyvekből, amik abban az időben lehetőség szerint beszerezhetőek voltak. Szerettem oktatni Kodály: Egyenemű karok című munkájából. Saját érdeklődésemre a Parlando című folyóiratot évekig járattam és olvastam, ebből meríthettem ötleteket a tanításhoz. Az ének-zene tanítás lényegét így fogalmaznám meg: Fegyelemre, önfegyelemre, igényességre, helytállásra, közösségi érzésre, együvé tartozás érzésére, a szép szeretetére emel amellet, hogy kü-

FIGYELJ RÁM!

lönböző zeneművekkel, közvetlenül a gyakorlatban is megismertet. Hallást élesít, csiszol, memóriát fejleszt, jobb emberré tesz.

1973-ban körzetesítették az alsónánai iskola felső tagozatát Bátaszékhez, így a felsős diákoknak a továbbiakban a várdombi iskolába kellett járniuk. Engemet ekkor,

1973-74-ben neveztek ki a

Bátaszéki Általános Iskola

alsós igazgató-helyettesének,

majd a következő tanévtől

egészen 1984-ig, felsős igaz-

gatóhelyettesként végeztem

gyermek-centrikus, elhivatott pedagógusi munkát.

Negyvenéves szolgálat után, 1984. április elsejével mentem

nyugdíjba. Munkámat azonban töretlen lelkesedéssel, szeretettel

továbbra is folytattam. 1984-89 között a szekszárdi Ötös-számú

Általános Iskolában éneket tanítottam a felső tagozatosoknak, majd a

későbbiekben napközis tanárnőként tevékenykedtem. 1989-99-ig

hittant tanítottam a város több iskolájában, óvodájában és a

plébániai csoportban.

FIGYELJ RÁM!

Mit mondanál, mit adnál útravalónak azok számára, akik pedagógiai pályájuk kezdetén vannak?

Vannak gondolatok, amelyeket örök érvényűnek tartok, tartottam. Elsősorban magam, nevelőtársaim és természetesen a tanítványaim számára.

Az oktatást és nevelést soha nem választottam, mert nem választhattam el egymástól. Óráimra rendszeresen készültem. Igaz ugyan, hogy a tananyag nem változott, de a gyerekanyag igen. Minden ismeretanyag közvetlen szemléletből indul vagy indulhat ki, ezért nagy hangsúlyt helyeztem a szemléltetésre.

Az irodalmi szemelvény átélt nevelői bemutatását mindig az egyik legfontosabb óramozzanatnak tartottam. Természetesen az azt követő aprólékos mélyreható elemzést is, vagy a sok-sok könyv nélküli tudását. Azt tartottam, hogy akkor egészen az enyém a szemelvény, ha idézni is tudom egészen vagy részben.

Fontosnak tartottam az irodalmi, történelmi helyek látogatását. Ezért évente vittük a gyermekeket 3-4 napos országjáró kirándulásra, felkeresni ezeket az emlékhelyeket. („Az ősök emlékezetével megszentessük a szív, dicső példájuk dicső tettekre hív.”)

A népművészet ápolása nemzet nevelés! E gondolatból kiindulva megtanítottuk a gyerekekkel, hogy nem csak látni, megcsodálni, de csinálni is egy-egy néprajzi egység kézimunkáit.

FIGYELJ RÁM!

Énekórákon az önfeledt, boldog, közös éneklés volt a legfontosabb feladat. Arra törekedtem, hogy nemzeti dalkincsünk minél több gyöngyszeme legyen birtokukba. Ezt szolgálta az éneklő tíz perc.

Az általam legfontosabbnak vélt útmutatók pedagógusok számára:

NEM TANÍTANI, HANEM MEGTANÍTANI KELL A TANANYAGOT.

NEHÉZ IGAZÁN ÉLNI, DE JÓ!

ISTEN NÉLKÜL LEHET ÉLNI, DE NEM ÉRDEMES.

LEGNAGYOBB GYŐZELEM AZ ÖNLEGYŐZÉS.

AZ IDŐ LOPÁSA IS LOPÁS.

AZ IDŐ NE MÚLJON, HANEM TELJEN!

A PROGRAMNYÚJTÁS ALAPOS SZERVEZETTSÉGGEL ELŰZI A FEGYELMEZETLENSÉGET.

A NEHÉZSÉGEK AZÉRT VANNAK, HOGY LEGYŐZZÜK ŐKET.

CSEENDBEN NEMESEDIK A LÉLEK, LÁRMÁBAN SOHA.

A NAGY ALKOTÁSOK CSEENDBEN SZÜLETNEK.

A MUNKÁD IGAZOLJON TÉGED!

AKI MÁSOKAT MEGBECSÜL, ÖNMAGÁT BECSÜLI MEG.

AZ ÉLET HARC, ÉS CSAK NAGY AKARATERŐVEL LEHET VÉGIGHARCOLNI.

SOHA SENKITŐL SEMMIT (NEM VÁROK) NE VÁRJ, ÖNZETLENÜL SEGÍTS, SZERESS!

TÉGY MINDEN JÓT, AMIT MEGTEHETSZ, OTT, AHOL VAGY!

FIGYELJ RÁM!

MŰHELY

Nagy Katalin: Az erőszakmentes, empátikus kommunikáció fejlesztésének lehetősége Antoine de Saint-Exupéry *A kis herceg* c. regényének feldolgozásán keresztül

1. Empátiára hangolva...

/Bevezető gondolatok, a témaválasztás indoklása/

„Jól csak a szívével lát az ember”¹ – olvashatjuk Antoine de Saint-Exupéry *A kis herceg* c. regényében, és valóban, ahhoz, hogy megfelelően ítéljünk meg másokat, nem elég a külső jeleknek hinnünk, mélyen a másik ember lelkébe kell tekintenünk, csak ekkor fogunk hiteles képet kapni róla, és csak ekkor fogjuk megérteni viselkedésének mozgatórugóit. Ehhez azonban mély beleérző képességre, empátiára van szükségünk, nélküle az emberi kapcsolatok igencsak ellaposodnának, hiszen az empátia, amely az érzelmi intelligencia szerves részét képezi, meghatározza a másik emberhez való viszonyunkat, a vele való bánásmódunkat, ezzel együtt a társas kommunikációt is. Ebből is láthatjuk, hogy sok múlik azon, hogy ki milyen mértékű empátikus képességgel rendelkezik.

¹ Saint-Exupéry, Antoine de, 2012. 71. p.

FIGYELJ RÁM!

Ez a képesség azonban fejleszthető, különösképpen nagy esély van erre a serdülőkorban, amikor a kortárskapcsolatok több lehetőséget biztosítanak az empátia használatára, így a gyakorlat során gyorsabban fejlődik.² Bár gyökerei egészen kicsi gyermekkorra nyúlnak vissza, és alakulását a szülő – gyermek kapcsolat döntően meghatározza, pedagógusként az iskolai élet területén is sokat tehetünk annak érdekében, hogy tanítványainknak ezt a képességét tudatosan fejlesszük, finomítsuk. De tulajdonképpen mire is irányul ez a törekvésünk? Az empátia lényegét számomra legtisztábban a Buda Béla által leírt gyöngyhalász hasonlat tükrözi: a trópusi tengerekben a gyakorlott bűvárok mélyre le tudnak merülni, hogy gyöngyöt tartalmazó kagylókat hozzanak fel a tengerből. Minél mélyebbre és minél gyakrabban merülnek le, annál nagyobb az esélye annak, hogy értékes igazgyöngyre leljenek. Amikor az empátiát akarjuk erősíteni tanítványainkban, sok mindenre fogékonyra kell tenni őket. Az empátia alapköve, hogy belelássunk a másik emberbe, hogy ne csupán önmagunk, hanem mások nézőpontjából is megtanuljuk szemlélni a dolgokat, ehhez azonban a lelkünkkel kell még intenzívebben odafigyelni a körülöttünk lévőkre. Meglátásom szerint Antoine de Saint-Exupéry *A kis herceg* c. műve

² Buda Béla, 1993. 146. p.

FIGYELJ RÁM!

igazi kincsesbánya az empátia fejlesztése szempontjából, hiszen a regény sok mindenre rávilágít a lélek rejtjelmeivel kapcsolatban: Mi a szeretet? Hogyan alakul ki az igaz barátság? Mit jelent a felelősség? Hogyan oldható a magány? Azt hiszem, sorolhatnánk még azokat a témákat, amelyek gyerekek és felnőttek részéről egyaránt fontos kérdéseket vetnek fel. A könyvet megismerve a válaszokat is megkapjuk, ha a felszínes olvasás helyett a mögöttes tartalomra, a mélyebb rétegekre irányítjuk a figyelmünket. A mű jó alapot szolgáltat a személyes érzések, a mindennapi problémák megvitatására, valamint ezek orvoslására is.

A regény feldolgozásához kötődő feladatokat elsősorban 6. osztályosok számára készítettem, de úgy gondolom, hogy 7-8. évfolyamos tanulók (vagy akár középiskolások) számára is felhasználhatók, hiszen ők saját értelmi képességeiknek megfelelően egy magasabb szinten fogják értelmezni őket, emellett (külön megjelölve) van olyan témakör is, amelyet kifejezetten a felsőbb korosztály számára ajánlok. A könyv bizonyos részeihez más irodalmi műveket is kapcsolok, ezek még inkább hozzájárulnak egy adott érzés vagy lelkiállapot alaposabb megértéséhez.

Mivel az empátia fejlesztésére irányuló témakörök gondolatainak (amelyek egy-egy fókusz köré épülnek) értelmi – érzelmi befogadására huzamosabb időre van szükség, a regény

FIGYELJ RÁM!

feldolgozását is hosszabb időintervallumra, 10 órára terveztem (egy tanórán két témakör megbeszélése is lehetséges), de ezt mindenki saját belátása szerint alakíthatja. Iskolánkban lehetőség van hetenként egy osztályórára is³, így az irodalomórák mellett a témák megtárgyalására ezeken az órákon is sor kerül. A regényt a diákok már előre elolvassák, de minden órára magukkal hozzák a könyvet is, hiszen a mű megvitatása során folyamatosan szükségünk van rá.

2. Az empátiára való nevelés Antoine de Saint-Exupéry *A kis herceg* c. regényének feldolgozása alapján

2. 1. A könyv ajánlása (1. óra)

Fókusz: A vigasztalás gyógyító ereje

- Nézzük meg a könyv elején található ajánlást! Kinek ajánlja az író a könyvét?

/Léon Werth-nek, amikor még kisfiú volt: a szerző legjobb barátja, aki Franciaországban éhez és fázik, vigasztként ajánlja neki ezt a regényt./

1. Beszélgetés körben (a teremben körbe rakott székeken ülnek a csoport tagjai)

³ Osztályóra: Olyan óra, amely beépítve az órarendbe, lehetőséget ad minden osztály számára, hogy bármilyen közösségi tevékenységet folytasson, vagy iskolán kívüli programon vegyen részt.

FIGYELJ RÁM!

– Előfordult-e már veletek, hogy valami miatt vigasztalásra szorultatok? Mondjatok példát rá az élettetekből! /Segítő kérdések a táblán: Milyen helyzet váltotta ki? Mit éreztetek akkor? Ki vigasztalt meg? Hogyan? Miért esett jól? /

2. Páros beszélgetés

Volt-e már olyan esetetek, amikor ti vigasztaltatok meg másokat? Kezddetek el sétálni a teremben, közben keressetek egy párt, és meséljétek el egymásnak a veletek történt helyzetet! Miután a párok tagjai elmondták egymásnak a saját történetüket, újra kezdődhet a séta, majd újabb párok mesélnek egymásnak, amíg mindenki 3-4 páros beszélgetésen részt nem vett.

3. Beszélgetés körben

Újra helyet foglalunk egy nagy körben, a résztvevők pedig önkéntes alapon elmondják, hogy milyen történeteket hallottak egymástól.

Összegzés: Miért van nagy szerepe az életünkben a vigasznak, vigasztalásnak?

Mi segített minket abban, hogy vigaszt tudjunk nyújtani egy másik embernek?

4. Kiscsoportos jelenetek

Hogyan vigasztalnátok meg a következő szituációk szereplőit? Játsszátok el a jeleneteket, és találjátok ki, hogy milyen módon (verbális, nem verbális eszközökkel) tudnátok vigaszt nyújtani!

FIGYELJ RÁM!

Szituációk: Vigasztaljátok meg egy osztálytársatokat, akinek rosszul sikerült egy számára fontos dolgozat; egy barátotokat, akinek elpusztult a kedvenc háziállata; egy társatokat, aki betegség miatt nem tud elmenni az osztálykirándulásra; a nagymamát, akinek eltörött a lába (fekvőgipszet kapott), így hosszú ideig nem tudja rendesen ellátni magát!

/A gyerekek csoportokban adnak elő egy - egy szituációt, utána a látottakat közösen megbeszéljük./

2.2. A kis herceggel való találkozás (2. óra)

Fókusz: Nézőpontok tükrében: a gyerekek és a felnőttek világa

1. Közös beszélgetés

Kérdések a szövegrészlettel kapcsolatban:

- Kik a történet szereplői?
- Hogyan ismerkedtek meg egymással?
- Mire kérte a kis herceg a pilótát?
- Sikerült-e a pilótának rögtön teljesíteni a kívánságát?
- Hogyan tett eleget végül a pilóta mégis a kis herceg kérésének?
- Miből derül ki, hogy a kis herceg és a pilóta kezdettől fogva rokonlelkek?
- Miért hagyta abba a rajzolást gyerekkorában az elbeszélő?
- Mi volt a pilótának a véleménye gyerekkorában a felnőttekről?

FIGYELJ RÁM!

2. Miben különböznek a gyerekek a felnőttektől? Csoportokban készítsetek *T – táblázatot!*

<i>gyerek</i>	<i>felnőtt</i>
<i>Pl.: játékos nincs annyi felelősség a vállán sokszor elrugaszkodik a valóságtól stb.</i>	<i>komoly felelősségteljes reálisabban szemléli a világot stb.</i>

3. *Kapcsolódó vers:* Kosztolányi Dezső: *A szegény kisgyermek panaszai* c. versciklusból a *Mostan színes tintákról álmodom* c. vers elolvasása. Közös beszélgetés arról, hogyan jelenik meg a költeményben a gyerek és a felnőtt ember vágya, illetve miben különböznek ezek a vágyak egymástól.

4. Páros vita

Tételmondat: Gyereknek lenni jobb, mint felnőttnek.

/A páros vita során a résztvevők párokban és egymással párhuzamosan vitáznak, a páros egyik tagja 1 percre érvelhet a tételmondat mellett, a másik tag közben figyel, vagy akár jegyzetelhet is. Miután letelt az 1 perc, a páros másik tagja mondja el a tételmondatot cáfoló érveit szintén 1 percen belül. A második fordulóban a tételmondatot támogató emberek új párt keresnek, akikkel szintén lefolytatják a vitát. A harmadik fordulóban ismét

FIGYELJ RÁM!

párcsere van, ekkor azonban oldalcserét vezethetünk be, vagyis, aki eddig az állítás mellett érvelt, az most cáfolja, aki eddig ellene volt, az most támogatni fogja.⁴

2.3. A B-612-es bolygó (3. óra)

Fókusz: Gondoskodás, szeretet

1. A bolygó és „lakói”:

Csoportokban töltsétek ki a táblázatot! A képek alapján nevezzétek meg, hogy mi minden volt a kis herceg bolygóján, mi jellemezte őket, illetve a kis herceg milyen tevékenységét tudnátok hozzá kapcsolni? Egy kép hiányzik, vajon melyik?

<i>majomkenyérfa</i> 	<i>elárasztották az egész bolygót</i>	<i>irtotta őket</i>
<i>a virág</i> 	<i>egy szép napon kicsírázott a földből, gyönyörű volt</i>	<i>lelkiismeretesen gondozta</i>
<i>3 vulkán</i>	<i>kettő működött, egy pedig nem</i>	<i>gondosan kipucolta őket</i>
<i>naplemente</i> 	<i>szelíd szépség jellemezte</i>	<i>gyönyörködött benne</i>

⁴ Takács Viktória, 2014. 69. p.

FIGYELJ RÁM!

Közös beszélgetés:

- Milyen érzések fűzték a kis herceget a bolygójához?
- Miért hagyta el mégis?
- Kihez fűzték a legszorosabb érzések? Miért?

A kis herceg és a virág szerették egymást. Mi okozta mégis azt, hogy érzelmileg eltávolodtak egymástól? Hogyan fogalmazzák meg saját maguk erre a kérdésre a választ? Keressük meg és idézzük a szövegből!

A kis herceg gondolatai: *„Beburkolt az illatával, elborított a ragyogásával (...) Szegényes ki csalafintaságai mögött meg kellett volna éreznem gyöngéd szeretetét.”*⁵

A virág gondolatai: *„Hát igen, szeretlek – mondta a virág. – Te persze még csak nem is sejtetted, de ebben én vagyok a hibás. Különböznem is fontos (...) Próbáld meg boldog lenni...”*⁶

2. A szeretet érzése

Szeretet - virág készítése

- Az alábbi kérdésekre a válaszokat egy általatos elkészített virág megszámozott szirmaiba írjátok be!

⁵ Saint-Exupéry, Antoine de, 2012. 32. p.

⁶ Uo. 34. p.

FIGYELJ RÁM!

1. Ki / kik iránt érezzük?
2. Az érzés körülírása (Milyen?)
3. Hogyan mutatjuk ki?
4. Hogyan észleljük a másoktól kapott szeretetet?

- Ha marad időtök, színezzétek ki a virágot!

/A csomagolópapírra elkészített feladatokat a csoportok bemutatják egymásnak, majd a munkák felkerülnek a faliújságra.^{7/}

2. Szent Pál első levele a korinthusiakhoz

Olvassuk el a következő részletet!

„A szeretet türelmes, jóságos; a szeretet nem irigykedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel. Nem viselkedik bántóan, nem keresi a maga hasznát, nem gerjed haragra, nem rója fel a rosszat. Nem örül a hamisságnak, de együtt örül az igazsággal. Mindent elfedez, mindent hisz, mindent remél, mindent eltűr. A szeretet soha el nem múlik.” (1Kor 13, 4-8)

Csoportokban beszéljétek meg, hogy a szeretet fent említett jellemzői közül melyeket a legnehezebb betartani, és azt is, hogy miért! Készítsetek jegyzetet a megbeszéltekről!

⁷ Közben meghallgatjuk Nemes Nagy Ágnes Gondolj rám virág c. versének zenés feldolgozását Gryllus Vilmos előadásában (lelőhely: <http://videakid.hu/video/mese/a-gondolj-ram-virag-gryllus-mese-zene-HC2WMw9nbc4l4EI4>)

FIGYELJ RÁM!

2.4. A kis herceg nyomában (4. óra)

Bevezető feladat: A kis herceg elindult, hogy megismerje a világot. Útja során különböző bolygókra érkezett, ahol számára különös emberekkel találkozott. Az idézetek alapján csoportokban találjátok ki, hogy kik voltak ezek!

1. „Nem érek rá újra rágyújtani. Huszonhat meg öt, az harmincegy.”⁸

/üzletember/

2. „És most, hogy percenként fordul egyet a tengelye körül, nincs egy másodpercenyi nyugalom.”⁹ */lámpagyújtogató/*

3. „Öreg vagyok, hintóra nincs helyem, a gyaloglás meg fáraszt.” */király/*

4. „...szégyellem magam...”¹⁰ */iszákos/*

5. „...te nagyon messziről jöttél! Te kutató vagy! Írd le nekem a bolygódat!”¹¹ */geográfus/*

6. „– Valóban nagyon csodálsz engem? – kérdezte a kis hercegtől.”¹²
/hiú/

A kis herceg nyomában járva látogassunk el mi is néhány bolygóra!

⁸ Saint-Exupéry, Antoine de, 2012. 44. p.

⁹ Uo. 50. p.

¹⁰ Uo. 42. p.

¹¹ Uo. 53. p.

¹² Uo. 42. p.

FIGYELJ RÁM!

2.4.1. Látogatás a királynál

Fókusz: A bölcsesség fogalma, a bölcs ember jellemzői

1. Csoportonkénti feladatok:

A) Ötlebörze

- Gyűjtsétek össze, hogy mi jellemezte a bolygón élő királyt!

B) Idézetkeresők

Keressetek olyan idézeteket, amelyek arra utalnak, hogy a király bölcs uralkodó volt! Írjátok le az idézeteket, majd értelmezzétek őket!

Pl.: *Magunkon ítélni sokkal nehezebb, mint másokon. Ha sikerül helyesen ítélned saját magad fölött, az annak a jele, hogy valódi bölcs vagy.*¹³ - *Fontos, hogy önkritikát gyakoroljunk. Ha valaki tisztában van a hibáival, a gyengeségeivel, ha bocsánatot tud kérni, és maga helyett nem bűnbakot keres, az a bölcsesség jele, hiszen nem könnyű szembenézni saját negatív tulajdonságainkkal.*

C) A bölcs ember

Gyűjtsétek össze, hogy szerintetek ki lehet bölcs, írjátok le azt is, hogy miben nyilvánul meg valakinek a bölcsessége!

Pl.: *Ki lehet bölcs? Szüleink; idős emberek; olyan barát vagy felnőtt, akire felnézünk stb.*

¹³ Uo. 39. p.

FIGYELJ RÁM!

A bölcs ember tulajdonságai: *megfontolt, előrelátó, okos, mérlegeli a helyzetet stb.* /Kapcsolódó: A bölcs öregember c. palóc népmese/¹⁴

2.4.2. Az iszákos bolygója (5. óra)

Fókusz: Az alkoholizmus, mint korprobléma (külön téma és óra a 8. illetve a középiskolás korosztály számára)¹⁵

- Miért iszik a bolygó lakója?

Tanári közlés: Az alkoholizmus korunk nagy problémája. Vajon mi lehet az oka annak, hogy az emberek – köztük nagy számban fiatalok – egyre többen fordulnak az italhoz?

1. Készítsetek *problémafát!* /A vastag betűvel írt részek adottak, a többi csoportban töltik ki a diákok./

Következmények:

- *nem tanul, nem dolgozik az illető*
- *elutasítja azokat, akik segíteni szeretnének*
- *kilátástalan jövőkép*
- *elveszíti a realitásérzékét*
- *teljes függőség, stb.*

Probléma: A mai világban egyre többen válnak az alkohol rabjává.

¹⁴ A népmese Nagy Zoltán *Az elvarázsolt királyfi* c. kötetében található meg.

¹⁵ Megjegyzés: Meglátásom szerint a fiatalabb felsős korosztály még nem elég érett arra, hogy ezt a problémakört mélyebben vizsgálja.

FIGYELJ RÁM!

Okok:

-
- *magány, kétségbeesés*
 - *feldolgozatlan problémák*
 - *nem figyeltek eléggé rá a szülei*
 - *akaratgyengeség*
 - *depresszió, stb.*

A csomagolópapírra elkészített munkákat a csoportok bemutatják a többieknek, akik kérdéseket tehetnek fel, ill. mindenki elmondhatja a véleményét, meglátását az elhangzottakkal kapcsolatban.

2. Hogyan tudnánk segíteni egy alkoholproblémával küzdő fiatalnak?

Készítsetek csoportban *megoldási tervet!*

2.4.3. Vendégségben az üzletembernél

Fókusz: birtoklásvágy – gazdagság

1. Közös beszélgetés

- Mivel foglalkozott az üzletember?
- Milyen vágyai voltak? - Mit jelent ez a szó, hogy birtokolni?
- Mi volt a kis herceg véleménye az üzletember tevékenységéről és ezzel kapcsolatos gondolatairól? Idézhetitek is!

/"A vulkánjaimnak is meg a virágomnak is hasznukra válik, hogy birtoklom őket. Te azonban nem vagy hasznukra a csillagoknak." ^{16/}

¹⁶ Saint-Exupéry, Antoine de, 2012. 47. p.

FIGYELJ RÁM!

2. Igaz-e a következő mondás? A pénz nem boldogít.

Négysarkos vita

A vita során a tanulók négy lehetőség közül választhatnak: *egyetértek, inkább egyetértek, inkább nem értek egyet, nem értek egyet*. A négy álláspont a terem négy sarkába kerül, a gyerekek pedig abba a sarokba mennek, amelyik álláspontot képviselni szeretnék. Ha megvan a négy csoport, tagjai összegyűjtik érveiket, majd ezt követően a csoportok képviselői ismertetik őket. Vita közben csak egy résztvevő beszélhet. A csoportok tagja kérdezhetnek a másik csapat tagjaitól az elhangzottakkal kapcsolatban. Ha valakinek a csoportbeszámolók után megváltozott a véleménye, bátran átállhat ahhoz a csoporthoz, akik meggyőzték őt az álláspontjukról.¹⁷

2.4.4. Az lámpagyújtogató és a geográfus bolygója (6. óra)

Fókusz: Önzetlenség, mulandóság

1. Közös beszélgetés

- Keressétek ki a szövegből, miért tartotta szép foglalkozásnak a kis herceg a lámpagyújtogató munkáját?

/„Az ő munkájának legalább van valami értelme. Ha meggyújtja a lámpáját, mintha egy csillagot segítené világgra vagy egy virágot. Ha

¹⁷ Takács Viktória, 2014. 72. p.

FIGYELJ RÁM!

eloltja a lámpáját: elaltatja vele a virágot vagy a csillagot. Szép foglalkozás. És mert szép, valóban hasznos is.”^{18/}

- Miért gondolta azt, hogy vele meg tudna barátkozni?
- Milyen tulajdonsággal illetjük azt az embert, aki mások érdekeit előbbre helyezi a magáénál?

2. *Beszélgetés párban* (1-1 perc): Mondjatok példát egymásnak a mindennapi életetekből olyan esetre/esetekre, amikor önzetlenül viselkedett valaki a környezetetekben!

3. *Közös beszélgetés*

A páros beszélgetés után kinyitjuk ismét a kört, és aki szeretné, megoszthatja a társától hallottakat a többiekkel is, akik hozzáfűzhetik véleményüket, meglátásaikat az elhangzottakhoz.

2.4.5.. A geográfus bolygója

Frontális beszélgetés:

- Mit csinál a 6. bolygón a geográfus? Miért volt számára fontos a kis herceg látogatása?
- Milyen fontos információt tudott meg tőle a kis herceg a virágjával kapcsolatban?

Milyen érzéseket váltott ki mindez a kis hercegből?

- Melyik bolygóra irányította a geográfus a kis világutazónkat?

¹⁸ Saint-Exupéry, Antoine de, 2012. 48. p.

FIGYELJ RÁM!

4. Csillag – Facebook

Mielőtt még követnénk főhősünket a Föld nevű bolygóra, kicsit pillantsunk vissza az eddig megismert bolygólakókra, akik egyedül tengették életüket csepp bolygójukon! Számukra nagy meglepetés volt a kis herceg megjelenése, és nem maradt nyom nélkül a szívükben és a fejükben a vele folytatott beszélgetés sem. Vendégük távozása után mindannyian elgondolkodtak ez eddigi életükről. Vajon a kis herceggel folytatott eszmecsere idézett-e elő változást a gondolkodásukban, és ha igen, mit? Képzeljétek magatokat egy-egy bolygólakó helyébe, és fogalmazzatok meg, vajon milyen bejegyzést írhattak a Facebook oldalukra a kis herceg távozása után!

/Minden csoport húz egy szereplőt, akinek a bejegyzését megírja. Az elkészült bejegyzéseket a csoportok szóvivői felolvassák, a többi csoport tagjai pedig, ha úgy gondolják, a Facebookon használatos

-kal kifejezhetik szimpátiájukat az elhangzottakkal kapcsolatban. /Melléklet / 1./

2.5. A Föld nevű bolygó

2.5.1. Találkozás a kígyóval (7. óra)

Fókusz: A magány érzése

1. Bevezető kérdések

FIGYELJ RÁM!

- A Föld melyik részére került a kis herceg?

- Kivel találkozott először?

2. A kígyó rejtélyes mondatokban válaszol a kis herceg kérdéseire.

Páros munkában gyűjtsétek ki ezeket a mondatokat, majd magyarázzátok meg, hogy mit jelentenek! A feladathoz a *kettéosztott napló* formáját használjátok! Pl.:

<i>a kis herceg és a kígyó párbeszéde</i>	<i>magyarázat, észrevétel</i>
<i>Kis herceg: „- Itt a sivatagban olyan egyedül van az ember. Kígyó: „- Nincs kevésbé egyedül az emberek között sem.”¹⁹</i>	<i>A lelki magányt érezzük akkor, amikor nem lelünk társakra a minket körülvevő emberek között. Hiába van sok ember körülöttünk, amikor nincsenek megértő barátok közöttük.</i>

3. - *Hogyan kapcsolódik a következő kép a most olvasott szövegrészhez?*

(forrás: www.otvenentul.hu)

¹⁹ Uo. 58. p.

FIGYELJ RÁM!

Csoportmunkában keressetek még a *képgalériában* /Melléklet 2./ olyan képeket, amelyek szerintetek a magányt tükrözik! Választásokat minden kép esetében indokoljátok meg!

4. Közös beszélgetés tanári irányítással

- Mikor magányos valaki?
- Ki az, aki már átélt hasonló érzést? Milyen helyzetben érezte magát magányosnak?
- Köthető-e életkorhoz a magányosság?
- A kívülállók milyen jelzésekből vehetik észre, hogy valaki nagyon egyedül érzi magát?
- Hogyan lehet segíteni egy magányos emberen?

2.5.2. Barátság a rókával (8. óra)

Fókusz: Mit jelent a barátság?

1. Közös beszélgetés tanári irányítással

- Milyen csalódások érték további útja során a kis herceget?
- Kiben lelt baráttra a kis herceg?
- Nézzük meg közelebbről az ő barátságukat! Mi a barátság feltétele a róka szerint?
- Mit jelent az, hogy megszelídíteni?
- Hogyan történik a megszelídítés, vagyis hogyan jön létre egy baráti kapcsolat? Idézzük a szövegből! /”Sok – sok türelem kell hozzá – felelte a róka. – Először leülsz szép, tisztas távolba tőlem, úgy, ott a

FIGYELJ RÁM!

fűben. Én majd a szemem sarkából nézlek, te pedig nem szólsz semmit. A beszéd csak félreértések forrása. De minden áldott nap egy kicsit közelebb ülhetsz...”²⁰/

- Mit jelentenek ezek a mondatok? Értelmezzük őket!

2. Idézetek keresése

Milyenné válik az életünk, ha igaz barátra találunk? Csoportmunkában gyűjtsetek erre vonatkozó idézeteket a szövegből! Írjátok fel őket szókártyákra! /Az idézetek szókártyák formájában felkerülnek a faliújságra a Barátság címszó alá./

*/Pl.: „Egyetlen leszel a számomra a világon. És én is egyetlen leszek a te számodra.”*²¹

*„Ha megszeliédtesz, megfényesedne tőle az életem.”*²²

*„De neked olyan szép aranyhajad van. (...) az aranyos búzáról rád gondolnék.”*²³/

3. Közös beszélgetés

- Milyen fontos felismerésre jut a kis herceg a rókával való beszélgetés után a virágjával kapcsolatban?

- Milyen fontos titkot árul el a róka a kis hercegnek? Idézzük! /Az idézet szintén felkerül a faliújságra./

²⁰ Uo. 68. p.

²¹ Uo. 66. p.

²² Uo. 67. p.

²³ Uo. 68. p.

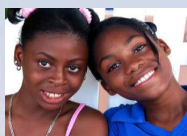
FIGYELJ RÁM!

/„...jól csak a szívével lát az ember. Ami igazán lényeges, az a szemnek láthatatlan. (...) Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszeliidítettél. Felelős vagy a rózsádért.”²⁴/

- Mit jelent az, hogy felelősséggel tartozunk valakiért, egy barátért? Mondjatok példát rá a saját életetekből!

4. A képgalériából /Melléklet 2./ csoportmunkában keressetek olyan képeket, amelyről a barátság jut eszetekbe! Választásotokat indokoljátok is meg!

Pl.:

(forrás: i1.treklens.com)

5. Ötlebörze

Milyen a jó barát? Csoportokban gyűjtsétek össze a jó barátság ismérveit!

Pl.: odafigyel a másokra, osztozik az örömben is, megértő, segítőkész, elfogad, őszinte, kritikus (a hibákra is ráirányítja a figyelmet), jókat lehet nevetni vele, mindent el lehet mondani neki. /Az ellenőrzés során a csoportok képviselői felírják a szavakat a táblára./

²⁴ Uo. 71. p.

FIGYELJ RÁM!

2.5.3. Kút a sivatagban (9. óra)

Fókusz: A kilátástalan helyzetek kezelése, a kitartás szerepe az életünkben

1. Közös beszélgetés

- Milyen nagy problémával küzdött a pilóta a 8. napon?
- Mire biztatta a kis herceg a pilótát? /Keressenek egy kutat./
- Miért tartotta képtelenségnek az ötletet a pilóta?
- Páros munkában keressétek meg a szövegből, hogy mi teszi széppé a sivatagot a szereplők szerint!

/pilóta: „Az ember leül egy homokdombra. Nem lát semmit. Nem hall semmit. Valami mégis csöndben sugárzik.”²⁵/

kis herceg: „Az teszi széppé a sivatagot, - mondta a kis herceg -, hogy valahol egy kutat rejt...”²⁶/

- Mit jelentett a szereplők számára a kút és a benne lévő víz? Idézzük!

/„Ez a víz más volt, több volt pusztánál. A csillagok alatti vándorlásból született, a csiga énekéből, a karom megfeszített erejéből. Olyan jólesett a szívnek, mint egy ajándék.”²⁷/

²⁵ Uo. 75. p.

²⁶ Uo. 75. p.

²⁷ Uo. 78. p.

FIGYELJ RÁM!

- Miért volt értékes a kút és a benne lévő víz a szereplőknek?

Történt-e már veletek olyan eset, amikor úgy éreztétek, hogy nincs sok esély arra, hogy teljesüljön egy vágyatok, de ennek ellenére nem adtátok fel a küzdelmet, és mégis valóra vált?

2.5.4. A búcsú

Fókusz: A búcsúzás, az elválás átélése

1. Közös beszélgetés

- Miért távozott a kis herceg a Föld nevű bolygóról?

- Hogyan vett búcsút a pilótától?

- Mit adott neki örök barátsága jeléül?

- Miért volt fájdalmas a búcsú?

- Voltatok-e már hasonló helyzetben?

- Hogyan tudjuk megőrizni az emlékezetünkben azokat, akikről tudjuk, hogy már nem lehetnek mellettünk?

- Mire hívja fel a figyelmünket a szerző a regény utószavában?

/Lerajzolta a sivatagot, ahol egykor a kis herceggel találkozott, és arra kért, ha netalántán arra járunk, és találkozunk vele, írjuk meg neki, hogy visszajött.../

- Mit szimbolizálhat a kis herceg alakja? */a gyermekkort, valaminek az elmúlását, ami szép élmény volt az életünkben, de ma már csak emlék a számunkra, amire jó visszagondolni./*

FIGYELJ RÁM!

2.6. A kis herceg nálunk (10. óra)

Képzeljük el, hogy a kis herceg egyszer csak nem Afrikában, hanem itt közöttünk, a mi országunkban bukkan fel. Vajon mi lenne a véleménye az itt élő emberekről, az itteni világról? A négy csoport egy – egy képet kap, a feladatuk pedig az, hogy írják le, mit gondol a kis herceg arról a helyszínről, illetve azokról az emberekről, akiket az adott kép ábrázol (a gondolatokat a kis herceg nevében, E/1. személyben kell leírni).

1. Iskolában

/forrás: www.kisalfold.hu/

3. Sípályán

/forrás: www.sielok.hu/

2. Bevásárlóközpontban

/forrás: www.kisalfold.hu/

4. Balatonon

/forrás: www.reisfotos.com/

FIGYELJ RÁM!

2.7. A mi bolygónk

Fókusz: Értékrend

A) Csoportmunkában állítsatok fel *értékrangsort*, szerintetek melyik az a legfontosabb 5 érték, amelynek mindenképpen érvényesülni kéne egy emberek lakta bolygón?

Pl.: 1. szeretet, 2. béke, 3. kitartás, 4. tisztelet, 5. lelkesedés

B) *Osztálybolygó* - Építsünk osztálybolygót! Fedezzük fel egymás értékeit!

Minden csoport annyi mosolygós arcocskát kap, ahányan vannak a csoportban. Mindegyik arcocskán az osztály egy – egy tagjának a neve szerepel. A feladat az lesz, hogy a csoportok gondolják végig, hogy azoknak a társaknak, akiknek a neve szerepel a szmájlín, melyik a legjellemzőbb pozitív tulajdonsága, ezt kell a mosolygós arcra ráírni. Ezt követően a mosolygós arcokat egy papírból előre elkészített bolygóra tűzzük fel, amely a 6.b nevet viseli.

3. Összegzés

Az empátiát a nevelés központi magjának tekintem, amelyből – ha megfelelő gondozásban, ápolásban részesül – érzelmileg értékes személyiség sarjadzik. Fejlesztésének rengeteg módja van, dolgozatomban a kiválasztott regény elemzése által az irodalmi

FIGYELJ RÁM!

alkotások empátiára irányuló sokrétűségét szerettem volna bemutatni.

Pedagógusként előnyös helyzetben vagyunk, az iskolai közeg tanórán és azon kívül az empátiára nézve sok olyan eszközt ad a kezünkbe, amellyel mindenképpen élnünk kell. Ha kihasználjuk a lehetőségeket, talán nem keveset tehetünk annak érdekében, hogy az emberi világban ne a „roppant, jeges úr”²⁸ lakozzék, hanem - ahogy a róka is tanácsolta a kis hercegnek - odafigyelve a másokra, mindig egy kicsit közelebb kerülve egymáshoz, megtaláljuk az utat „lélektől lélekig”²⁹, és így az emberi kapcsolatok által talán azt is fölfedezhetjük, hogy „milyen drága kincs a boldogság.”³⁰

4. Felhasznált irodalom

Biblia, Szent István Társulat, Budapest, 2006.

Buda Béla: *Empátia... A beleélés lélektana*, Ego School Bt., Budapest, 1993.

Kosztolányi Dezső összes versei, Osiris Kiadó, Budapest, 2005.

Nagy Zoltán: *Az elvarázsolt királyfi (Palóc népmesék)*. Balassi Bálint Könyvtár, Salgótarján, 1994.

Pethőné Nagy Csilla: *Módszertani kézikönyv*, Korona Kiadó, Budapest, 2005.

Saint-Exupéry, Antoine de: *A kis herceg*, Móra Könyvkiadó, Budapest, 2012.

Takács Viktória (szerk.): *Gondolkodjunk 3D-ben /A közösségi vita módszertana/*, Demokratikus Ifjúságért Alapítvány, Budapest, 2014.

Tóth Árpád *összes versei, versfordításai és novellái*, Magyar Helikon, Budapest, 1967.

²⁸ Tóth Árpád, 1976. 181. p.

²⁹ Uo. 181. p.

³⁰ Saint-Exupéry, Antoine de, 2012. 68. p.

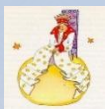
FIGYELJ RÁM!

5. Melléklet

1. Csillag Facebook

Facebook:

/Király/

Facebook:

/Iszákos/

Facebook:

/Üzletember/

Facebook:

/Lámpagyűjtőgató/

FIGYELJ RÁM!

2. Képgaléria

(forrás: www.otvenentul.hu)

(forrás: www.femina.hu)

(forrás: i1.treklens.com)

(forrás: www.fotozz.hu)

(forrás: images.postr.hu)

(forrás: www.fotozz.hu)

(forrás: www.kepeslapneked.hu)

(forrás: www.fotozz.hu)

FIGYELJ RÁM!

MŰHELY

Helstáb Ákos: A jövő iskolája

Hogyan építenénk fel egy iskolát, egy iskolarendszert a mai világban? Talán egyelőre csak a képzeletünkben engedhetjük meg magunknak. Egy biológia-testnevelés szakos tanár szemszögéből ábrándozok egy kicsit. Miért? Egyrészt, mert aktuális, másrészt, mert ha tudatosítani szeretnénk azokat a célokat, amikre ez az intézményrendszer elhivatott, fontos lenne, hogy eljátszódjunk ezzel a gondolattal. Ha már van egyfajta víziónk arról, hogy az ideális iskola hogyan működne, akkor könnyebb lenne felfelé ötleteket adni ahhoz, hogy milyen döntéseket hozzanak. Ebben a cikkben egyszerűen álmodozni szeretnék arról, hogy szerintem milyen lenne az ideális iskola. Nekem ilyen, de jobb esetben mindenkinek egy kicsit más. Mégis, mi tanárok biztosan találunk sok-sok olyan közös pontot, melyben a mai tudásunk és az értékrendünk úgy valósulhatna meg, hogy egy testileg és lelkileg egészségesebben felnövő generációt engedhessünk ki a falaink közül, mi magunk pedig nem rokkannánk bele közben. Sok-sok működő modell, sok kipróbált módszer és rengeteg tudományos felfedezés teszi aktuálissá azt, hogy megálljunk és újragondoljuk az alapokat a rohanó világban.

FIGYELJ RÁM!

Első megközelítésben ijesztő lehet más struktúrákban, más rendszerekben gondolkodni. Talán azért, mert mi nem így szoktuk meg. Nincs benne saját tapasztalatunk, nem merünk kipróbálni új dolgokat, mert úgy gondoljuk, hogy nem nekünk kell kísérletezni. Vannak azonban működő példák, amiket meg lehet nézni. Winkler Márta Kincskereső iskolája, a Nagy Lajos Gimnázium átai háza, Böjte Csaba atya kertészkedő gyerekei, vagy a Szent Mór Iskolaközpont iskolakertje.

Számtalan olyan példát találhatnánk még, ahol nem a megszokott környezetben, tanmenetben gondolkodva oldják meg a „tanítást”. Itt van előttünk a Finn példa is: „Finnországban a tanárok kevesebbet

FIGYELJ RÁM!

tanítanak, és a diákok kevesebb időt töltenek tanulással mind az iskolában, mind azon kívül, mint kortársaik más országokban.”¹ Ha a fenntartható fejlődést tartjuk szem előtt, akkor egy egészen más iskola tárul fel előttünk, mint amilyent megszoktunk.

Alsó tagozat: Véleményem szerint itt két dolgot kellene megtanulni a gyerekeknek: az írás-olvasást és a számolást. Ezeknek is csak az alapjait. A többi tantárgynak a feladata a fejlesztés lenne. A jövő iskolájában a tíz év alattiak csak annyit ülnének az iskolapadban, amennyi feltétlenül szükséges: ez két-három órából szerintem remekül kijön. A többi, maximum két órában a mozgás és a fejlesztés kapna hangsúlyt. Ma már nagyon jól tudjuk, hogy mennyire fontos az érzelmi intelligencia fejlesztése, mégsem tudtuk az arányokat jó irányba eltolni. Tudjuk, hogy a mozgás mennyire fontos a gyermekek egészséges testi és lelki fejlődése szempontjából, mégsem sikerült az ehhez szükséges infrastruktúra létrehozása. Nos, legalább álmodjuk meg, hogy sikerült! A napi mozgást nem feltétlenül kellene mindennapos testnevelés órán megvalósítani. A gyerekek maguktól is megoldják szükségleteikhez mérten, ha kapnak időt hozzá. Ehhez hosszabb szünetek kellenének! Legalább húsz percesek. Ha napi négy tanórában gondolkodunk

¹ Pasi Sahlberg: A finn példa – Mit tanulhat a világ a finnországi oktatás reformjából? Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013.

FIGYELJ RÁM!

hosszabb szünetekkel, a pedagógusok óraszámja is magától kevesebb lenne. Egy fillérrel sem kerülne többbe.

Testnevelés órákhoz pedig lenne megfelelő helyiség elegendő térrel a mozgáshoz. Mai rendszerünkéből éppen, hogy ez hiányzik többnyire. Nyilvánvaló, hogy sok iskolában ez már megvalósult. Főleg ott, ahol kevés gyerek és osztály osztozik azon az egy tornacsarnokon, ami vagy van, vagy nincs. A testnevelés nem csak az érzelmi intelligencia fejlesztéséhez fontos, hanem most már tudjuk, hogy mozgás közben olyan anyagok szabadulnak fel a szervezetünkben (pl. endorfin, dopamin, szerotonin, tesztoszteron, stb.) amik lelki egyensúlyunkat is befolyásolják. Alsó tagozaton a játékos mozgásokon kellene lenni a legnagyobb hangsúlynak. Úgy, hogy a diákok felszabadultan tudjanak mozogni. A fogó és labdajátékok széles tárháza biztosíthatja azt, hogy ez sikeres legyen, miközben a gyerekek észrevétlenül szocializálódnak és sajátítanak el szabályrendszereket, amiket nem hogy betartanak, de be is tartatnak egymással.

Az érzelmi intelligencia fejlesztéséhez szükségesek a rajz, az ének, a hittan és a technika órák. Ezeknek a célja nem elsődlegesen a tudás átadása, hanem a sikerélmény, a motiváció és a jobb agyféltekés fejlesztés. A környezetismeret óráknak is inkább egy iskolakertben, vagy állatházban kellene zajlania és nem a padok között. A mi

FIGYELJ RÁM!

iskolánkban is kipróbáltuk, hogy hogyan működhetne jól egy ilyen iskolakert. Természetesen csak olyan növények termesztésével, melyek tanítási idő alatt termést is hoznak. Ez nagyon nagy sikerélmény a diákok számára. A retek, a saláta és a kapor váltak be nálunk a legjobban. Tavasszal és ősszel az osztályok több csoportra osztva nagy területeket képesek megművelni. Sajnos a legtöbb intézménynek nincs erre lehetősége. A természetismeretet azonban ki lehetne vinni a falak közül.

Ha mindenképpen órákban gondolkodunk, akkor tömbösített

órákban, de kirándulni kellene vinni minél gyakrabban az alsósokat. Miért nem tesszük meg? Mert nincs rá idő és nem így szoktuk. Ahelyett, hogy beszélünk a sertésről, vagy kutyáról,

megnézhetnénk ezeket az állatokat egy-egy jól működő farmon. Az, hogy kipróbálhatja a fejést, vagy éppen játszhat a farmon a kutyával, felülhet egy lóra és ehet a helyben készített sajtból, minden környezet óránál többet ér! Mire jutunk a padok között, ha a gyerekek így sem

FIGYELJ RÁM!

képes megkülönböztetni a retket a brokkolitól? Az azonban, hogy kivisszük a tanórát a padok közül még ezen is messze túlmutat.

Az alsó tagozatokban a délutáni óráknak ugyanúgy lehetne helye. Erre az időszakra eshetne a művészeti képzés, a zenetanulás, a rajzolás, a specializált sport, a néptánc, és a sok-sok szakköri lehetőség, amit a tanárok a saját kedvük szerint valósíthatnának meg. Leckeírás délután? Tudjuk, hogy az ismétlés segít a tudás elsajátításában, de szerintem alsóban erre semmi szükség, ha sikerül becsempészni pár olyan foglalkozást, ami játékos formában fejleszti ezeket. A természettudományos játék szakkörömön gyakran harmincnál is többen vagyunk. Ezen azután írnak, számolnak, gondolkodnak, miközben észre sem veszik, hiszen valójában csak kártyázunk. A napköziben a tanórán itt lenne ismét a játék ideje. Az udvaron, vagy a tanteremben. Persze kellenek ehhez jó játékok, társasjátékok és kártyajátékok. Meg kell tanulni a szabályokat, közben észrevétlenül szocializálódni, írni, számolni. A logikus gondolkodás is fejlődik, miközben a gyerekek felfedezhetik a játék örömét. A gyerekeket tanítani kell játszani. Maguktól is feltalálják sokszor magukat, de számukra is az az igazi, ha a felnőtt beavatja őket és legalább először velük is játszik. Napközi mellett minden gyermek járhatna művészeti-, vagy sportfoglalkozásra. Ezek már speciális irányok. Legtöbbször a szülők választják ki, hogy a

FIGYELJ RÁM!

gyermekük milyen különórákra menjen, de hamar kiderül, hogy mihez van valóban kedve és érzéke. Négy óra után, mikor a gyermek hazamegy a napköziből, már csak az lenne a dolga, hogy elmesélje az élményeit és nem az, hogy elővegye a füzetét és leckét írjon. A szülőknek pedig nem kellene még hatfelé vinni a gyermeküket: úszni, futni, vívni, lovagolni, hogy azután majd este nyolckor úgy essen ágyba, hogy ki van borulva.

Ha már az alsó tagozaton sikerül egy belső motivációt, kíváncsiságot elültetni, az minden eredményen túlmutat. Ez az az erő, aminek segítségével maguk járnak majd utána annak, ami érdekli őket és hihetetlen energiákat képesek befektetni.

A tanárokról:

Tudomásul kell vennünk, hogy a gyermekekkel való foglalkozás rendkívüli idegi megterhelést jelent. Természetesen sok minden befolyásolja ezt: a tanár jellemétől kezdve a gyermekek összetétele, a helyszín, az adminisztrációs terhek és a vezetés. A mai generáció mellé megkaptuk azokat a szülőket, akik pár internetes oldal elolvasása után kiváló pedagógusokká váltak, és jobban tudják már, hogy mi lenne a dolgunk, mint mi magunk. Ennek ellenére akik úgy gondolják, hogy milyen könnyű nekünk tanároknak és lám milyen sok szabadidőnk van (mert otthon már csak a dolgozatokat kell

FIGYELJ RÁM!

kijavítani, az adminisztrációt elvégezni és felkészülni a következő napi órákra), azok mégsem mennek el tanárnak. A pedagógus kiégés elkerülése miatt lenne fontos normális szinten tartani az óraszámokat és osztálylétszámokat. Sokan már most kénytelenek az egészségük miatt részmunkaidőben dolgozni. Persze elsősorban csak azok, akiknek a párja jól keres, és megtehetik ezt. Ha ez nem jön össze, akkor marad a hónapokig tartó táppénz, mire sikerül helyreállítani a vérnyomást, vagy kideríteni, hogy mi az a láthatatlan betegség, amit tulajdonképpen csak a stressz okozott. Az a stressz, amit ma már nem csak a gyerekek, hanem sokszor maguk a szülők generálnak a tanárok számára. A jövő iskolájában a nevelésben partnerekké kell válnunk és nem ellenségekké.

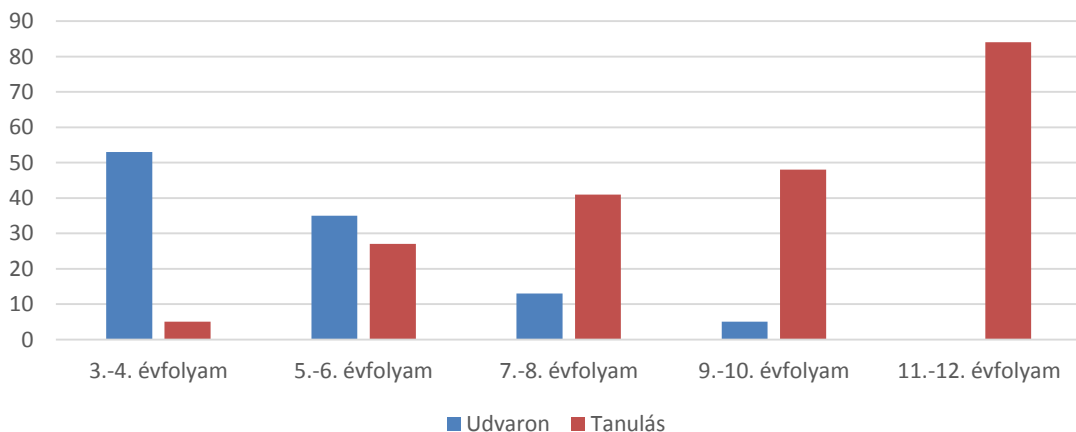
Nyelvtanítás: Bár ez idegen terület számomra, az agy kutatás legújabb eredményeit mégsem hagyhatjuk figyelmen kívül. Mivel az agy nagyon érzékeny ebben az életkorban, valóban helye lehet az idegen nyelv tanításnak, de csak azután, hogy az anyanyelvet kellő stabilitással elsajátították. Harmadik és negyedik osztályban is csak a játékos nyelvtanítást engedném. Ez még messze nem a nyelvvizsgára való felkészülés ideje. Talán igaza van Makara Györgynek abban, hogy nem a nyelvet, hanem annak használatát kellene oktatni.

FIGYELJ RÁM!

Felső tagozat: 5-6. évfolyam: kitágul a világ

Itt nagyon szeretném feszegetni a határokat! A hormonális robbanás ugyanis olyan mértékű a 10 éves kiskamaszok szervezetében, hogy ezt nem szabad figyelmen kívül hagyni. Véleményem szerint egészségesebb lenne külön fiú és külön lány osztályokat létrehozni. Hiszen annyira más az igényük egy testnevelés, egy technika, egy ének, vagy akár egy természetismeret órán! A rendszert fordítanám meg: most a vegyes osztályokat bontják azokon az órákon, ahol belátták, hogy együtt nem lehet. Én a bontott osztályokat vegyíteném azon a pár órán, amikor jól tudnak együtt dolgozni. A fiúknál a megnövekedett tesztoszteron szint miatt sokkal magasabb a mozgásigény. Ez a természetes igény azon is látszik, hogy mennyi időt töltenek az udvaron.

Szünetekben eltöltött idő

FIGYELJ RÁM!

Az iskolánkban készült felmérés alapján létrehozott fenti grafikonon jól látszik, hogy a diákok melyik évfolyamon mennyi időt töltenek az udvaron, illetve mennyi időt töltenek tanulással. Míg 3-4. évfolyamon több, mint 50%-uk írta, hogy kimegy az udvarra, 9-10. évfolyamon a szünetekben már alig-alig mozognak, viszont annál több időt töltenek a következő órákra való felkészüléssel. 11-12. évfolyamon már több, mint 80%-uk tölt egy-egy szünetet inkább tanulással. (Az egyéb tevékenységeket, mint evés, beszélgetés, mosdó itt nem jelöltem.) 5-6. évfolyamon tehát természetes igényük még a mozgás, míg a padban – különösen a fiúk – nehezen tudnak megülni.

Ezen a két évfolyamon utáltatjuk meg igazán a tanulást a jelenlegi rendszerben. Úgy kezeljük őket, mint kis professzorpalántákat és engedünk az ilyenfajta szülői nyomásnak (mert bizony egyre több az olyan szülő, aki elvárja, hogy már itt zsenit neveljünk a gyermekéből). Agyműködésünkől, a hormonális rendszerünkől azonban az adódik, hogy hihetetlen sok mozgásra van szükség a változó hormonrendszer normalizálásához és egyfajta belső motiváció, kíváncsiság felkeltésére lenne szükség ahhoz, hogy a kitáguló világ és a tanulás érdekes és vonzó maradjon számukra. Két év lehetőséget kapunk tehát arra, hogy felkeltsük a tudományos érdeklődését, és nem arra, hogy teletömjük a fejét

FIGYELJ RÁM!

ismeretanyagokkal. Továbbra is kulcsszerepe van a még nagyon jól fejleszthető érzelmi intelligencia területeknek, tehát a művészeteknek, a zenének, a gyakorlati foglalkozásoknak. A fiúk és lányok találkozásának színterei a dráma órák, az idegen nyelvórák, a néptánc órák, ahol a szerepeket megfelelően el lehet játszani, a szituációkat előadni és borzongani azon, hogy milyen durvák a fiúk és milyen kiállhatatlanok a lányok. Még a történelem órákon is megérthetjük, hogy egy lánynak mennyivel fontosabb lehet megérteni a korabeli divatot, míg egy fiúnak a hősöket, fegyvereket, várakat megjeleníteni, elkészíteni, eljátszani. Természetismeretből mennyire fontos lenne, hogy a tájékozódást ne a térképen, hanem a természetben gyakorolják, vagy az élőlényekkel ne a tankönyvből, hanem az iskolakertből, vagy a farmokból, állatkertekből ismerjék meg. Fontos lenne, hogy megtanulják és ki is próbálják, hogyan készül a kenyér, hogyan készül a lekvár, és mi a különbség az élelmiszerek között. Fontos lenne, hogy megismerjék a saját testüket (a jó szellembe ágyazott szexuális nevelést is ebben az életkorban segíthetnénk – erre is vannak már szépen kidolgozott programok, módszerek, ld. CSÉN, Ciklus-show), hogy el tudjanak látni kisebb sérüléseket, és megértsék mindazt, ami bennük zajlik. Fontos lenne, hogy ne csak beszéljünk az egészséges életmódról, hanem éljünk is

FIGYELJ RÁM!

benne: készítsünk egészséges ételeket, joghurtot, túrót, sajtot, kóstoljunk meg salátákat, főzzünk teákat.

Délután pedig ismét itt lenne a helye a változatos – immár tudományos igényeket is kielégítő – szakköröknek, kluboknak, sportköröknek, versenyzők felkészítésének, tehetséggondozásnak, felzárkóztatásnak, tanulásmódszertannak, művészeteknek, stb. Minimális házi feladattal! A napköziben még mindig jóval nagyobb a mozgásigény, mint a tanulási vágy.

Jelen rendszerünkben hihetetlen károkat okozunk azzal, hogy nem a tudás iránti vágyat keltjük fel, és nem a csodálatos világot mutatjuk be, hanem tömjük a tudást, és elvárásokkal bombázunk. Stresszt vetünk a hormonoktól stresszelt szervezetbe! A belső motiváció elültetésénél semmi sem lenne fontosabb!

Felső tagozat: 7-10. évfolyam: A műveltség megalapozása

Négy évünk lenne arra, hogy tudományos műveltséget tanítsunk. Irodalmat, nyelveket, történelmet, kémiát, fizikát, stb. De csak alpműveltséget! Használható tudást sok gyakorlattal! Ügyelve arra, hogy közben megmaradjanak az élmények, és ne vegyük el a tanulási vágyat. Nagyrészt így is kioltódik, hiszen szervezetük a felnőtt életre készül, lázad, le akar válni, el akar szakadni, független élet után sóvárog. Vannak álmái – amiket már megalapoztunk – vannak tervei, amiket meg akar valósítani, és amiért van értelme tanulni. Persze ez

FIGYELJ RÁM!

így sokszor nem igaz. Éppen ezért itt lenne nagy hangsúly a pályaorientáción és a reziliencia képzésén. Ezek segítenék majd abban, hogy a számára legoptimálisabb területen a legnagyobb hatékonysággal tudjon szerepet vállalni. Van egy nagyon nagy társadalmi elvárás, amivel szembe kell néznünk, és ami fordulni látszik: szerezzon diplomát! Ugyanakkor szembesülünk azzal, hogy a kétkezi munkából élők, a szerelők, a jó szakemberek egyre ritkábbak, és egyre jobban megbecsüljük őket. E mellé felsorakoznak a munkanélküli, depresszióba süllyedő diplomások. Ne illúziókra, szülők álmaira, sok pénzkeresésre, hanem boldog felnőtt létre készítsük fel őket.

Itt is lényeges lenne a szülők és a tanárok felé irányuló ébresztő nevelés, a valódi belső mozgásokat megmutatva, helyes igényeket támasztani a jelenlegi rendkívül blokkoló, szorongást okozó, terhes és irreális elvárások helyett.

Fejlődő szervezetük nagyon sok energiát igényel. Természetes mozgásvágyuk csökken, de irányítva, célt adva neki sok sportágban nagyon ügyesek, sokat tudnak fejlődni. Sok dicséretre és sikerélményre van szükségük. Zavarodott kamasz hormonális rendszerük kiegyensúlyozásához még sok mozgásra és játékra lenne szükség, ám ugyanakkor nagyon fáradtak tudnak lenni.

FIGYELJ RÁM!

Jelenlegi oktatási rendszerünkkel legtöbbször éppen ezt a fontos szakaszt szakítjuk ketté.

Gimnázium: 11-12. évfolyam: Felkészülés a továbbtanulásra

Ez már a specializáció, az érettségire és felvételi-re való felkészülés helye. A mai diákok többsége tantárgyszelekcióval oldja meg a kényszerhelyzetet. A legtöbb tantárgyból túlél és megpróbál felkészülni a nagy kihívásokra, letenni egy-egy nyelvvizsgát, megszerezni a jogosítványt, leérettségizni és elegendő pontot szerezni a felvételihez. Persze ha tudja, hogy hova tovább. Mert sok közülük tehetetlenül vergődik a vágytalanságban, céltalanságban, szülői elvárások között, vagy éppen depresszióba süllyedve. Ehhez kellett volna jól felépíteni az előző négy évet! Ehhez társul az is, hogy a küszöbön álló felnőtt világra való felkészülés részeként komolyodnak a baráti- és szerelmi kapcsolataik, igényeik is.

Ez a két év lehetne tehát a tanárok és diákok számára az érettségi és felvételi felkészülés ideje. Más tantárgyaknak – még a sportnak is – délután lenne a helye, ahol már, mint természetes igényük részeként önként vennének részt. Ha eddig nem sikerült vágyat keltenünk bennük a mozgás, a művészetek és az egyéb hasznos – immár kipróbált módon stressz oldó – szabadidős tevékenység iránt, akkor már elkéstünk. Igazán azzal segíthetünk, ha olyan lehetőségeket kínálunk fel, ami valóban neki szól és közösségi élményt is nyújt.

FIGYELJ RÁM!

Az én gondolataim csak apró cseppek a tengerben. Mégis fontos, hogy előre nézzünk! Csak akkor van jövőnk, ha látunk magunk előtt célokat, amiket jó lenne, érdemes lenne megvalósítani. Ehhez sokszor bátorság kell, mert új utakra kell rálépni. Egy jobb, élhetőbb, fenntarthatóbb oktatási rendszerben, ami hasznos és használható tudást ad, felkészít a valódi és nem a teljesítményt idealizáló életre.

Fényképmellékletek:

A Szent Mór Iskolaközpont iskolakertje. 5. osztályosok

Farmlátogatás Ellenden. 5. osztályosok

FIGYELJ RÁM!

MŰHELY

Szakács Emília: A kortárs irodalom tanítása nyári olvasótáborban

Idejétmúlt maga a fogalom: olvasótábor? Egyrészt igen. Az ötvenes éveit élő generációban saját ifjúságát, kamaszkorát, a hetvenes éveket idézheti föl. Nomád körülmények között töltött egy-két hetet, ahol volt irodalom és olvasás is, de talán csak eszközként. „*Fedőneve: olvasótábor.*”¹ Tipikusan magyar jelenség a kádári puha diktatúra idején, amikor a Hazafias Népfront által kezdeményezett Olvasó Népert Mozgalom keretében szakmunkástanulók, középiskolások, majd fiatal értelmiségiek számára értelmes, kultúrára nevelő nyári táborokat szerveztek. Kamarás István „*alulról kezdeményezett, alulról építkező, komoly függetlenséget kivívó és élvező, az akkoriban még alig-alig jelen lévő civil társadalmat képviselő mozgalom*”²-ként határozza meg a fogalmat.

Ma már nincs szükségük a civil társadalmi mozgalmaknak, szándékoknak semmiféle fedőnevekre, kvázi programokra. Az olvasótábor, ha továbbélésre alkalmas, közvetlenül azt a célt

¹ Kamarás István: *Fedőneve: olvasótábor.* Új Pedagógiai Szemle, 2003/1. <http://epa.oszk.hu/00000/00035/00067/2003-01-mu-Kamaras-Fedoneve.html>

² u.o.

FIGYELJ RÁM!

szolgálhatja, amit maga a név is jelöl: az olvasóvá, az olvasás, irodalom által gondolkodó emberré nevelést.³ Számos tehetséggondozó, képességfejlesztő, adott csoportot megcélzó nyári tábor van, melynek keretei között jelentős szerepet szánnak az irodalomnak. Ezek a programok nem iskolai keretek között szerveződnek az iskolás korosztályok számára. Egy részük önköltségesen, más részük pályázati erőforrásokból.⁴

Az olvasótábor azonban lehet iskolán belüli, iskolák együttműködésén alapuló nyári program is adott korosztályoknak.

³ Az olvasóvá nevelés nem csupán az egyes ember életében fontos program. Fontos és egyre direktebb szorítás ez társadalmi szinten is. A szépirodalom olvasására nevelés csupán egy része a problémaegyüttesnek, nem megfelelően arra, hogy épp a szépirodalom-olvasás gyakorlata teremti meg azt a szilárd alapot, amelyen az értő olvasás képességei kimunkálhatók. Az olvasásdeficit, a funkcionális analfabetizmus korunk információs társadalmaiban elkövetkező méretekben van jelen, holott a számítógép és internetkultúra kora az olvasási készségek, képességek magas szintű tudásának hiányában kaotikus, önpusztító irányt vehet. NAGY ATTILA 2010-es írásában (*Miért olvasótábor?* <http://ki.oszk.hu/3k/2010/11/miert-olvasotabor/> ennek a sokkoló tapasztalatnak statisztikai alátámasztásával is szolgál: „a tizenévesek 40, a felnőttek 25-30 százaléka funkcionális analfabéta, ezen belül 60-70 százalék pedig a számítógép használatára alkalmatlan; ... naponta átlagosan 4 óra jut a tévézésre, s csupán 20 perc a bármifajta (tévé-műsor, napi-, hetilapok, folyóiratok vagy könyvek) olvasására”).

⁴ A Tehetséghidak Program keretében:

http://old.tehetseghidak.hu/sites/default/files/Felhivas_szepirodalom.pdf

FIGYELJ RÁM!

Előre tudnunk kell – különösen az építkezés kezdeti szakaszában –, nem fog tömegeket vonzani, kevesebb tanulót szólít meg, mint az evezőstábor vagy a túratábor. Nagy lehetőség viszont azoknak a diákoknak, akik vonzódnak az irodalomhoz, akik szeretnék magukat kipróbálni az osztálykereteken kívüli közösségekben, akik szívesen szakítanak a nyári vakációból négy-öt-hat napot arra, hogy egy kellemes, nyaralásra is alkalmas helyen olvasmányokkal, szövegekkel bibelődjenek azonos érdeklődésű diáktársaikkal együtt. Tizenöt-húsz tanuló mindig bevonható. A táborozás palettáján kamaraműfaj ez, de egy húszfőnyi csapat már közösség lehet, s alkalmas arra is, hogy kooperatív kiscsoportokban működjön.

Mindenképpen szervezzünk olvasótábort, még akkor is, ha a tanulói érdeklődés körülményesen vagy nehezen motiválható. Mindenképpen szervezzünk, mert olyan szövegeket, időigényes munkaformákat, közelítési módokat működtethetünk, melyeknek bevezetése az órarendi keretek, az iskolai lehetőségek között korlátozott. És nem utolsó sorban: szervezzünk, mert olyan munkakapcsolatokat, pedagógiai feltételeket élhetünk meg tanítványainkkal, kollégáinkkal, melyek a későbbiek folyamán szakmai munkánk generátorai lehetnek. Ne feledkezzünk meg a kísérletezés, a pedagógiai alkotó munka kreatív kihívásairól sem,

FIGYELJ RÁM!

mely a tanár számára ösztönző, a megújulást jelentő innovatív erő lehet.

Az olvasótábor legalább annyira a nyári pihenés, testi-lelki feltöltődés része, mint amennyire tanulás. Nem szerencsés, ha a tervezett néhány nap teljes időtartamára csupán előre fölépített, kidolgozott foglalkozásokat készítünk elő. Bár az sem ajánlott, hogy a programozott, kreatív órákat a kontrollálatlan „lazulások”, úgynevezett szabadfoglalkozások váltsák. Olyan egész napos munkatervet⁵ szerencsés kidolgozni, amelynek minden egyes sávja előre átgondolt programot tartalmaz, s a kötött foglalkozások mellett alternatív, szabad választáson alapuló elfoglaltságok is vannak. Az olvasótábor semmiképpen sem 24 órás olvasás, de mindenképpen egész napos, változatos módszerekkel, kreatív munkaformákkal fölépített intenzív „szövegközeli állapot”, irodalommal, művészetekkel töltött vakáció.

Távol áll tőlem az a felfogás, mely csak azért preparáltat szépirodalmi műveket, hogy a legnyakatekertebb, bombasztikus, menő feladatokkal szórakoztassa a diákokat, ám biztatni tudok minden kollégát arra, hogy a választott szöveg korosztályhoz szabható lehetőségeit aknázza ki. A célunk ugyanis a tartalmasan

⁵ MELLÉKLET/ Tanórai kereteken kívül_1

FIGYELJ RÁM!

eltöltött időn túl nagyon is konkrét: az irodalomnak, olvasásnak mint létformának, mint életállapotnak, működő és működtethető világértelmezésnek a megmutatása, a befogadás-központú irodalomolvasás, irodalomértés kondicionálása. A szövegvilágba való belépés időigényes vállalkozás. Az olvasói tapasztalatok, tantárgyi előismeretek mellett nem elhanyagolható az ecoi értelemben vett „jó olvasóként”⁶ a szöveggel folytatott interakció, valamint a disputa, eszmecsere azokkal, akik azonos szövegek olvasóiként más-más egyéni feltételekkel közelítenek. Mindez egy olyan élményalapú és kompetenciafejlesztő hosszú feladatsor segítségével, melynek során a viszonylag tág időkeretben és a diákok számára hagyományosan ismert értékelési formák teljes mértékű mellőzésével az ismeretszerzés kreatív belső energiáit teljes mértékben a fejlesztésre összpontosíthatja. (Ez a mindennapos tanári gyakorlatban nagyon is egyén-, illetve osztályfüggő feltétel.)

Értékelésre persze szükség van. Minden produktum visszajelzést igényel, és a táborzárás is egyfajta értékelés. Mellőzzük azonban a kritériumorientált, normatív szemléletet, a versenyeztetést mint ösztönzést; a tábori munka értékelési filozófiája a folyamatra összpontosító, a körülményeket figyelembe vevő, a tudás

⁶ Umberto Eco: *Hat séta a fikció erdejében*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2007

FIGYELJ RÁM!

működőképességének megragadására törekvő komplex, humanisztikus, holisztikus fejlesztő értékelés.

Az iskolai szaktárgyi órák órarendi keretei gyakran rövidre zárják az épp csak meginduló gondolatokat, ötleteket. Az olvasótábor tágabb és változatosabb keretet kínál, másrészt a jelenlét egyéni, érdeklődésen alapuló választás következménye, tehát építhetünk az involváltságra, az eleve megszólítottásra.

A mellékletben csatolt háttéranyagok⁷ egy 2013 júliusában, a pécsi Szent Mór Iskolaközpont kilencedikes-tizedikes diákjaival megélt orfűi, ötnapos olvasótábor programjának, Garaczi László *Pompásan buszozunk* című művének feldolgozásához készültek.

Az olvasótábor mint irodalomtanítási, irodalomolvasásra és irodalomértésre nevelő modell

Atmoszféra

A szabadidős foglalkozásokkal, önismereti játékokkal, filmes estékkel és kirándulásokkal, vizes nyári programokkal kiteljesedő nyári tábori közeg, a jól megválasztott szállás- és foglalkozáshely a diákok biztonságérzetét, magabiztosságát játékon keresztül erősíti. A tábor hangulata, atmoszférája, a készülődés, utazás során kialakított kapcsolatok, beszélgetések megágyaznak a kooperatív

⁷ MELLÉKLETEK/Tanórai kereteken kívül_2

FIGYELJ RÁM!

munkaformákon alapuló interaktív-reflexív tanulási folyamatoknak. Előkészítik vagy megerősítik a hagyományos tanár-diák viszony munkatársi kapcsolattá való átértelmezését. Feloldódnak azok a – szociokulturális, illetve teljesítménykategóriákból adódó – iskolai, tanulók közti hierarchiák is, melyek az osztálytermi gyakorlatban sokszor leküzdendő korlátai lehetnek a termékeny tanulásnak.

Szervezés

Már a tábor szervezésekor fontos a célok megfogalmazása mind önmagunk, a tanári munka számára, mind pedig a tanulónak. Pl.: „Ezen a nyáron ide és ide megyünk.” „A táborozás ettől eddig tart.” „Úgy terveztem, hogy az idén ezeket a témákat fogjuk megvizsgálni, ezekkel a szövegekkel foglalkozunk.” „Szeretném, ha választ találnánk arra a kérdésre, hogy...” Mindemellett bőven jut időnk strandolásra, evezésre, kirándulásra és esti filmnézésre is... stb. (A konkrét témához csatolt szövegekhez a beavatás témáját kapcsoltuk, mint kibogozandó, válaszokra váró problémát. Ezt nem közöltük előre a diákokkal.) A tábori készülődéshez – mivel speciálisan irodalmi tárgyú programról van szó – hozzátartozik egy, a tábori foglalkozások központi témáját adó szövegnek az előzetes elolvasása. Tapasztalataim, az elmúlt hét év tábori gyakorlata, azt mutatják, ezt szívesen teszik, sőt megerősíti a készülődést, ha

FIGYELJ RÁM!

konkrét szöveghez kötődő olvasói élményekkel, kérdésekkel jönnek a táborba. Mindemellett nem tettük kötelezővé a mű teljes szövegének előzetes olvasását, hiszen a gyerekek többségét a kijelölt könyv izgatja, ha már beszerezték, el is olvassák. Az a néhány tanuló pedig, aki nem tudta még végigolvasni, a tábor ideje alatt befejezi a szöveg olvasását.

Feladatsorok

Arra törekedtünk a feladatsor összeállításakor, hogy lehetőség szerint (a szöveg lehetőségeihez igazodva) változatos módszereket építsünk be a feldolgozásokba. Az iskolai gyakorlattól eltérően a feladatok időkeretei tágasabbak, ezért kipróbálhatjuk a munka- és időigényesebb formákat is, illetve a már begyakorolt munkaformákat összetettebb tartalommal tölthetjük meg. Különösen igaz ez az értelmező olvasási, a kreatív írás- és projektfeladatok tekintetében, a szöveget, szövegösszefüggést vizualizáló ábrázolás, a rajzos munkák során; illetve azokban a feladatokban, melyek IKT eszközök (laptop, fényképezőgép, kamera, projektor) használatát igénylik.

FIGYELJ RÁM!

PÉLDA A FELADATOK KÖRÉBŐL:

Szövegszerkezet és narráció

Írjátok föl a jegyzetfüzetbe a mai foglalkozás mottóját! (Később visszatérünk rá.)

„Mert beszélni muszáj. Ha nem beszélsz, neked annyi. Véged. Tiszteld és szeresd a fecsegés mindent lebíró hatalmát.” (Garaczi, 64.o.)⁸

1. Miben hasonlít, miben különbözik a szöveg egy „hagyományos” regénytől? (Tekintsük hagyományosnak pl. az *Egri csillagokat*, az *Abigélt*, a *Harry Pottert*!)
- a) A csoportok T-táblázatban poszteren gyűjtsék össze a megjegyzéseiket!
- b) Az „egy megy – három marad” technikával gyűjtsetek tapasztalatokat, egyeztessetek! (Bal oldali csoporthoz menj! A követek visszatérnek a saját csoportba, majd a csoport egyeztet, állást foglal.)

⁸ GARACZI LÁSZLÓ: *Pompásan buszozunk*. Magvető, Budapest, 2011.

FIGYELJ RÁM!

- c) Az egyik csoport szóvivője két percben összefoglal + kiegészítések, kérdések/válaszok; (fali poszteren a jegyzők közben kiegészíthetik saját csoportjuk munkáit).

KONKLÚZIÓ

(A megfogalmazásban a foglalkozást irányító tanár csak a mediátor, a segítő szerepét tölti be. Kérdéseivel, megjegyzéseivel irányítja a beszélgetést, összefoglalja az elhangzottakat. A beszélgetés során lehetőleg törekedjünk arra, hogy néhány fontos megállapítás hangsúlyos legyen.

- hagyományosan történetmondó/metonimikus szövegről van szó
- fejlődés-, illetve nevelődéstörténet (ez gyakori műfaji változata a regénynek)
- gyerek- és felnőtt szereplők; korrajz
- vezérfonal, fabulációs keret: az igazgatói rovó és a büntetéstől való félelem

DE:

- az elbeszélő és a főszereplő személye közti kapcsolat nem egyértelmű
- nem egyértelmű, hány főszereplő van

FIGYELJ RÁM!

- a történetmesélés nem lineáris, hanem mozaikszerű, az idősíkok egymásra vetülnek; az elbeszélő idő is változik, a perspektíva iránya is mozog (ld. tíz – húsz évvel későbbi eseményekhez köti hozzá az aktuálisan elbeszélt sztorit)

2. A szerző tagolja is meg nem is a szöveget. Próbálkozzatok a tagolással! A fejezeteknek adjatok címet; nehéz lesz sokszor, de lehet cím egy, a szövegrészből kiemelt idézet is! Röviden indokoljátok a címadást! (A címet és az indoklást színes cetlire jegyezzétek föl!)

CSOPORTOK⁹ szövegegységei:

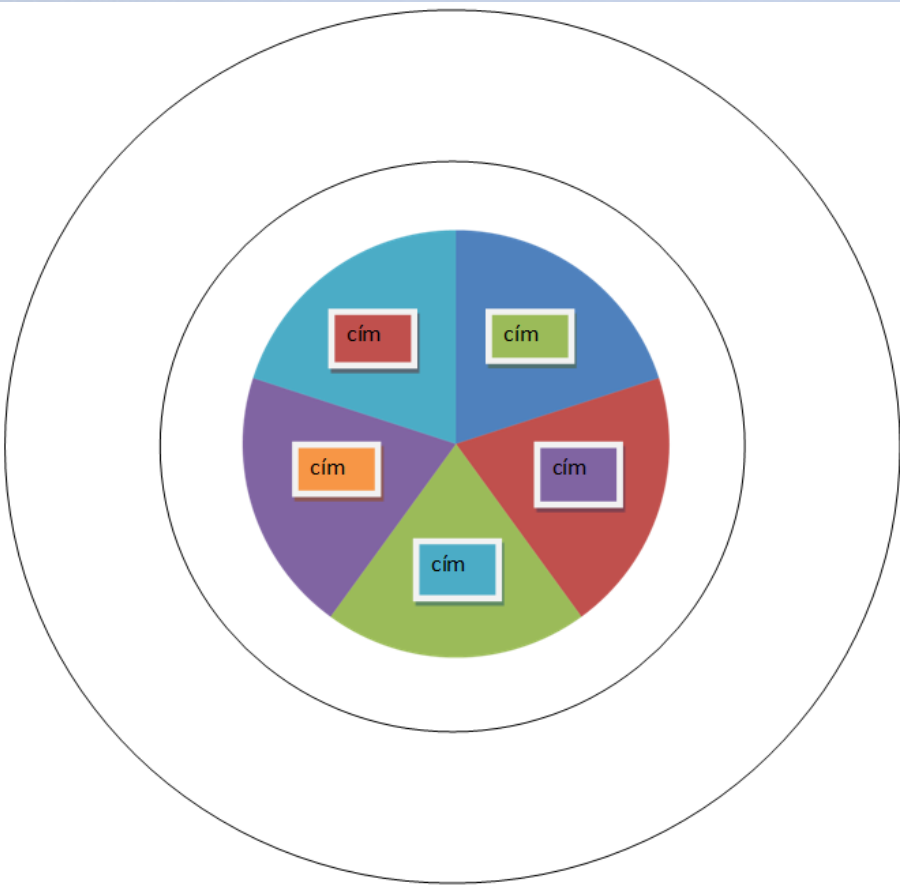
- „parittyá”: 5 – 40. oldal;
- „orr”: 41 – 71. oldal;
- „oroszbábé”: 72 – 98. oldal;
- „kajakosok”: 99 – 131. oldal;
- „Gólya hozza?”: 132 – 175. oldal

⁹ A munkacsoportok már az első foglalkozáson, a tábor első napján létrejöttek. Kialakításukhoz lehet a feldolgozott szövegre utaló húzókártyákat alkalmazni (ld. MELLÉKLETEK/Tanórai kereteken kívül_3).

FIGYELJ RÁM!

(A közzététel körtábla cetlivel formában történjen. A körtáblát mindenki nézze meg!)

POMPÁSAN BUSZOZUNK

FIGYELJ RÁM!

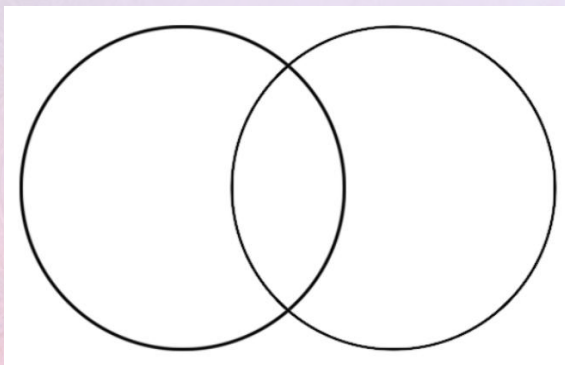

3. Jelöljétek meg azokat a szövegelemeket az átlalatok vizsgált szövegegységben, ahol visszaköszön a regénycím! Vagy szó szerint, vagy valamilyen variációban, esetleg szövegszerűen, a történet szintjén ott van az utazás!

4. Olvassátok el a szöveg kijelölt részletét, majd a Kosztolányi-novellát! Készítsetek Venn-diagramot az összehasonlításhoz! (Garaczi, 65-66. oldal; Kosztolányi Dezső: *Esti Kornél*, 18.)

Garaczi László Kosztolányi Dezső

(A regényszerkezetet tehát az utazás (térben és időben), az állandó oda-vissza mozgás fogja össze.)

FIGYELJ RÁM!

5. Ki beszél? Ki az elbeszélő? Mikor hangzik el az elbeszélés?
Vizsgáld meg az elbeszélő és az elbeszélt időt?
Olvassátok el a szövegrészeket, és adjatok választ a kérdésekre a táblázat kitöltésével!

Szövegrészek

1.

„Délután hívatnak, és szigorú szavak kíséretében visszaadják az ellenőrzőmet. Bele se merek nézni, kilenc sor sűrűn teleírva, pecsétek, aláírások, az ájulás kerülget. Megyek haza, de nem visznek a lábak, csak csoszogok egy helyben. Lehet, hogy már tudják is, futótűzként terjed a hír: lelőttem a kontyos macát.”

2.

„Csimpaszkodik a bordásfalon, lábai ég és föld között kalimpálnak. Az ablakról leolvad a rács, a kiégett ablakon betüremkedik a halkan morajló, szürke téli ég. (...) Miki leereszti a lábát a zászlóból.”

3.

„Hatodikban a lányok megkergülnek.”

„Hogyan fogsz visszaemlékezni az általános iskolás éveidre, tanáraidra, nevelőidre, osztálytársaidra, kérdezte Klári néni

FIGYELJ RÁM!

türelmesen, de Lemur Miki nem akarta tudni, mire fog emlékezni harminc év múlva. (...) Három éve az osztályfőnökük. (...) Valami homályos értelmű bosszúvágyból halálra kínozzák a tanítványai, a rettenetes hetedik á.”

4.

„Valaki az egyik szünetben bezárta Pista bácsit a szertárba. Én zártam be. (...) Ez lesz még egyszer tíz év múlva. A barátnőm nem írt, két hete nem fürödtem, viszont a zsebemben volt egy katonakórházi beutaló, úgy indultam vissza a laktanyába.”

5.

„Félhivatalos önvédelmi eszközünk az U szöges csúzli, a lövedék lecsupaszított és begörbített drótdarab, de azt ritkán használjuk ember ellen, leginkább csak papírgalaccsinnal lövünk célba Gyulai fülére.

A prágai tavasz.

A hatvannyolcas budapesti tavasz Szemere utcai epizódja nem áll arányban a prágai tavasz történelmi sorsfordulójával...”

6.

„Varga József fanyar kommentároiban érzékeltette, hogy az USA olyan ország, ahol a finánciókével összefonódott kábítószeres maffia hidegre teszi az elnököt, és rákeni Fidelre. (...) Kétmillió magyar háziasszony volt halálosan szerelmes Varga Józsefbe, egymillió Koós

FIGYELJ RÁM!

Jánosba, másik egymillió Kádár Jánosba, viszont mindegyik Kovalik Károlyba, Szabó Lászlóba senki nem volt szerelmes. (...) Apám biztosított róla, hogy előbb-utóbb kipattan az ügy, de legalábbis kiszivárog, az igazságra fény derül. De mi van akkor, ha nem? Elkezdtem várni az igazság pillanatát, teltek-múltak az évek, évtizedek, évszázadok. Végre megnyitották a titkos dossziékat, de egyáltalán nem pattant ki az igazság (...)

Ma már senkinek sem érdeke a hallgatás, de nincs, aki beszéljen, a kiszivárgott féligazságok összemosódnak, mindennek az ellenkezője is igaz.”

Szövegrészletek	Elbeszélő	Elbeszélés ideje	Elbeszélt idő
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

6. A beszédmód, a nyelvhasználat és az elbeszélés tárgyahoz való viszony (a reflektáltság szintje) árulkodik az elbeszélő kilétéről. Vizsgáljátok meg az alábbi szövegrészeket!

FIGYELJ RÁM!

Fogalmazzatok meg állításaitokat a kiemelt szempontok szerint!

- a) *„A jóság és a szófogadás a felnőttek szívós rögeszméje, különben eltárgálnak.”*
- b) *„Sarolta néni bevési a karót, és odavágja Cseszneki ellenőrzőjét az asztalra.”*
- c) *„Lö pá. Ez a belvárság. A lö pá, az ájvántjú meg a kurvulás a Csillagszeművel.”*
- d) *„Emlékezhet-e egy gyerek álmában arra, hogy majdani halála pillanatában múltbeli önmagáról fantáziál?”*
- e) *„...úristen, hogy kéne a szüleimet felnevelni. Én már annyira fel vagyok nevelve, hogy akkor is eltakarom a számat, ha egyedül ásítok.”*

7. Értelmezd a regénnyel összefüggésben foglalkozásunk mottóját! Olvasd el hozzá a könyv 63 – 64. oldalán kijelölt szöveget, valamint Ottlik Géza *Iskola a határon*; Minden megvan és Esterházy Péter *Ki szavatol a lady biztonságáért?* című művének idézett sorait!¹⁰

¹⁰ MELLÉKLETEK/Tanórai kereteken kívül_4

FIGYELJ RÁM!

8. Osszátok meg egymással gondolataitokat! Készítsetek rövid, kulcsszavas följegyzést, és helyezzétek el a körtábla számotokra kijelölt külső körében! A csoport szóvivője foglalja össze, mire jutottatok!
9. A beszámoló alatt jegyzeteljétek, majd beszéljétek meg, mit gondoltok a csoportok véleményéről! Mit fogadtok el? Miért? Mivel nem tudtok egyetérteni? Miért? Megjegyzéseiteket két-két percben a csoport szóvivője közvetítse!

KONKLÚZIÓ

(A megfogalmazás, ha ez a csoportok szóvivőinek összefoglalójában nem eléggé hangsúlyos, legyen tanári feladat. Leglényegesebb elemei:

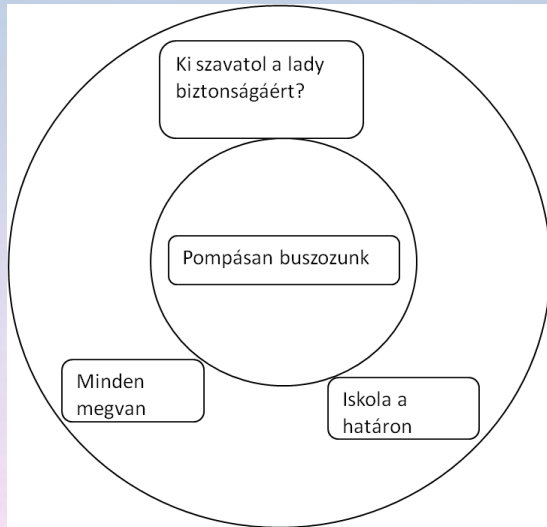
PL:

- történetek mindig átíródnak, elmozdulnak, a lényegük nehezen rögzíthető
- az élet elbeszélhetőségében megragadható
- a nyelv önmagában alkalmatlan, kevés a valóság leképezésére
- a nyelv önálló, másik valósággá formálja az életvilágot
- nincs teljesebb eszközünk a rögzítésre, mint a nyelv
- nincs hitelesebb anyagunk a megőrzésre és továbbadásra,

FIGYELJ RÁM!

mint a történet.

- a történetek egymásra rakódnak, néha megkérdőjelezzik egymást).

Munka és szabadfoglalkozások

A gyakorlatok ritmikáját, a tevékenységeket és munkaformákat változatossá téve nem fárad el, nem fullad ki a kreativitás. A munkacsoportok beosztása már az első foglalkozáson megtörtént. A regény cselekményét, történeteit megidéző húzókártyákat készítettünk, annyifélét, ahány csoportot szerettünk volna, és a

FIGYELJ RÁM!

táborozó gyerekek létszámának megfelelő mennyiségben.¹¹ Tudatosan választottunk olyan helyszínt, ahol lehetőségünk volt internethasználatra (wifi), mivel a feladatok eszköztárát a számítógéppel végzett tevékenység színesebbé, „felhasználói oldalról” szemlélve praktikusabbá teheti. A munka során a pihenőidőt a csoportok, egyének rugalmasan használták. Abban állapodtunk meg, hogy mindannyiunk érdekében igyekszünk betartani a napirend ajánlásait, de a foglalkozási idő kezdete és zárása kötött és a hosszabb, manuális tevékenységet igénylő feladatok alatt a csoportokon belül szülessen megegyezés az egyénenként kivehető pár perces szünetekről. Ez a megállapodás tarthatónak bizonyult, semmiféle fennakadást, zavart nem okozott, sőt tapasztalatom szerint maga a munka, a szöveggel való foglalkozás vált irányítóvá, fegyelmező tényezővé.

Belső indíttatás

A tanulói interakciók során leginkább a problémák megfogalmazása, a munkaformák és technikák változatossága az, amely a meglévő és beépíthető tudást felszínre hozza. Szűrésre, előzetes tudásfelmérésre a modell és munkakeret (olvasótábor) nem alkalmas, de nincs is rá

¹¹ MELLÉKLETEK/ Tanórai kereteken kívül_3

FIGYELJ RÁM!

szükség, hiszen az önkéntes, belső indíttatású részvétel feltételezi, hogy csak azok a diákok választják ezt a nyári elfoglaltságot, akik a tanórai kereteken túl is szívesen foglalkoznak irodalommal, szeretnek olvasni, vágyuk van a problémamegoldó gondolkodás fejlesztésére, és szívesen dolgoznak kooperatív keretek között, vagy éppen szeretnének megismerkedni a munkaformával.

Műhelyléggkör

A tanulói teljesítmények visszajelzése itt is szükségszerű, de mivel semmiféle kalkulust (jegy, százalék, adott szempontok szerinti szöveges értékelés) nem kell alkalmazni, a fejlesztő tanári észrevételek, a kortárs csoportok kritikai megjegyzései, reflexiói fokozottan segítik a tanulókat abban, hogy megtanuljanak a saját normáikhoz, képességeikhez mérten dolgozni. A termékeny műhelyléggkör, az együttműködés permanens jelzéseket közvetít minden résztvevő számára. Nem ajánlanám még a versenyeztetést sem, mert a rivalizálás a tárgyra irányuló kreatív energiákat köt le. A munkafolyamatot irányító tanár aktív, a problémák feldolgozásában konkrétan is megmutatkozó részvétele jótékony hatású. (A gyakorlatban ez úgy alakult, hogy valamennyi, a tábor munkájában részt vállaló tanár a saját foglalkozásán kívül a lehető legtöbb programon, foglalkozáson is rész vett. Az esti programokon minden

FIGYELJ RÁM!

esetben és mindenki.) Az értékelés leglátványosabb megnyilatkozása a táborzárás, melynek során a foglalkozások, programok vezetői összegezték tapasztalataikat, áttekintették a tábor során elvégzett munkát, az elkészült produktumokat. A tanulói projektek bemutatása és megbeszélése, az észrevételek az egész tevékenységet áttekintő beszélgetés keretében történtek.

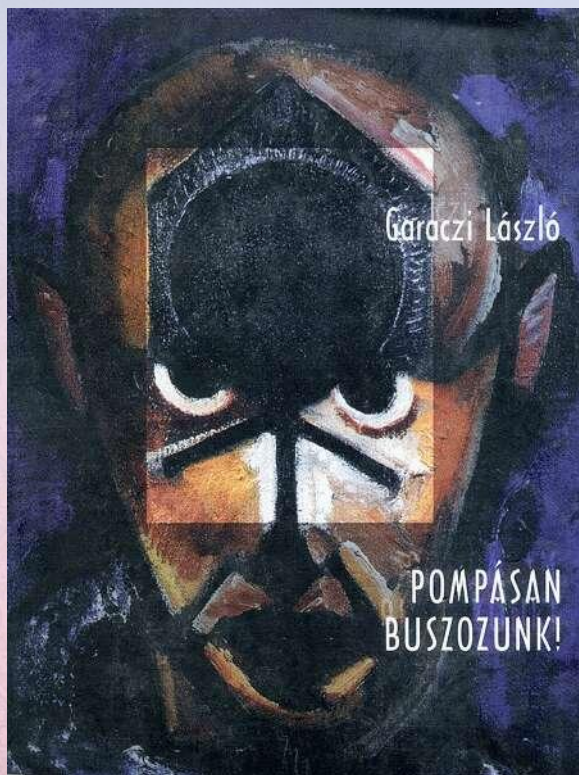
Reflektálás

A tanulói értékelés sztenderd eszköze az előre elkészített kilépőkártya,¹² melynek nyitott mondatai és a megjegyzéseknek szánt rovat a tábor egészére reflektálnak. Ezeknek kiértékeléséről, tapasztalatairól akkor érdemes beszélgetni, amikor a kiválasztott produktumokat, a táborban készült fényképeket egy nagyobb közösségnek (pl. táborozók klubja) is megmutattuk. A tábori fotók fölkerültek az iskolai honlapra, elérhetőek a tábor facebook-oldalán. (A visszajelzések fontosak lesznek egy következő tábor szervezése, munkaanyagának összeállítása során.) Fontos eleme a tanulási egység tanulói értékelésének és a fejlesztő értékelésnek a kilépőkártyán kívül az a rövidebb esszé, amelyet a diákok egyénileg elkészíthettek. Jól működő megoldás, ha a tábori foglalkozásokat

¹² MELLÉKLETEK/ Tanórai kereteken kívül_5

FIGYELJ RÁM!

vezető tanárok az esszékre egyenként, esetleg e-mail-ben válaszolnak, reflektálnak. A válasz szövegében törekedjünk arra, hogy a diákok írásaiban megfogalmazott gondolatokat, megjegyzéseket egy tágasabb összefüggésbe lehessen állítani; a válaszlevélhez csatolt olvasmányajánlóval (szépirodalmi művek, szakszövegek), problémafelvető kérdésekkel pedig a téma továbbgondolására biztassuk diákjainkat.

FIGYELJ RÁM!

MELLÉKLETEK Tanórai kereteken kívül 1
SZENT MÓR OLVASÓTÁBOR – ORFÚ, 2013. július 8-12. (Hoffmanné Toldi Ildikó – Szepesi Veronika – Prágai Zsuzsa – Szakács Emília)

HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK
7.00-8.00	-----	reggeli („szolgáld ki magad”) rendrakás+szobaszemlé (I)	reggeli („szolgáld ki magad”) rendrakás+szobaszemlé (I)	reggeli („szolgáld ki magad”) rendrakás+szobaszemlé (I)
8.00-8.30	-----	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk)	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk)	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk)
8.30-10.30	A beavatás lidi néni - Roni néni	Kortörténet - a hatvanas, hetvenes évek lidi néni	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk)	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk)
10.30-11.00	megérkezés, szobák elfoglalása; szitűzés, tábornyítás	szünnet („folyó ügyeink intézése”)	szünnet („folyó ügyeink intézése”)	szünnet („folyó ügyeink intézése”)
11.00-12.30	FOGLALKOZÁS Beavatás-történetek a színpadon Roni néni	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk) Narráció és regényszerkezet Emi néni	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk) A kritika tükrében Emi néni	FOGLALKOZÁS (Garai László: Pompásan buszozunk) A kritika tükrében Emi néni
12.30-13.00	szünnet	szünnet	szünnet	szünnet
13.00-13.30	ebéd	ebéd	ebéd	ebéd
13.30-14.00	mosogatás	mosogatás	mosogatás	mosogatás
14.00-17.30	szieszta (olvasás), önismereti játékok / biciklizés, strand Zsuzsa néni	szieszta (olvasás), önismereti játékok / biciklizés, strand Zsuzsa néni	szieszta (olvasás), önismereti játékok / biciklizés, strand Zsuzsa néni	szieszta (olvasás), önismereti játékok / biciklizés, strand Zsuzsa néni
17.30-18.00	„esti toalett” elkészítése ... de legalábbis kézművészet vacso	„esti toalett” elkészítése ... de legalábbis kézművészet vacso	„esti toalett” elkészítése ... de legalábbis kézművészet vacso	„esti toalett” elkészítése ... de legalábbis kézművészet vacso
18.00-18.30	rendrakás, mosogatás	rendrakás, mosogatás	rendrakás, mosogatás	rendrakás, mosogatás
18.30-19.00	KÖZÖS ESTI PROGRAM (játékok)	KÖZÖS ESTI PROGRAM (film: Cinéma Paradiso + beszélgetés)	KÖZÖS ESTI PROGRAM (film: Egy külön szócél beszélgetés)	KÖZÖS ESTI PROGRAM (labortiz)
19.00-22.00	lidi néni - Roni néni	Emi néni	Emi néni	Emi néni
22.00-23.00	egyéni program („ápoljuk társas kapcsolatunkat” ... plety ... stb.) és fürdés ...	egyéni program („ápoljuk társas kapcsolatunkat” ... plety ... stb.) és fürdés ...	egyéni program („ápoljuk társas kapcsolatunkat” ... plety ... stb.) és fürdés ...	egyéni program („ápoljuk társas kapcsolatunkat” ... plety ... stb.) és fürdés ...
23.00	vilányváltás ... társ ... társ ...	vilányváltás ... társ ... társ ...	vilányváltás ... társ ... társ ...	vilányváltás ... társ ... társ ...

FIGYELJ RÁM!

MELLÉKLETEK/Tanórai kereteken kívül_2

SZENT MÓR OLVASÓTÁBOR 2013 – FOGLALKOZÁSOK

Szepesi Veronika: **Az irodalmi szöveg mint beavatástörténet; a szöveg mint beavatás**

1. szócikk a Mitológiai enciklopédiából
2. József Attila: *Eszmélet, 10.*
3. Kosztolányi Dezső: *A kulcs*
4. Sylvia Plath: *Beavatás*
5. Sánta Ferenc: *Emberavatás*
6. Hemingway: *Indiántábor*
7. Tóth Krisztina: *Szólánc*

Szepesi Veronika és Hoffmanné Toldi Ildikó: **Garaczi regénye mint beavatástörténet**

1. traumák (8-10,12, 23 és 89)
2. tetőpont (87-91), életesemények (ld. 46- 47. 54.-55, 56-57, 92-98,102-103, illetve 28-32 és 41-45, illetve 108-110)
3. titkok (62-64)
4. iskola: tanárok, diákok; a szülők
5. a főszereplő

Szakács Emília: **Az elbeszélői nézőpont és a regényszerkezet**
(ld. foglalkozásterv)

Hoffmanné Toldi Ildikó: **... és a kor – a regény mint kortükör**

- a) öltözködés, divat, magatartás, emberek közötti érintkezés

FIGYELJ RÁM!

- b) jellegzetes tárgyak, fogyasztási cikkek
- c) kultúra, zene, filmek, irodalom
- d) közélet, politika

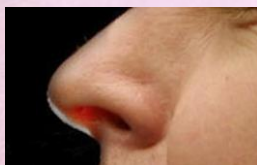
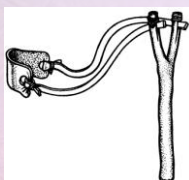
Szakács Emília: **Szépirodalom és kritika**

Kovács Eszter: *Vallomás, másként*. Jelenkor, 1999/1.

Gács Anna: *Ugye, most szépen mondjam?* Élet és Irodalom, 1998/34.

MELLÉKLETEK/ Tanórai kereteken kívül_3

CSOPORTBEOSZTÁS – HÚZÓKÁRTYÁK

FIGYELJ RÁM!

MELLÉKLET/Tanórai kereteken kívül_4

Ottlik Géza: *Iskola a határon*

„»Néma gyerekeknek az anyja sem érti szavát.« Ez volt a baja. Ebben a buta közmondásban benne volt minden baja. Olyan világban szeretett volna élni, ahol mindenki érti még a néma gyereket is. Magyarázkodás nélkül. Mindig bízott is benne, anélkül hogy sokat gondolkozott volna fölötte, hogy valamilyen különb és rejtelmesebb megértés köti össze az egyik embert a másikkal, mint a szavak és a cselekedetek. (...)

A világ nem ért másból, mint a hangos, elnagyolt, durva jelekből. A látszatokból. Mindabból, aminek határozott formája van. Nagyot kell kiáltani, másképp oda sem figyelnek. Két szóból többet értenek, mint húszból; viszont százszor kell ugyanazt elmondani.”
(III. 2.)

Ottlik Géza: *Minden megvan*

„Talán, talán ez nem volt jó felelet, gondolta Jacobi. Noha talán csak azért felelt így, hogy a "talán" szót használhassa. Igazában azonban már nem ezt gondolta Jacobi. A civilruhás, úgy látszik, elvesztette a türelmét, legyintett, bánja is ő, lediktált két nyilatkozatot, és szavatosságot kért a hegedűstől valamire.

FIGYELJ RÁM!

Ennélfogva Jacobi azt gondolta igazában, hogy akkor már tudnia kellett olvasni, amikor a kelmefestő kirakatában öröktől fogva meglevő hosszúkás háromoldalú fahasábon feltűnt neki egy új szó. Az üzlet egy sarkon volt, néhány házzal odébb, mint ahol laktak. Nem volt különösebben érdekes. De a kirakat közepén, elől, egy politúrozott háromszögletű hasáb volt lefektetve, s ez állt rajta: Millner H. és Fiai - Szavatossággal Fest Tisztít.

Talán, talán hallotta már a „szavatosság” kifejezést előbb is, de nem tudta, mit jelent. Még később is, amikor másodszor, harmadszor találkozott írásban ezzel a szóval, és próbálta összebékíteni a gyanított tartalmait, eltérő vonatkozásait, még később is homályos, tétova maradt az értelme. Esőkabátot, sátorponyvát hirdettek az újságban egyszer mint szavatoltan vízhatlant. A szavatolás tehát valami ismeretlen tímár- vagy takácseljárás is lehetett: cserzés, pácolás, átítatás egy különleges festékanyaggal vagy zsírral, viasszal? Vagy kártolás, fésűsfonás, szövésfajta? Ennek ellentmondott egy varrógép, melyet a hídon túl, az egyik körúton talált. Rá volt írva az ára és az, hogy kétévi szavatossággal. Elejtette azt a lehetőséget, hogy a csillogó fémmasinát cserzőkádakban, rokkán vagy szövőgépen, vagy akár kemencében szavatolták két évig. De ahogy továbbszaporodtak a szó jelentései, az újabb

FIGYELJ RÁM!

árnyalatok rendre ráakódtak az elsőre, visszakapcsolódtak Millner H. és Fiaihoz.

Az egyik könyvében volt egy kép, préri, távolban vízesés, sziklafokon a szereplők, s ez állt alája írva: „Szavatolok a lady biztonságáért - mondta a derék indián.” A szokatlan szóhasználat, noha nyilván csak az ifjúsági regény fordításbeli sutasága volt, valódi varázslattal és nagy erővel keltette életre az idegen világot, a messzeséget. Innét, máshonnét, a kelmefestő szavatosságába mindenesetre beleivódott, cserződött, pácolódott, fonódott és szövődött sokféle jelentés, kalandos és vitéz értelemárnyalat; mint: *salvus conductus*, kezesség, kitartás tűzön-vízen át, férfibecsület, adott szó; vagy, kézzelfoghatóbban: menekülés a Cordillerákon keresztül, robogó gyorsvonat a szakadék fölött, a hajótörött és elveszett édesatyja megtalálása egy lakatlan szigeten.

A bátor indián nem volt többé elválasztható Millner M. és Fiaitól, s ahogy ő a képen, meztelen bronz felsőtesttel, fegyvertelen laza eleganciával feltette a lábát a sziklafokra, Jacobi is megszokta, hogy - ha néha megállt barátjával a kelmefestő kirakata előtt egy percre, ámbár ez ritkán történt meg, mert majdnem minden egyéb dolog érdekesebb volt ennél, de ha mégis megálltak, talán csak pusztá

FIGYELJ RÁM!

szórakozottságból, beszélgetésbe merülve -, megszokta, hogy a jobb lábát feltegye a kirakat alatti lépcsőfokra, gépies mozdulattal.”

Esterházy Péter *Ki szavatol a lady biztonságáért?*

„Idegenek vagyunk, de nem turisták, noha lakunk valahol, ami azonban nem otthonunk, így foglalta kezdetben össze magának zavarát és aggályait, ezt a példás itt-is-van-meg-nem-is-t, beszámolt gyakori záp kedvéről, arról a terhelésről, melyet a napok változatossága okozott, mert minden nap más volt, s (...) a napokért senki és semmi nem szavatolt (...); de ez a sok egyszerre volt túl kevés is, üresség támadt benne, és ezt akarta aztán a hörcsögtermészetével rendbe hozni, a kissé nevetséges rendszerességgel és a leleplező hódításvágygal, ahogy utánavetette magát egy nem is tudja minek, geometriai alakzatnak? a városnak? a helynek, ahol vagyunk?; valahogy így, mégis; midőn hirtelen, nem is oly rég, egy napfényes őszi napon, kiderült számára, hogy nagyon is sűrű volt az otléte, s visszatekintve azok a dolgok, melyeket eddig is ismert, most említésre méltók lettek, amin csak annyit ért, hogy emlékezik rájuk, tehát van mire emlékezni, tehát volt, az meglepte, nem hitt ő már a mennyiség és minőség termékenységi láncában, úgy érzi tehát, hogy hasznos volt számára idejőnni, és hasznos elmenni ...”

FIGYELJ RÁM!

MELLÉKLETEK/Tanórai kereteken kívül_5

SZENT MÓR OLVASÓTÁBOR – 2013. július 8-12.

KILÉPŐKÁRTYA

Magamról azt tudtam meg, hogy

Gyarapodtam abban, hogy ...

A *Pompásan buszozunk* című regény kapcsán azt tudtam meg, hogy
...

Ehhez a csapathoz tartozni nekem ...

A házban úgy éreztem magam, mint ...

Ebben a táborban leginkább-ra/re
figyeltem fel, mert ...

Otthon azt fogom elmesélni, hogy ...

Megjegyzéseim:

FIGYELJ RÁM!

MŰHELY

Egyed Sándor: A pedagógus személyiségének hatása a nevelési-oktatási folyamatban

A mai szakirodalom a pozitív odafordulásban, az empátiában jelöli meg a jó pedagógus legfőbb ismérveit. Ez, legalábbis hatékonyság szempontjából némiképp ellentmond az én több évtizedes tapasztalataimnak. Azt látom ugyanis, hogy sokkal könnyebben boldogulnak a szigorú, távolságtartó, sőt esetleg igazságtalan kollégák, mint azok, akik „leereszkednek” a gyermekekhez. Nekik nem kell fegyelmezési problémákkal küzdeniük, az ő óráikra mindig keményen készülnek a diákok, főleg ha tele vannak elégtelenekkel. És ez az eredményekben is megmutatkozik a versenyeken és az érettségin.

Az alábbi kutatás célja tehát az, hogy melyik tanár személyiség hatékonyabb a nevelési-oktatási folyamatban, a nyitott, jóságos, következetes vagy a zárkózott, szigorú, érzéketlen. Az előbbit egy szivaccsal modellezhetjük, amely minden kívülről érkező érzelmi hatást magába szív és bőségesen ki is ad magából, ha szükséges. A második egy kemény, merev kődarab, amelyről lepattannak a társas ingerek, és nem is igen sugároz ki magából semmit. Egy puha

FIGYELJ RÁM!

szivacson feküdni sokkal kellemesebb, mint a kövön, de betonon gyorsabban lehet futni, mint homokon...

A hatékonyságot azzal „mérem”, hogy az adott személyiség mennyire képes motiválni a diákokat, mennyire tudja felkelteni az érdeklődésüket, és összeszedett munkára bírni őket.

Mérés alatt persze inkább csak becslést kell értenünk, hiszen az emberi tulajdonságokat nehéz objektív skálán elhelyezni.

A pszichológiában már régóta alkalmazott faktoranalitikus módszerből kiindulva elemeztem a pedagógusok személyiségvonásainak hatását a gyermekekre. A sokféle tulajdonságból 6 pozitív és 6 negatív vonást választottam ki, ezek a következők: szeretet, empátia, nyitottság, következetesség, kiegyensúlyozottság, határozottság, szórakozottság, közönyösség, részrehajlás, beképzeltség, feszültség és kiszámíthatatlanság. Az első hat vonás pozitív, a második hat inkább negatív előjelű, együtt egy 12 „dimenziós” vektort alkotnak, ami meghatározza a pedagógus személyiségét (vonásvektor).

A diákok jellemzésére csak négy „dimenziót” választottam: alkalmazkodás, aktivitás, összeszedettség és érdeklődés. Ezek nem tökéletesen függetlenek egymástól és nem is fedik le minden vonatkozásban a teljes személyiséget, de az iskolai élet során szerintem meghatározó szerepet játszanak. Velük elég jól körülírható

FIGYELJ RÁM!

a diákok iskolai attitűdje. Az „attitűdvektor” komponenseit a diák adott tulajdonságát jellemző értékek adják. Az $\mathbf{a}=(1,5; 0,6; 1; 1,8)$ vektor például egy alkalmazkodó, kevésbé aktív, átlagosan összeszedett, és nagyon érdeklődő diákot határoz meg. A hagyományos iskolákban az alkalmazkodásra és az összeszedettségre helyezték a hangsúlyt, manapság inkább az aktivitást és az érdeklődést próbáljuk fejleszteni.

A nevelési-oktatási folyamat során a tulajdonságok nyilván át is alakulhatnak egymásba, egy jó pedagógus az alkalmazkodást aktivitássá, sőt érdeklődéssé fejlesztheti. A vizsgálat tehát nem elsősorban az egyes tulajdonságok javításának lehetőségére, hanem az egész személyiség komplex fejlesztésének módjára irányul. Az előbbi, alkalmazkodás→érdeklődés→aktivitás folyamat például a Csíkszentmihályi által flow-nak nevezett élményhez vezet, de az aktivitás kiváltható a tárgy iránti érdeklődés nélkül is, pusztán személyes szimpátiával. (Ez nekem is sikerül néha...)

A feltárás

Abból kell tehát kiindulnunk, hogy a pedagógus személyiségének várható hatása nagymértékben függ a kezdeti állapottól, a diák már meglévő tulajdonságaitól. Matematikai szempontból ez azt jelenti,

FIGYELJ RÁM!

hogy a gyermekek attitűdvektora „elfordul” a négy tulajdonság által kifeszített térben.

Egy kérdőívben azt a kérdést tettem fel a diákoknak, hogy szerintük a tanárok vonásainak hatása milyen arányban viszi át egymásba az ő egyes tulajdonságaikat. Nem volt könnyű feladat, mert nem csak az adott tulajdonságra vonatkozó hatást kellett mérlegelniük, hanem az összeg kényszere miatt mind a négyet egyszerre. Az eredetileg kiosztott 50 db kérdőívből csak 22 értékelhető született, ezek eredményeit átlagoltam.

Az egyes tanári tulajdonságokra vonatkozó adatok ebben a formában 4x4-es mátrixokat alkotnak, amelyek megadják, hogy az adott vonás hogyan hat a diákok attitűdvektoraira. Ilyen értelemben beszélhetünk a négy diák-tulajdonság által kifeszített térben működő operátorokról. Ha feltételezzük, hogy az operátorok lineáris kombinációi is egy ilyen operátort adnak, tenzorokról (lineáris operátorokról) beszélhetünk. Ezek hatását az alábbi összefüggéssel adhatjuk meg egy konkrét diák esetében:

$$b_j = \sum v_{ij} a_i$$

Ahol v_{ij} az adott **vonástenzor** i -edik sorának j -edik eleme, a_j a kezdeti, b_i pedig a megváltozott attitűdvektor megfelelő komponense. Az alábbi táblázat a 22 gyermek által megadott százalékos értékek átlagát tartalmazza a szeretetre vonatkozóan:

FIGYELJ RÁM!

Szeretet	Alkalmazkodás	Aktivitás	Összeszedettség	Érdeklődés
Alkalmazkodás	57,2	2,2	1,1	0,0
Aktivitás	27,7	70,4	9,8	20,9
Összeszedettség	6,8	6,8	69,3	4,5
Érdeklődés	7,7	20,4	19,7	75,4

Ebből azt olvashatjuk ki, hogy a diákok szerint a szeretet hatására az alkalmazkodásuk 57 százalékban megmarad, 28 százalékban aktivitássá, 7-ben összeszedettséggé és 8-ban érdeklődéssé változik. Az aktivitásuk 70 százalékban megmarad, hét százaléka összeszedettséggé és ötöde érdeklődéssé válik. Az összeszedettség 70 százalékban megmarad, 20 százalékban érdeklődésre, tízben pedig aktivitásra vált. Az érdeklődés háromnegyede megmarad, ötöde aktivitásra vált.

Egy teljesen átlagos diák esetén (1; 1; 1; 1) ez azt jelenti, hogy a szeretet hatására az iskolai attitűdje a (0,605; 1,288; 0,874; 1,232) vektorral jellemzett állapotba megy át, amelynek komponenseit a fenti tenzor sorainak összegzésével kapjuk. Láthatjuk, hogy a szeretet hatására az alkalmazkodásból és az összeszedettségből aktivitás és érdeklődés lesz.

Az adatokból az empátia-tenzor hatására a (0,657; 1,49; 0,95; 0,9) számnégyest kapjuk, ami azt jelenti, hogy leginkább az aktivitást növeli az alkalmazkodás helyett. A nyitottság-tenzor hatására a

FIGYELJ RÁM!

(0,66; 1,375; 0,865; 1,088) értékeket kapjuk, tehát itt kisebb lesz az összeszedettség, de némiképp nő az érdeklődés. A következetesség, a kiegyensúlyozottság és a határozottság is hasonlóan hat: (0,71; 1,44; 0,99; 0,99), (0,80; 1,36; 0,89; 0,92) és (0,83; 1,43; 0,94; 0,99). Szembeötlő, hogy az érdeklődés felkeltése a legnehezebb.

Jelentősen különbözik a korábbiaktól a szórakozottság hatása: (1,22; 0,92; 0,87; 0,97), az attitűdvektor az alkalmazkodás irányába fordul, egyébként viszonylag kiegyenlítették az értékek. A közönyösség (1,61; 0,74; 0,84; 0,80) is hasonló tendenciát mutat, de jóval határozottabban, az érdeklődés ötödével csökken.

A részrehajlás, a beképzeltség, a feszültség és a kiszámíthatatlanság (2,12; 0,63; 0,60; 0,64); (2,16; 0,69; 0,62; 0,52); (2,24; 0,68; 0,58; 0,50); (2,36; 0,66; 0,53; 0,45) pedig markánsan az alkalmazkodás felé forog (ellentétben az első tulajdonságokkal). A nagy vesztes ezekben az esetekben is az érdeklődés.

A hatástenzor

Egy konkrét tanár személyiség hatástenzorát úgy határozhatjuk meg, hogy az őt leíró vonásvektor komponenseivel megszorozzuk a megfelelő vonástenzorokat, és az eredményeket összeadjuk: $h_{ij} = \sum p_i v_{ij}$
Például a $\mathbf{p} = (0; 0; 0,3; 0,6; 0; 0; 0; 0; 0; 0,1; 0; 0;)$ vonásvektorral megadott (viszonylag nyitott, elég kiegyensúlyozott, de kicsit

FIGYELJ RÁM!

beképzelt) pedagógus hatása az $\mathbf{a}=(1,5; 0,6; 1; 1,8)$ vektorral jellemzett diákra az alábbi módon határozható meg:

0,3 N=

Nyitottság	Alkalmazkodás	Aktivitás	Összeszedettség	Érdeklődés
Alkalmazkodás	0,166	0,026	0,005	0,001
Aktivitás	0,088	0,207	0,038	0,079
Összeszedettség	0,007	0,015	0,222	0,015
Érdeklődés	0,036	0,052	0,034	0,204

0,6K=

Kiegyensúlyozottság	Alkalmazkodás	Aktivitás	Összeszedettség	Érdeklődés
Alkalmazkodás	0,427	0,016	0,029	0,011
Aktivitás	0,125	0,493	0,105	0,093
Összeszedettség	0,032	0,052	0,432	0,022
Érdeklődés	0,016	0,038	0,028	0,475

0,1B=

Beképzeltség	Alkalmazkodás	Aktivitás	Összeszedettség	Érdeklődés
Alkalmazkodás	0,089	0,039	0,039	0,049
Aktivitás	0,004	0,059	0,004	0,001
Összeszedettség	0,004	0,001	0,054	0,003
Érdeklődés	0,003	0,002	0,000	0,047

FIGYELJ RÁM!

$$H=0,3N+0,6K+0,1B=$$

Hatástenzor	Alkalmazkodás	Aktivitás	Összeszedettség	Érdeklődés
Alkalmazkodás	0,682	0,081	0,073	0,061
Aktivitás	0,217	0,759	0,147	0,173
Összeszedettség	0,043	0,068	0,709	0,040
Érdeklődés	0,055	0,092	0,062	0,726

$$b_1=1,023+0,049+0,047+0,11=1,23$$

$$b_2=0,325+0,455+0,147+0,311=1,24$$

$$b_3=0,065+0,102+0,709+0,072=0,948$$

$$b_4=0,082+0,055+0,062+1,307=1,506$$

Az eredmény: $\mathbf{b}=(1,23; 1,24; 0,95; 1,51)$, tehát megduplázza az adott diák aktivitását, de az érdeklődése kicsit csökken.

Az átlagos diák esetén viszont a hatástenzor sorainak összegzésével a $(0,897; 1,296; 0,86; 0,935)$ vektort kapjuk, amiből kitűnik, hogy emberünk ekkor csak harmadával növeli az aktivitást. Nem mindegy tehát, hogy kivel van dolgunk.

Alkalmazás

A továbbiakban meghatározom néhány, a vonásvektorok segítségével leírt személyiség-típus várható hatását egy átlagos diákra.

Blanche rapszodikus típus, hangulata igencsak változékony. Gyakran kel bal lábbal, de az is elég, ha órán egy diák „kiakasztja” vagy

FIGYELJ RÁM!

valaki csúnyán néz rá. Máskor viszont a fellegekben jár és látszólag ok nélkül elolvad a boldogságtól. (Ő az a humán szakos kolléganő, akit nem vettek fel a színművészeti főiskolára.) Nagyszerű teljesítményt nyújt az ünnepi műsorokon, de máskor képtelen megtartani egy órát, hacsak nem a kedvenc költőjéről van éppen szó. Szeret kivételezni, vannak kedvencei. Nem mélyed el igazán a gyermekek lelki világában, felületes benyomások alapján értékeli.

Őt négy dimenzióval írjuk le: alacsony empátia, kis beképzeltség, jelentős feszültség, és jó adag kiszámíthatatlanság. Így a vonásvektora:

$\mathbf{b}=(0; 0,1; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0,2; 0,3; 0,4)$

Természetesen választhatnánk másik dimenziókat is, de szerintem ennyi már elég a jellemzéshez. Hatására diákunk a (2,11; 0,75; 0,61; 0,52) vektorral megadott állapotba megy át, tehát teljesen egyértelmű az attitűd eltolódása az alkalmazkodás irányába. Az aktivitás negyedével csökken, az érdeklődés pedig megfeleződik.

Akakija Akakijevna precíz, soha nem hibázik az adminisztrációban és mindent pontosan, előre kiszámít. Amit egyszer kijelent, az úgy is van. Ő az a reálszakos kolléganő, akit soha nem zavart, hogy nem fordulnak utána a férfiak. A divat semmit nem jelent számára és a fodrászat sem ragadja el a fantáziája. Nem igazán hatják meg a gyermekek problémái, ő másik világban él. Az anyagot tövéről-

FIGYELJ RÁM!

hegyére leadja, mindent alaposan elmagyaráz, de a kérdéseket nem szereti. A számonkérés nála kemény és igazságos, aki tanul, az boldogul.

Hozzá szerintem elég 3 dimenzió is: a nyitottság, a következetesség és a kiegyensúlyozottság. Ekkor a vonásvektora: $\mathbf{a}=(0; 0; 0,2; 0,4; 0,4; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0)$, hatása pedig $(0,74; 1,39; 0,93; 0,94)$, tehát igen határozott az alkalmazkodás→aktivitás elfordulás, de az érdeklődést neki sem sikerül felkeltenie.

Süvi minden körülmények között feltalálja magát, nem zavarja az sem, hogy tegnap még épp az ellenkezőjét állította. Minden szünetben berobog az igazgatói irodába valami halaszthatatlan problémával, és nem rejti magába, ha egyik kollégája éppen elfelejtett valamit. Saját magát tükörfényesre polírozza, és minden(ki)ről csalthatatlan véleménye van. A tanítványai szívébe úgy lopja be magát, hogy a konfliktusokért a pedagógusokat hibáztatja és (osztályfőnökként) megvédi őket a „támadásoktól”. Ábrázolhatjuk a határozottság, a szórakozottság, a részrehajlás és a beképzeltség által kifeszített altérben az

$s=(0; 0; 0; 0; 0,3; 0,1; 0; 0,2; 0,4; 0; 0; 0)$ vektorral. (Érdekes, hogy nála elég jól megfér a határozottság a szórakozottsággal.) Hatása pedig $(1,18; 0,95; 0,77; 0,79)$, vagyis leginkább az alkalmazkodás irányába mutat.

FIGYELJ RÁM!

Nana gyönyörű, rajonganak érte a férfiak. Tudja, hogy mindent megtehet, és meg is tesz. Gyakran elkésik és „beszól” bárkinek. A megjegyzései általában helytállóak, de tapintatlanok.

Készségtárgyat tanít, a diákokat szemtől szembe becsmérli, még a köszönésüket sem fogadja. Persze a tanáriban hangosan imádja a gyerekeket, mert olyan cuki pofák. Mivel nem kell mérhető teljesítményt produkálnia, ezért mindegy, hogyan értékel, többnyire pofára. Minek is kérdeznének tőle bármit. Hozzá a közönyösség, beképzeltség, kiszámíthatatlanság dimenziókban jutunk, vonásvektora:

$\mathbf{n}=(0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0,4; 0; 0,3; 0; 0,3)$, hatása $(2; 0,71; 0,68; 0,61)$ még inkább az alkalmazkodásra tereli a hangsúlyt az aktivitás helyett, az érdeklődés pedig 40 százalékkal csökken.

Pascal nyugodt, megfontolt ember, nehéz kihozni a sodrából. Kétség kívül nagy tudás birtokosa, de nem hivalkodik vele. Kevesen tudják, hogy mivel tölti a szabad idejét, de mindig „képben van”. Nem bocsátkozik túlzásokba és tartja a tisztas távolságot. Abszolút megbízható, megjelenése kifogástalan. Lelkiismeretesen dolgozik, az értékelése korrekt. Mindig segítőkész és nem kivételez, de értékeli az igyekezetet. A diákok tisztelik, de lelki problémákkal nem merik zaklatni. Az ő esetében a szeretet, következetesség, határozottság, dimenziókat választanám, a személyiségvektora ekkor: $\mathbf{p}=(0,2; 0; 0;$

FIGYELJ RÁM!

0,4; 0; 0,4; 0; 0; 0; 0; 0; 0), hatása pedig (0,74; 1,41; 0,95; 0,96).

Tehát jelentős az alkalmazkodás→aktivitás irányú fejlődés.

Ámbár a meg nem értett zseni eredetileg kutatónak készült, de valamiért ez nem jött össze.

Csodálatos dolgokat tud, de nincs mindig jelen. Megjelent néhány cikke a szaklapokban és könyvet is írt már, de ez manapság senkit sem érdekel. Rendszeresen rosszul írja be a naplót, és a gyerekek bohócot csinálnak belőle, ha figyelme el talál kalandozni. Figyelmesen meghallgatja, és igyekszik megérteni őket, de ez nem mindig sikerül. Öltözködése nem mondható naprakésznek, néha koszos a cipője és ritkán jár fodrászhoz. A rá leginkább jellemző dimenziók a szeretet, a nyitottság, és legfőképpen a szórakozottság.

A személyiségvektora: $\mathbf{\hat{a}}=(0,2; 0; 0,2; 0; 0; 0; 0,6; 0; 0; 0; 0; 0; 0)$, amiből az átlagos diákra (0,99; 0,93; 0,82; 1,11) adódik. Nincs túl nagy hatással a gyerekekre, az összeszedettségüket rontja, de az érdeklődésüket kicsit javítja.

Apolló a testnevelő. Magas, sportos, jóképű, mindig friss illat lengi körül. A hölgyek öntudatlan mozdulatokat tesznek, mikor ellép mellettük és elfelejtik, hol is tartottak. Márkás ruhákat hord frissen mosva. Egyébként semmi nem izgatja, sok mindent elenged a füle mellett, amivel többeket felbosszant. Mindent mosolyogva megígér, aztán gyorsan el is felejt.

FIGYELJ RÁM!

Neki sem kell komoly teljesítményeket kicsikarnia a diákokból, ezért nem is igazán értékeli. Néha bevág egy-két elégtelent, de azt sem veszi észre, hogy az egész évben felmentett tanulót jelesre zárta le. A szórakozottságot, a közönyösséget, és a beképzeltséget az $\mathbf{a}=(0; 0; 0; 0; 0; 0; 0,3; 0,4; 0; 0,3; 0; 0;)$ vektorral írhatjuk le. Valószínűleg könnyen boldogul a gyerekekkel, mert magas az alkalmazkodás-komponens (1,67; 0,78; 0,78; 0,77).

Kreon a zsarnok. Mindig talál okot a sértődésre, és soha nem felejt. Nagy megtiszteltetés a kegyeit bírni, de ha valakit egyszer leírt, annak befellegzett. Csalhatatlanul magabiztos és mindenkinél okosabb, jobb nem ujjat húzni vele. Aki nincs vele, az ellene van. A diákok között speciális klientúrát működtet, nagyon hálás a kollégákra rossz fényt vető információkért. A besúgóknak néha még segít is, látszólag figyelmesen meghallgatja őket. Természetesen csak az ő tárgya számít, a többi smafu. Az ő helyén elefántcsonttorony emelkedik a tanáriban. Ábrázoljuk a határozottság, részrehajlás, beképzeltség altérben:

$\mathbf{k}=(0; 0; 0; 0; 0; 0,4; 0; 0; 0,3; 0,3; 0; 0;)$. Növeli az alkalmazkodást, az aktivitás változatlan, viszont az érdeklődés erősen megcsappan. (1,38; 0,97; 0,75; 0,71)

Mellette található az egérlyuk, aminek gazdája, **Csinovnyik** feszülten figyel, erőlködik, de nem mindig találja meg a megfelelő szavakat.

FIGYELJ RÁM!

Valahogy mindenki ideges lesz, ha szóba elegyedik vele. Gyakran 'leordítják a fejét', néha ok nélkül is 'belérúgnak', rajta töltik ki a mérgüket. A diákok sem tisztelik, de félnek tőle, mert gyakran kikel a sodrából. Szeret fontoskodni, de nemigen fogadják el a közeledését. A neki megfelelő vonásvektort egy kis részrehajlás, óriási feszültség és valamennyi kiszámíthatatlanság feszíti ki:

$\mathbf{c}=(0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0,1 \ 0; 0,7; 0,2)$. Hatása leginkább Nanaéra hasonlít $(2,17; \ 0,67; \ 0,57; \ 0,5)$, esetében is kiemelkedik az alkalmazkodás, a többit viszont jelentősen rontja, az érdeklődést csaknem megfelezi.

Spencer szereti a gyerekeket, szívét, lelkét kiteszi értük, de ők ezt nem nagyon értékelik. Az iskola az élete, nem is szeret hazamenni és utálja a szüneteket, mert nem tud mit kezdeni magával. Igazi altruista, akinek egyetlen boldogsága a diákok szájáról néha ellopott mosoly. Bármikor fordulhatnak hozzá problémáikkal és ezzel sajnos vissza is élnek, ellógnak az óráiról, vagy be sem mennek. A szeretet, empátia, és a nyitottság az $s=(0,5; 0,3; 0,2; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0; 0)$ vektort eredményezi. Hatékonyan sikerül elforgatnia az attitűdvektort az alkalmazkodás→aktivitás irányban és az érdeklődést is növeli 10 százalékkal $(0,63; 1,37; 0,90; 1,11)$. A nagy vesztes nála az alkalmazkodás, tehát a fegyvelmezéssel gondjai lehetnek.

FIGYELJ RÁM!

Willy már feladta, csalódott mindenben. Az álmai szertefoszlottak, a vágyai elmúltak. Pocakot eresztett, de farban már lötyög a nadrág. Az arca az évek során lassan pirosas árnyalatot ölt, közelről kivehetők a hajszálerek. Kesernyésen mosolyog, röviden válaszol, aztán gyorsan távozik. Egy kevés következetesség és kiegyensúlyozottság jó adag közönnyel társul nála: $w=(0; 0; 0; 0,2; 0,2; 0; 0; 0,6; 0; 0; 0; 0)$. Nincs túl nagy hatással a diákokra (1,27; 1,0; 0,88; 0,84), az alkalmazkodásuk az összeszedettség és az érdeklődés rovására nő.

Összegezve megállapíthatjuk, hogy az alkalmazkodást leginkább Blanche és Csinovnyik növeli. Az aktivitásra Pascal, Akakijevna és Spencer van a legjobb hatással. A diákok összeszedettsége függ a legkevésbé a tanár személyiségétől és az érdeklődés a legkényesebb tulajdonságuk. Könnyű lerontani és nagyon nehéz felkelteni, a feltárás alapján csal Ámbárnak és Spencernek sikerül.

A hagyományos oktatási-nevelési koncepciónak jól megfelelnek a domináns, a gyerekek felett álló típusok. Az olyan intézményekben, ahol a fegyelmezésre kell helyezni a hangsúlyt a keményebb tanárok valószínűleg könnyebben boldogulnak. Ide kell sorolnunk azokat a nagyobb létszámú osztályokkal működő iskolákat, ahova gyengébb szociokulturális háttérrel érkeznek a diákok. (Egy csökönyös számár

FIGYELJ RÁM!

meggyőzése vagy egy vad csikó megzabolázása ritkán sikerül szép szóval.)

Ezek a helyeken igazából a tankötelezettség teljesítéséről szól a történet és nevelési célként a „balhék” elkerülését tűzik ki. Nem kell azonban feltétlenül leszólnunk őket, hiszen manapság az sem kis feladat, hogy rábídjuk a fiatalokat a társadalmi normákhoz való alkalmazkodásra. Napjaink vadkapitalizmusában a jövő biztonságát védelmezik és ehhez kemény emberekre van szükség.

Nézzük például a $(0; 2; 0,5; 0,5)$ vektorral megadott (esetlen) diákot, aki képtelen alkalmazkodni az iskolai szabályokhoz, de egyébként nagyon aktív, kevésbé összeszedett és érdeklődő!

Blanche hatására a $(1,23; 1,18; 0,32; 0,28)$ állapotba kerül, tehát az alkalmazkodása csodálatos módon megnő. Akakijevnának és Nanának is sikerül rábírnia az alkalmazkodásra, $(1,10; 1,75; 0,55; 0,59)$ és $(1,10; 1,24; 0,35; 0,31)$. Ebből a szempontból Süvi is viszonylag sikeresnek mondható $(0,72; 1,41; 0,44; 0,42)$.

Pascal és Ámbár viszont már nehezen boldogul vele, $(0,14; 1,7; 0,61; 0,59)$ és $(0,32; 1,57; 0,49; 0,61)$.

Nagyon hasonló Apolló és Kreon hatása, $(0,81; 1,38; 0,41; 0,39)$ és $(0,84; 1,35; 0,46; 0,37)$, mindkettőnek sikerül „betörnie a csikót”.

FIGYELJ RÁM!

Csinovnyik tűnik a leghatékonyabbnak, bár ennek ára nála a másik három tulajdonság drasztikus rombolása, neki „sikerül” leginkább csökkenteni gyerek érdeklődését.

Spencer a legkevésbé hatékony (0,1; 1,62; 0,52; 0,76), a jó szó ebben az esetben nem igazán működik. Willy az aktivitás rovására tud egy kis alkalmazkodást kovácsolni (0,5; 1,53; 0,49; 0,46).

A mérésből kiderül, hogy a problémás gyerekek esetén nem igazán válik be a szakirodalomban felvázolt „jótékony segítő” elképzelés, Spencer és Pascal ide valószínűleg „kevés” lenne.

Rájuk a konszolidáltabb iskolákban van inkább szükség, ahol valóban működhet a felzárkóztatás és a tehetséggondozás. Ott, ahol reális esély van az érdeklődés és az aktivitás felkeltésére, ahol ehhez az intézményi kultúra is biztosítja a hátteret.

Jó példa lehet a (2; 0,5; 1; 0,5) vektorral megadott, tehát alkalmazkodó, de lusta és kevésbé érdeklődő diák. Blanche hatására a (2,55; 0,53; 0,62; 0,3) vektor adódik, vagyis az összeszedettség és az érdeklődés rovására nő az alkalmazkodása. Tehát nem sikerül felébresztenie az „alamuszi nyuszt”. Akakijevna sokkal hatékonyabb (1,35; 1,17; 0,92; 0,57), közel két és félszeresére növeli az aktivitást.

Süvi tenzora is átvisz valamennyi alkalmazkodást aktivitásba: (1,44; 0,71; 0,77; 0,45).

FIGYELJ RÁM!

Nana hatása talán a legrosszabb (2,52; 0,42; 0,70; 0,35), ő éri el a legalacsonyabb aktivitást.

Pascal esetében viszont nagyszerűen működik az alkalmazkodás→aktivitás transzformáció (1,29; 1,22; 0,95; 0,57).

Ámbár ilyen irányú hatása jóval csekélyebb, de az érdeklődést kicsit növeli (1,65; 0,82; 0,87; 0,65).

Apolló csak ront a helyzeten (2,28; 0,48; 0,80; 0,43), Kreonnak viszont sikerül valamelyest javítania (1,63; 0,76; 0,74; 0,40).

Csinovnyik hatása a passzivitás irányában vetekszik Nanáéval (2,52; 0,46; 0,57; 0,29). Ő rombolja leghatékonyabban az érdeklődést.

Spencer hatása hasonló Pascaléhoz, de nála hatékonyabb az alkalmazkodás→érdeklődés irányú elforgatás (1,17; 1,19; 0,9; 0,73).

Willy javít az alkalmazkodáson, de kicsit ront a diák érdeklődésén (1,92; 0,72; 0,89; 0,47).

Az eredmények alapján tehát egy átlagos iskolában Pascal, Spencer és Akakijevna dolgozik a leghatékonyabban, ők juttatják legközelebb diákunkat a flow-élményhez.

Harmadikként kell megemlítenünk az elit iskolákat, ahova eleve csak tehetséges gyerekeket vesznek fel maximális motivációval. Ahol nem a futballal vagy az öltözködéssel mérik egymást a diákok, hanem a tanulmányi eredménnyel. Itt nincs szükség túl nagy pedagógiai érzékre, csak „hajtani kell a ménest”. (Ugyanezt

FIGYELJ RÁM!

mondhatom el nálunk egy fakultációs csoportról.) Mindenekelőtt persze otthon kell lennünk a szaktárgyunkban és kihozni a gyerekekből, amit lehet. Ebben az esetben a $(2; 2; 2; 2)$ vektorral nagyjából reálisan jellemezhetjük a gyerekeket, a rájuk gyakorolt hatás pedig egyenesen arányos az átlagdiákéval.

Összegzés

Mindenesetre leszögezhetjük, hogy az egyes tanárszemélyiségek hatása erősen függ a diákok már meglévő tulajdonságaitól, tehát csínján kell bánnunk az általános kijelentésekkel. Nincs „univerzális” pedagógus személyiség, mindenkinek meg kell találnia a neki megfelelő helyet és a körülmények által meghatározott irányban fejlesztenie személyiségét.

A <http://veconex.com/tenzorhttp://veconex.com/tenzor> címen található program segítségével tetszőleges pedagógus személyiség hatását meghatározhatjuk bármilyen gyermek esetén.

Ahhoz persze, hogy igazán reális képet kapjunk, jóval szélesebb körű feltárára lenne szükség, hiszen a különböző intézménytípusokban az ott tanuló diákok véleményén alapuló operátorok adhatják a leghelyesebb eredményeket...

FIGYELJ RÁM!

Irodalom

B. Nagy Éva: Tanári habitus. In: Új Katedra Kommitment Kft. Bp.2006. 3. sz. 34.o.

Dr Benedek István: A hatékonyság mérése és az intézmény belső szervezeti kapcsolata - Bp. BME. 2010.

A pszichológia alapjai. Szerk: Bernáth László és Révész György - Bp. Tertia Kiadó, 2002.

Csikszentmihályi Mihály: Az öröm művészete – flow a mindennapokban. - Bp. Nyitott Könyvműhely, 2009.

Csikszentmihályi Mihály: Tehetséges gyerekek –flow az iskolában - Bp. Nyitott Könyvműhely, 2009.

Daniel Goleman: Társas intelligencia- az emberi kapcsolatok új tudománya. - Bp. Nyitott Könyvműhely, 2008.

E. Fromm – D.T. Suzuki: Zen buddhizmus és pszichoanalízis. - Helikon Kiadó, 2006.

Egyed Sándor: Minden rendben van? - Magánkiadás, 2001.

Jack Challoner: Az agy - Bp. Magyar Könyvklub, 2002.

Keményné Dr. Pálffy Katalin: Bevezetés a pszichológiába. - Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., 1998.

Mannhardt András: Titkos önbecsülés In: Élet és Tudomány, 2011. július 29.

Mezei Gyula: Alkalmazott vezetésemélet. (Átdolgozta: Dr. Kalicz Éva), Szerkesztő: Dr. Bosh Márta - Bp. BME. 2010.

Mezei Anna, Schmercz István: Sajátos pedagógiai, pszichológiai ismeretek - Bp. BME. 2010.

Sipos Imre: A pedagógus a nevelési-oktatási intézmény szervezetében. - Szerkesztő: Dr. Sturcz Zoltán - Bp. BME. 2010.

Sipos Imre: A hatékonyság, a vezetés és a szervezet kapcsolata - Bp. BME. 2010.

Zétényi Ágnes: A hatékony tanár - Eötvös kiadó Bp. 2002.

FIGYELJ RÁM!

MŰHELY

Tolnai Éva: A szív, a kéz és az értelem pedagógiája: a Kett-módszer

Hitoktatóként, pedagógusként mindannyian feltesszük a kérdést: „Hogyan tudnám ezt a csoportot, a csoporton belül az egyes tanulókat megszólítani, jobban elérni? Mit kellene másképp tennem, hogy érdekelje őket a téma? Hogyan fegyelmezzek? Hogyan tudnám a gyermekeket motiválni, még inkább bevonni a tanulási folyamatba?” És keressük a megoldást, az anyagot, a módszereket. Mindig öröm tölti el az embert, amikor valami újat talál és próbál ki a gyerekekkel, akkor gyermek lesz ő is újra, együtt élük át a felfedezés örömét. Egy ilyen újdonság felfedezését és az örömet szeretném most megosztani, amelyet a Kett-módszerrel való megismerkedés és a vele való munka okoz számomra. Többen alkalmazzuk már a hitoktatásban, és nagyon jó tapasztalatokat szereztünk vele kapcsolatban, igazán nagy élmény a vele találkozó gyermekeknek és saját magunknak is.

A következőkben a módszer kialakulását mutatom be röviden, majd elméleti hátterét, a Fázis-modellt, amelynek ismerete fontos ahhoz, hogy foglalkozásainkat jól tudjuk felépíteni, és a kitűzött célt elérjük.

FIGYELJ RÁM!

A felhasználható anyagok listája is segítséget kíván adni a foglalkozások megtervezéséhez. Végül pedig gyakorlati példaként egy foglalkozás tervét bocsátom közre.

1. A Kett-módszer kialakulása

A módszert Franz Kett német pedagógus és teológus, valamint Esther Kaufmann óvónő, a Szent Keresztről Nevezett Nővérek Kongregációjának tagja fejlesztette ki. 1970-ben válaszként született meg arra a kísérletre, melynek során az óvodáskorú gyermekeket olvasni és írni tanították volna. Ilyen értelemben tekinthetjük reform-pedagógiának, nem titkolt szándéka, hogy szembe menjen a hagyományos pedagógiai elvekkel. Valláspedagógia is egyben, az élet végső értelmét keresi. Értelmes életre nevel, a fej, a szív és a kéz egységére épít, az élet örömét igyekszik felébreszteni a gyermekekben. Franz Kett így nyilatkozik a módszerrel kapcsolatban:

„...a módszer a beszéddel dolgozik, a nyelvvel, de a képalkotással is, és arra fekteti a hangsúlyt, hogy a sok élmény a testi érzékszerveket is bevonja a tanulás folyamatába. Fontosak ezért a fizikai gyakorlatok. A gyerekeknek nagy örömet jelent ez a módszer, lecsendesednek, és az agresszív megnyilvánulásaik visszafogottabbakká válnak. Fedezik az értelmes cselekedeteket. Ez a módszer pozitív képekkel

FIGYELJ RÁM!

dolgozik, amelyek reményteljes jövőképet alkotnak, és gyógyító erőket mozgatnak.”¹

A módszer sajátos koncepciója a vallásos nevelésnek és képzésnek. Nem is módszernek tekinti magát, inkább egy útnak, amelyen nevelő és nevelt közösen haladnak előre. Egységes értelemkeresés és a hitre rátalálás útja. Folyóiratuk, a Valláspedagógiai Gyakorlat (Religionspädagogische Praxis: RPP) 1988-től egészült ki az egységes, értelemorientált pedagógia (Sinnorientierte, ganzheitliche Pädagogik) alcímmel. Hangsúlyos pontja a szív, kéz és értelem képzése, valamint egy olyan hozzáállás, magatartásforma kialakítása, amely képessé tesz vallási kérdések, tapasztalatok értelmezésének elősegítésére. Idővel a folyóirat egy pedagógiai összkoncepcióvá nőtte ki magát, amelynek legmélyebb dimenziója a vallásos nevelés. Eredetileg az alsóbb évfolyamok számára gondolták ki, ám bebizonyosodott, hogy ennél szélesebb körben használható. Az egész ember bevonása, az élmények hangsúlyozása, a tapasztalatok és tartalmak padlóképekkel történő kifejezése, az így létrejött szimbólum- és jelértelmezés nem csupán az óvodában és az alsó tagozatban, hanem az ifjúsági munkában, a felnőttekkel és időssekkel való foglalkozásban is helyet kaphat. Ugyanígy a plébániai

¹ <http://www.ferencesnoverek.ro/Kettkurzus.html> (2015.03.28.)

FIGYELJ RÁM!

katekézisben, az elsőáldozók, bér mátkozók felkészítésében és a liturgiában is.² 2010-től Franz Katt és Esther Kaufmann nővér külön utakon folytatta a munkát. A Kett-Kiadónál megjelent művek ezután az RPA név alatt jelennek meg, azaz Segítség a valláspedagógiai munkához (Religionspädagogische Arbeitshilfen).

2. A módszer általános céljai és emberképe

A nevelők és gyermekek, valamint a gyermekek egymás közötti interakcióját úgy kell megszervezni, hogy a gyermek saját egyéniségét és önmagát felfedezze, felismerje, átélje, elfogadja, és így élni tudjon. Saját maguk számára ismerjék fel az emberi lét sokrétűségét, a test-szellem-lélek egységét, és érzékennyé váljanak saját személyes középpontjukból kiinduló életalakításra. El kell, hogy érje őket egy teremtő értelem- és létalap üzenete, amire rábízhatják magukat, amiben hihetnek, és amire ráhelyezhetik az életüket. Ennek az értelemnek és létalapnak az eredete Isten, aki minden embert szeret, és aki őt az életén keresztül vezető fejlődési úton önmagához, az élet teljességéhez akarja vezetni.³ Martin Schneider a következőképpen foglalta össze a módszer emberképét:

² Vö: <http://www.rpa-verlag.de/unternehmen/geschichte/> (2015.03.28.)

³ Vö.: <http://www.slideboom.com/presentations/38989/KETT-M%C3%93DSZER> (2015. 04.11.)

FIGYELJ RÁM!

Az ember egy fejlődésre hivatott individuum és önmegvalósító képességgel rendelkezik, testi-lelki-szellemi egység, elválaszthatatlan kapcsolatban van környezetével és társaival, akikre rá van utalva. Élete egy belső személyi központra összpontosul, amely képessé teszi őt életfolyamatának vezetésére. Az ember élete és célja egy abszolút teremtő, értelem- és létalapban található. A valláspedagógiai módszer Istenben látja ezt az abszolút értelem- és létalapot, tőle ered a létezéséhez és fejlődéséhez szükséges energia.

3. A Fázis-modell

A Kett-módszerrel tartott foglalkozásnak van egy sajátos dinamikája, felépítése, amelyet a kitalálója Fázis-modellnek nevezett el. Négy fázisból áll:

1. Bevezető fázis: összegyűlés, motiválás

Szándéka szerint egy hangszer hangolásához hasonlatos. Célja, hogy bevezessen, előkészítsen a témával való találkozásra, a tanulási folyamatra, egy tartalomközpontú interakcióra. A résztvevők figyelmét a csoportra tereli, egymás létének megtapasztalására, elfogadására, engedi a tanulókat egymással kapcsolatba kerülni. Az egyes tagok lelki-szellemi erejét megpróbálja egy közös tartalom felé irányítani. Fontos szerepet kap mindebben egy körnek a kialakítása.

FIGYELJ RÁM!

A kör közepén, a centrumban születik meg a tartalom.⁴ A fázis célja: megtalálni a csoport számára megfelelő formáját az együttlétnek, elcsendesedni, megnyugodni, belső összeszedettségre jutni, együtt lenni, kapcsolatban lenni másokkal, előkészülni a tartalommal való találkozásra. Didaktikai folyamata: egy középpont köré összegyűlni, magukra találni, másokkal kapcsolatba kerülni, az én-től a te-hez, majd a mi-hez eljutni; a mi-től a te-ig, majd az én-ig eljutni, körre, gyülekezetté válni; benső- és külső rész megnyitása a tartalommal való találkozásra.

2. Találkozás fázisa: kapcsolatok, a világ megismerése

A fázis célja egy tárgyat a természetből vagy egyéb más létezőből minden érzékkel felfedezni. Egy elbeszélést, mesét, bibliai történetet megismerni; saját magunkhoz és másokhoz közel kerülni; tudást szerezni tárgyról, életről, világról. A téma lényegét megragadni, lényeglátást nyerni, egy külső valóságot megragadni, és mint képet a belső valóság számára felfedezni, megsejteni valamit Isten valóságosságából. Didaktikai folyamata: kívülről a bensőbe eljutni, benső- és külső kapcsolatba kerül a tartalommal, egy egységes belépés a világba, tárgyi, érzelmi, egzisztenciális és spirituális látásmód megragadása. Eljutni a terem, a személy, egy tárgy

4 Vö.: Kett – Koczy: Die Religionspädagogische Praxis, 78-80. o.

FIGYELJ RÁM!

lényegéhez vagy egy elbeszélés közepéhez, egy ő-felismerésből kifejleszteni egy te-kapcsolatot.

3. Elmélyülés, alkotás fázisa: alkotás, kifejezés

A fázis célja benyomásokat kifejezésre juttatni, és a kifejezés során elmélyíteni a benyomást. Különféle szemléltető és kifejezési formákat találni, kreatív folyamatokat elindítani és ezeknek teret adni, benső megérintettséget kifejezésre juttatni és elmélyíteni, személyes érintettség által változási folyamatokat elindítani, benyomásokat feldolgozni és beilleszteni. Ösztönös tudást feltárni és a tudatba hozni, tudást nyerni az életről, amely az egész valóságot átfogja, mások és alkotásaik iránt érdeklődni, észrevenni az élet kifejezési módjainak sokféleségét. Didaktikai folyamata: belülről kifelé jönni, a bensőt kifejezésre juttatni, az alkotásban betekintést nyerni, a betekintésből fejleszteni a nyelvi kifejezés képességét és mondanivalót kifejezni. A saját és mások alkotásait látva és értékelve azokhoz elfogadó és toleráns viszonyt kialakítani, a különböző kifejezési formák észlelése során egy értéket megbecsülő viszonyt alakítani ki másokkal.

4. Értelmezési fázis: a szerzett élmények összefoglalása, tapasztalatok tömörítése

A fázis célja a szerzett tapasztalatoknak a transzcendensre vonatkoztatása, az élmények integrálása, az egységben tanultakat

FIGYELJ RÁM!

spirituális síkon is feldolgozni. A középpontból kiindulva és megváltozva menni a világba, a világot másképp látni és másképp viszonyulni hozzá. Didaktikai folyamata: eljutni az őseredethez és az érzékeléshez, a transzcendens-vallásos dimenziót szavakkal kifejezni, az egészet, a létrejött képtől és a csoporttól elszakadni.⁵

A különböző fázisok egymást feltételezik és áthatják egymást. Nélkülözhetetlenek egymás számára. Természetesen nem lehet mindent előre megtervezni. Nem lehet tudni például, hogy a szemlélt tárgy az egyes résztvevőknek melyik dimenzióját nyitja meg. Éppen ezekből adódóan a nevelőnek tudnia kell kézben tartani az adódó helyzeteket.

4. Pedagógia a szimbólumok nyelvén: a padlókép készítésének alapelvei

Az életről való tudásnak egy sajátos nyelve van, a jelek és szimbólumok nyelve. Ennek a nyelvnek külön szabályai vannak, más a logikája, nincs időnek és térnek alávetve. Hogyan vezessük rá a gyerekeket és felnőtteket a szimbólumok nyelvének megértésére és használatára? Franz Kett három részre bontja ezt a folyamatot:

⁵ Vö: Margot Eder, in: Kett - Kotzy, 54-57. o.

FIGYELJ RÁM!

szemlélés, szimbolikus cselekvés, képpé alakítás, megtestesítés. A szemlélés a Kett-pedagógia egyik kulcsfogalma. Kapcsolatfelvétel az érzékeken keresztül, egy tárgynak, virágnak a tüzetesebb szemügyre vétele. Amikor azonosulok a virággal, testvérileg összekötve érzem magam vele, a szócsöve leszek és elmondom, amit üzen nekem. Amit szavakkal kifejeztem, képekké alakítom, ami lényegeset megláttam a virágban, ami megérintett benne, azt kifejezem. A találkozásból fakadhat hála, öröm, csodálkozás. A szimbolikus cselekvés tehát egy lehetőség belső folyamatok, állapotok kifejezésére, a belső valóságot a külvilággal kapcsolatba hozni. Önmagunk megtapasztalásának egy útja. Ezen keresztül szeretne kaput nyitni a végső valóság, Isten valósága számára. A képalkotás és a megtestesítés fázisához szükséges még egy segítség, egy harmadik komponens, a szavakkal történő kifejezés. A szimbolizálás folyamatában fontos szerepet játszik a kivetítés kívülről befelé és fordítva. A padlón látható kép nem csupán egy metafora, hanem a kivetítés folyamatában a híd szerepét tölti be, amennyiben a külső dolgok és történések átalakulnak emberi életutak képévé. A szimbolizálás folyamatában a padlóképek egyfajta egyedi lelki képek, ez mandalaformájukban is megnyilvánul. Egységbe hoznak ellentéteket, mint világosság-sötétség, keletkezés-elmúlás, tűz-víz, föld-levegő, ég-föld, halál-feltámadás. A külső és belső valóság

FIGYELJ RÁM!

különböző aspektusait egységben mutatják meg, pl. egy fát bemutathatunk egyszerre tavaszi, nyári, őszi és téli faként is.⁶

A szimbolikus képalkotásnak két módját különböztetjük meg: a közös, a csoport által együttesen létrehozott középponti képét és a személyes, saját képet, amelyben a résztvevők a közös tanulási folyamat lezárása után a benyomásaikat, tapasztalataikat, felismeréseiket kifejezésre juttatják. A középponti képen alakul ki a téma, amellyel a csoport éppen foglalkozik. A vezető határozza meg a gondolati és cselekvési impulzusokat. A felismerés folyamatában láthatóvá válnak az összefüggések. Témaközpontú interakció alakul ki. Mindenki meghívott is egyben részt venni az alkotás folyamatában, az ő részét beleadni, így végezetül nem csak a téma jelenik meg a padlóképben, hanem maga a csoport is. A saját képben nem tárgyi tudás kerül kifejezésre, hanem ami az egyénben gondolatokat váltott ki. A készítője szavakba öntheti a kép jelentését, ami sok esetben nem könnyű feladat az ilyen képek mélysége miatt.⁷

Ha padlóképeket használunk bibliai történetek elbeszélésére, értelmezésére, biztosak lehetünk benne, hogy a foglalkozás teljesen eltér majd más tanórák szokásos felépítésétől. Ez talán célja is lehet a hit-tanórának, hiszen nem pusztán ismereteket szeretnénk

⁶ Vö: Kett-Koczy: 90-95. o.

⁷ Vö: Uo. 97. o.

FIGYELJ RÁM!

tanítványainknak átadni, hanem lelkük, szívük, értelmük megragadása, Isten, a transzcendens felé fordítása ugyanúgy hangsúlyt kell, hogy kapjon. A padlóképek esztétikailag is hatnak ránk, reakciókat váltanak ki belőlünk. A padlókép tulajdonképpen padlón létrehozott képet jelent. Előre is kialakíthatjuk, a tanulók is felépíthetik az egyes munkafázisoknak megfelelően, de akár több tanórán keresztül is készülhetnek, átalakulhatnak. Alkalmasak különféle tartalmak, témák megjelenítésére, rugalmasan áthelyezhetők, más anyagokkal helyettesíthetők az egyes eszközök. Gyorsan kialakíthatók és ugyanolyan gyorsan el is pakolhatók. Az elrakodás folyamatába bevonhatjuk a gyermekeket is. Ha elég sok anyagot, eszközt összegyűjtöttünk – ami nem rövid idő alatt történik – nem szab határt semmi a fantáziánknak. Különböző típusú órák esetében is alkalmas módszer. A padlóképek használata soha nem lehet cél, mindig eszköznek tekintsük más módszerekkel kiegészítve, mint pl. mese, bibliai játék, meditáció, tánc, ének, ima, csend, fantáziajátékok, interaktív gyakorlatok stb. A padlóképek különféle célokat szolgálhatnak. Segítséget jelenthetnek a gyermekeknek a koncentrálásban, a témára irányíthatják a figyelmet, megmozgathatják a fantáziájukat. Fontos szempont, hogy általuk bevonhatjuk a tanulókat a történetbe, aktív részesei lehetnek az eseményeknek. Jó közösségi élményt nyújthatnak a résztvevőknek. Felkeltik a figyelmet, magukra vonják, megkönnyítik a résztve-

FIGYELJ RÁM!

vők megszólítását, bevonását. Egyéb tanulási képességek fejlesztésére is kiválóan alkalmas, pl. az észlelés élesítése, az esztétikai érték megbecsülése, az eszközök felelősségteljes használata, a szociális kompetencia.⁸

A padlóképekhez szinte bármilyen anyag, eszköz, forma felhasználható. A természetből sok anyagot fel tudunk használni. A következő összefoglaló táblázat természetesen nem teljes. Időbe telik egy gyűjtemény összeállítása, de lassan egy alapkészlet összeáll. A Kettő Kiosztó kosarakat, ládikákat ajánl a tárolásukra, mindenképpen gyakorlati szempontból is előnyös, ha együtt vannak az eszközök. Különösen fontos szerepet kapnak a színes kendők, fonalak, kötelek.

A feldolgozni kívánt témához előre átgondoljuk, hogy mely eszközöket szeretnénk felhasználni. Emberalakok megjelenítésére kiválóan alkalmasak az úgynevezett mesélő bibliai Egli-figurák is. Érzelmeket tudnak közvetíteni, sokoldalúan alkalmazhatók egy-egy történetben.

A vezető a résztvevők rendelkezésére bocsátja az előkészített eszközöket, figurákat. Mindenki egyenlő mértékben fér ezekhez hozzá, mivel mindenkinek egy biztos helye van már a körben. A vezető bevezeti a tanulókat a témába (szöveg, történet, vers, ima), a tanulókat érzelmileg igyekszik megszólítani. A témát padlóképben

⁸ Vö: Schaupp, Barbara: Bodenbilder gestalten, in: Rendle, Ludwig (Hrsg.): Ganzheitliche Methoden im Religionsunterricht, Kösel-Verlag, München, 2007, 175-177. o.

FIGYELJ RÁM!

jelenítik meg, minden résztvevő hozzáad egy figurát, tárgyat stb., és kialakítja a környezetét. Ha elkészültek a képek, mindenki mesél a saját képéről, majd a figura, ill. a tanuló a saját szemszögéből kívánságokat és bátorító szavakat fogalmaz meg. Ha igény van rá, meg lehet változtatni a végén a képet. A tartalom szempontjából fontos megjegyezni, hogy ha negatív tartalmakat (halál, veszteség, szenvedés) jelenítünk meg, ezeket végül pozitív képpé alakítsuk át, hiszen az evangéliumot, a jó hírt hirdetjük, s Isten minden rosszból valami jót hoz ki. Például a keresztre feszítés képét virágokkal egészíthetjük ki, hiszen Jézus halálából sokak számára élet, üdvösség fakad. A vezető előre kikereshet verseket, idézeteket, amelyeket a pozitív kép mellé tesznek, ezeket a résztvevők magukkal is vihetik emlékül.⁹ A padlókép tehát egy nagyon életteli tanítási forma, melyben a tanulók kreativitásukat használhatják, átélhetik az alkotás örömét, fejleszti a koncentrációt. Igényességre, együttműködésre nevel, jól variálható. A foglalkozás vezetőjétől tervezőkészséget kíván meg, és érzékenységet a csoport tagjai irányába.

⁹ Uo. 181-182. o.

FIGYELJ RÁM!

Hétköznapi dolgok	Természetes anyagok	Kendők	Játék	Mesélő figurák	Papír
zsákocska	kagyló	egyszínű	nem	férfi	csíkok
üvegkavics	gesztenye	különböző	műanyag	nő	üres kártyák
agyagcserép	toboz	alap-	építőköcka	gyerek	gondolat-
fonal	bogáncs	színekben	faállatok	baba	buborékkal
gyertya	száraz virág	sál	fák	állatok:	papírdarabkák
csillag	homok	textíliák:	házak	bárány	színes körök
korsó	kő	filcanyag	üveggolyó	kiegészítők:	kék vízecseppek
ládika	ág	selyem	golyó	batyu, kendő	
tálak	magok	pamut	gyűrű	edények	
pénzérmék		kóc	gyöngy	ruhák	
		gyapot	kötél		
			fakerék		

Táblázat: A padlóképhez használható eszközök listája¹⁰

Összegzés

A Kett-módszer, úgy gondolom, bizonyított az elméletben és a gyakorlatban is. Mégpedig az Isten-központúság és az emberközpontúság mellett tette le a voksát, így lesz a kettő eggyé, egyik a másikban, ahol kezdet és vég összeér. A gyermekek cselekvő részesei az eseményeknek, ők alakítják azt, hat rájuk a történet és

¹⁰ Vö: Schaupp: 180. o.

FIGYELJ RÁM!

valamit kifejeznek magukból. A vallás, a hit az egész embert szólítja meg, nem csupán az értelmét. Ezért is fontos, hogy ne csak kognitív oldalról állítsunk kihívásokat a gyermekek elé, tudást és információkat adjunk át, hanem engedjük aktív részesévé válni egy történetnek, aki a jelenlétével, a személyiségével formálja, alakítja a cselekvést. A különféle tanulási formák tehát nem alárendeltségi viszonyban állnak egymással, hanem kiegészítik egymást. Kreativitás, érzelem, értelem, cselekvés mind részét képezik az egységre törekvő módszernek. A Kett-módszer nagy előnye, hogy olyan teret, környezetet alakít ki, ahol a gyermekek találkozni tudnak vallási tartalmakkal, azokról beszélni tudnak, megtanulhatják kifejezni magukat. Közelről találkoznak ezekkel, saját élményt szerezhetnek vallásos tárgyakkal, történetekkel. Ahogy hallják mások véleményét, könnyebben mondják ki a sajátjukat, megerősödik bennük keresztény identitásuk. Hozzájárul ahhoz, hogy a vallás ne elkülönített fogalom legyen a gyermek számára, hanem élettapasztalataihoz kapcsolódó valóság.

FIGYELJ RÁM!

Jézus a világ világossága

NAPKEZDŐ MEDITÁCIÓ

Szükséges eszközök:

sárga kör alakú terítő, sárga szalagok/színes kendők, nagy fehér gyertya, színes filc kockák vagy körök, alkotóanyagok: arany-, ezüsthüvely, zsinórok, gyöngyök, kavicsok, színes pálcikák, stb.

I. Összegyűjtés, figyelem felkeltése

Egy sárga kendőt viszünk körbe az ülőkörben., Azokat a gyermekeket, akik sárga színű ruhát viselnek, meghívjuk, hogy tartsanak velünk, fogják ők is a kendőt.

A kendőt közösen középre visszük, felemeljük, majd lassan letesszük.

Mi mindennek van sárga színe? Nap, virágok, lámpa, pillangó, stb.

És azért látunk magunk körül olyan sok színt, mert a Nap beragyogja, megvilágítja őket.

FIGYELJ RÁM!

Énekeljünk egy dalt a Napról:

Ó, napsugár, ó, napsugár

én szeretlek nagyon.

Jöjj el hozzám minden hajnalon.

Ó, napsugár, ó, napsugár

én szeretlek nagyon.

Olyan jó lenne, ha így kezdődne

minden új napom.

(Bródy János - Halász Judit)

II. Találkozás a tartalommal

1) A fény, a világosság fogalmát először természeti szinten ragadjuk meg.

Álmodunk a reggeli Napról

Egy gyermek középre ül, a sárga kendőre. Énekeljük neki a fenti dalt (vagy harangjáték szól, vagy zene, vagy a gyerekek zenélnek), közben ő a sárga színről, a Napról álmodik. Hova vezetett az álmod? Hol voltál? Szeretnéd elmesélni?

2) A fényt, a világosságot kapcsolatba hozzuk Jézussal.

Jézus a világ világossága

A Nap Jézus jelképe. A világ világosságának is nevezzük őt.

FIGYELJ RÁM!

ELBESZÉLÉS

Jézus szeretett beszélgetni az emberekkel, közben tanította őket Isten Országáról, Istenről, az Atyáról mesélt nekik. Egyik ilyen alkalommal mondta magáról: *„Én vagyok a világ világossága. Aki követ engem, nem jár sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága.”* (Jn 8,12) Bátorította az embereket, hogy kövessék őt, akkor jó életük lesz. Akkor nem fognak másokat bántani, növekszik bennük a szeretet, és világítani fog az életük és jócselekedeteik a többi ember között. És ez így is lett. Például a szentek életében látjuk ezt. Már nem élnek, de amit tettek, az példa számunkra. Körülöttünk is vannak ilyen jó emberek, akik segítenek nekünk. És mi magunk is ilyen emberré válhatunk, ha követjük Jézust.

DAL:

Ó, Jézus, ó Jézus

én szeretlek nagyon.

Jöjj el hozzám minden hajnalon.

Ó, Jézus, ó, Jézus

én szeretlek nagyon.

Oly jó lenne, ha veled kezdődne

minden új napom.

FIGYELJ RÁM!

Gyertyát gyújtunk: lassan körbeadjuk az ülőkörben, közben énekeljük a dalt. Becsukjuk a szemünket, arra gondolunk, hogy Isten, aki fény, szeretne a szívünkbe jönni. A gyertyát középre helyezzük.

III. Alkotás

Sárga napsugarakat (kendőket, szalagokat) teszünk körbe a gyertya köré.

Személyes képet is alkothatnak a gyerekek kis sárga filclapokon. pl. amit előzőleg álmodott, amikor középen ült, vagy Jézusról, a történetről.

Közben halk zene szólhat.

IV. Lezárás, értelmezés

IMA

Közösen szemléljük az elkészült képet. Alkalom adódik az imára, reggeli dicséretre.

KÉPEK MÉLTATÁSA

A gyerekek mondanak néhány szót a saját képükről, vagy a vezető méltatja az alkotásokat, jókívánságokat fűzve hozzájuk. pl. kívánom, hogy legyen szép a napod, mindig örülj a napsugárnak.

FIGYELJ RÁM!

C D G Em

Napsugár, ó napsugár, én szeretlek nagyon

C D G G7

Jöjj el hozzám minden hajnalon

C D G Em

Napsugár, ó napsugár, én szeretlek nagyon

G C D G

Olyan jó lenne, ha így kezdődne minden új napom.

(<http://hzgitartab.blogspot.hu/2012/03/halasz-judit-napsugar.html>)

Irodalom:

Kett, Farnz – Koczy, Robert: Die Religionspädagogische Praxis, Ein Weg der Menschenbildung, RPA Verlag, Landshut, 2009

Rendle, Ludwig (Hrsg.): Ganzheitliche Methoden im Religionsunterricht, Kösel-Verlag, München, 2007

http://epa.oszk.hu/00900/00939/00110/2009_10_08_00110.htm

<http://www.ferencesnoverek.ro/Kettkurzus.html>

<http://www.keresztenyszó.katolikhos.ro/archivum/2009/oktober/8.html>

<http://www.rpa-verlag.de/unternehmen/geschichte/>

<http://www.slideboom.com/presentations/38989/KETT-M%C3%93DSZER>

FIGYELJ RÁM!

NINCSEN ROSSZ GYEREK!

rovatvezető:

Schubertné Pálinkás Zsuzsanna

„Ha valakit olyannak látsz, amilyen éppen most, ezzel visszatartod őt a fejlődésben. De ha olyannak látod, amilyenné lehetne, ezzel előre segíted őt életútján.” /Goethe/

Rohan az idő...

Ezt nem csak a felnőttek élik meg nap mint nap, de ebbe nőnek bele a gyerekeink is. Amikor azt kérik, hogy figyeljünk rájuk, játszunk velük, hallgassuk meg őket, gyakran kapják a sablonos választ: „Most nem, kicsim, nincs rá idő.” vagy „Kicsit később, mert most sietni kell.” és hasonlók. Eleve arra kondicionáljuk őket, hogy gyorsan kell cselekedni, tempósan tenni a dolgunkat, mert az IDŐ az mindig KEVÉS. Szükségünk lenne nekünk is TÖBBLETIDŐre, amit magunk számára sem tudunk biztosítani, akkor hogyan oldjuk ezt meg, ha erre a gyerekeknek van szükségük?

Az osztálytermekben is naponta felmerülő probléma, hogy miként

FIGYELJ RÁM!

biztosítsuk a szakértői véleményekben megfogalmazott többletidő biztosítására vonatkozó javaslatot. A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről a sajátos nevelési igényű tanulók jogairól így rendelkezik:

„47. § (1) A **sajátos nevelési igényű** gyermeknek, **tanulónak joga**, hogy **különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai**, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai **ellátásban részesüljön** attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a **szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint** kell biztosítani.

4) A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló **neveléséhez és oktatásához a következő feltételek szükségesek:**

a) a gyermek, tanuló külön neveléséhez és oktatásához a **sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő** gyógypedagógus, gyógypedagógiai tanár vagy terapeuta, konduktor, konduktor-tanító, konduktor-óvodapedagógus, konduktor(tanító) vagy konduktor(óvodapedagógus) foglalkoztatása, a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és **egyéb segédlet.**”

Azt láthatjuk, hogy a többletidő fogalma konkrétan nem jelenik meg a jogszabályban, azonban az „egyéb segédlet” körébe sorolandó.

Mikor teszünk erre javaslatot? A gyógypedagógiai

FIGYELJ RÁM!

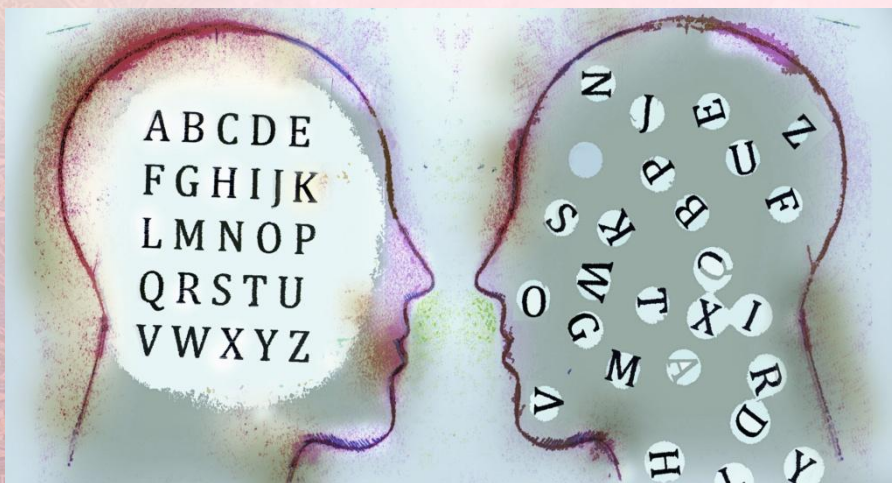
pszichodiagnosztikában használt standardizált intelligenciatesztek, mint a WISC IV. és a Woodcock-Johnson teszt a kognitív képességek több területét mérik, köztük az ún. feldolgozási sebességet. A feldolgozási sebesség az információk gyors felismerését, szabály szerinti kiválasztását és az általános pszichomotoriumot méri, valamint elősegíti a munkamemória-kapacitás megtartását. Azok a tanulók, akiknél ebben a szubtesztben alacsony értéket mérünk, lesznek azok, akik a tanulási folyamat során többletidőt igényelnek, mivel az információk feldolgozása, és az azokkal való feladatvégzés lassú, nehézkes számukra.

Hogyan biztosítsuk számukra a többletidőt? Memoriterek elsajátítása esetén csökkenthető azok hossza, ha ugyanakkor akarjuk számon kérni, mint a többiekét. Vagy ugyanannyit követelünk, de ennek számonkérését rugalmasan kezeljük, más időpontot jelölünk ki a diák számára, esetleg több részletben fogadjuk el pl. a János vitéz memoritereit. Dolgozatírásnál adott időkeretben maradv a instrukciók értelmezésénél nyújtott segítség is időnyerésnek számít: dyslexiás tanulónak felolvassuk a feladatot, a beszédértési nehézséggel küzdőnek elmagyarázzuk. Az egyéni bánásmódnak része, hogy külön feladatsort állítunk össze, vagy ugyanannyi idő alatt kevesebb feladat teljesítését várjuk el, és értékelésnél is ennek megfelelően más pontrendszer szerint értékeljük a teljesítményt.

FIGYELJ RÁM!

Idegen nyelvből érdemes kinyomtatva odaadni a szólistát, és amíg a többiek tábláról másolnak, az SNI-s diáknak felolvassuk, a kiejtés elsajátítását és a felkészülést is segítve ezzel.

A többletidő biztosítása tehát különböző módokon valósulhat meg, ami minden esetben függ az egyes tananyagrészekről, és sok esetben a pedagógus kreativitásától is. Ebben segíthetik egymást a kollegák, hiszen az integrált nevelés akkor válik inkluzív, ha az egyéni bánásmódban részesítést készségszintre fejlesztjük.

FIGYELJ RÁM!

MIT TEHETÜNK A TEHETSÉGGEL?

Írások a tehetségnevelés
témaköréből

rovatvezető: Tövisháti Lila

*„Az emberi értékek megőrzése szempontjából
az egyik legfontosabb teendő a tehetség fejlesztése.”*

Csíkszentmihályi Mihály

Mérhető-e/mérendő-e a tehetség?

A tehetségprogramokba való beválogatás dilemmái.

A tehetségazonosítás módszere, mérőeszközei

Azon iskolák, melyek tehetséggondozó programok indításában gondolkodnak, előbb-utóbb szembe találják magukat a beválogatás, a szűrés problémakörével. Mérhető-e minden szubjektivitást kizáró módszerekkel a tehetség, s ha igen, mik ezek a módszerek, egyáltalán rendelkezésre állnak-e megbízható mérőeszközök? Biztosan jól fog

FIGYELJ RÁM!

teljesíteni minden tehetséges gyermek, s biztos, hogy csak ők teljesítenek majd jól a kiválogatás procedúrája során?

A szakirodalmat olvasva igen kényes pontnak érzem a fentiekben vázolt kérdéseket. Cikkem megírásának elsődleges célja, hogy ezen dilemmákon segítek tovább töprengeni, de már most le kell szögezmem, hogy sajnálatos módon ki kell ábrándítanom mindazokat, akik abban bíznak, egyértelmű válaszokat fognak kapni.

A tehetség, mint ahogy az az elméleti háttérrel bemutató korábbi cikkből is kitűnhetett, igen komplex, nehezen megragadható, ráadásul sokféle megnyilvánulási formában létezik. Nem valami olyasmi, amit mérlegre tehetnénk, vagy egzakt számokban kifejezhetnénk. Érdekes emlékezetünkbe idézni a Sternberg-féle pentagonális tehetségmodellt, melynek egyik csúcsa a ritkaság. Hogyan lehetséges számszerűsíteni a ritkaságot? Noha Sternberg „csillagán” egy másik csúcs éppen a kimutathatóságot szimbolizálja, ez nyilvánvalóan sokkal inkább a tehetséges által megalkotott produktumban ragadható meg (aminek azonban gyermekkorban nemigen van relevanciája).

A mérések az átlagtól eltérőt képtelenek kimutatni, a tehetség ugyanis *„összetettebb rendszer, semhogy teszttel megragadható lenne.”* Még ennél is nagyobb gondot jelenthet a kreativitás kimutathatóságának kérdése. *„A tehetség azonosításának első és*

FIGYELJ RÁM!

legfontosabb buktatója a kreativitás. Az alkotó erő lényegét tekintve az azonosíthatatlanságot jelenti.”¹

Ráadásul azon túl, hogy a tesztekkel végzett azonosítás téves eredményekre vezethet, más veszélyeket is magában rejt. Stephen Ceci² vizsgálatai alapján arra a megállapításra jut, hogy „*az intelligenciatesztekkel azonosított képességek nem a tehetséget jelzik, hanem a szociális háttér, szülői anyagi színvonal, iskolázottság, foglalkozás eredményeként kialakuló előnyöket*”. Köztudomású, hogy a magyar iskolarendszer az átlagnál, s az elvártnál sokkal jobban konzerválja a szociokulturális, s egyéb hátrányokat, így egy tehetséggondozó program potenciális résztvevőinek kiválogatásánál ezt a csapdát mindenképpen elkerülendőnek tartom. Egyes nézetek szerint egyáltalán nincs szükség semmiféle azonosításra, mert ha az iskola megfelelően működik, az a tehetségeseknek, s a leszakadóknak egyaránt előnyére válik. „*A tehetséget nem mérni kell, hanem utat kell engedni a megjelenésének*”³, minthogy a

¹Gyarmathy Éva: Tehetség és tehetséggondozás a XXI. század elején Magyarországon. In: Neveléstudomány 2013. 2. sz. p. 100.

² Ceci, S. J. (1990): On Intelligence: A Bioecological Treatise on Intellectual Development, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts. Idézi Gyarmathy Éva a fenti tanulmányában p. 96.

³ Gyarmathy Éva: A tehetséggondozás pszichológiája In: Magyar Pszichológiai Szemle, 2010. 2. sz. p. 223.

FIGYELJ RÁM!

„*tehetségazonosítás címkézés*”⁴ Kifejezetten „*káros a tehetségesnek mondott tanulók elkülönítése*”⁵. Ezek a nézetek, be kell vallani, sok igazságot tartalmaznak, s figyelembe vételük a tehetséggondozó program kidolgozásában megkerülhetetlen.

Ugyanakkor azt is el kell ismerni, hogy egyfajta szelekcióra mindenképp szükség van, mert ha elfogadjuk, hogy nem mindenki tehetséges (s ezt a tehetségmodellek mindegyike alátámasztja), akkor tehetségfejlesztő programra sincs mindenkinek szüksége. A megoldás a tehetségazonosítás esetében is a komplexitásban rejlik. Minél több lehetséges módon feltérképezni az egyént, s végelegesen senkit nem elzárni a tehetséggondozó programban való részvételtől, legalábbis semmiképp nem a teszteken való alulteljesítés következményeként. A kis létszámú iskolák könnyedén feloldhatják a fenti dilemmát azáltal, hogy a gyermekek felmérése mellett lehetőség szerint minden érdeklődőt befogadnak, persze elvárásokat támasztva a résztvevők számára, melyek nem teljesülése esetén felmerülhet a programból való kimaradás.

⁴ Gyarmathy Éva: Hátrányban az előny: a szociokulturálisan hátrányos tehetségek. Budapest: Magyar Tehetségsegítő Szövetsége, 2010. p. 89.

⁵ Nahalka István: Tehetségnevelés: ne mismásoljunk! In: <http://www.tani-tani.info/>

FIGYELJ RÁM!

Balogh professzor mindjárt azt követően, hogy maga is elismeri, hogy „*nagyon nehéz korrekt módon azonosítani a tehetséget*”⁶, a tehetségazonosítás minél összetettebb formáját javasolja. Mindenekelőtt is alapelveket határoz meg, melyeket érdemes követni az azonosítás során. Ezek az alábbiak:

- a Czeizel-féle modell mind a négy belső körének alapos vizsgálata (lásd: Figyelj Rám! I. évf. 2. sz. p.86.)
- semmiképp nem mondható ki senkiről, akármilyen eredménnyel zárul egy komplex azonosítás, hogy nem tehetséges, mert ez a megállapítás nem korrekt, címkéző, s minthogy bizonyos tehetségterületek nehezen felismerhetők, igencsak igaztalan is lehet
- a speciális tehetség felkutatására hosszabb periódusra kiterjedő „kereső programok” szükségesek, mert a tehetség nem feltétlenül egy pillanatnyi állapot, mint inkább fejlődés
- szem előtt kell tartani azt a tényt, hogy a képesség és a teljesítmény nem azonos fogalmak, tehát a jó tanulmányi eredményt mutatókat semmiképp nem szabad automatikusan tehetségként azonosítani

⁶ Balogh (2012) p. 44-57.

FIGYELJ RÁM!

- a pszichológiai módszerekkel végzett vizsgálatok (tesztek) sem tévedhetetlenek
- a pedagógus véleménye rendkívül fontos az azonosításban, hiszen ő van folyamatosan együtt a gyermekkel, akár évekre visszanyúló tapasztalatokkal, ismeretekkel rendelkezik képességeiről, fejlődéséről, viselkedéséről
- az azonosításnak a lehető legtöbb forrásból származó információhalmazra kell támaszkodnia

Az azonosítás mechanikus, kirekesztő voltát elutasító álláspontok ismeretében számomra úgy tűnik, a fenti lista, a felmérés kellő sokoldalúságát középpontba állító elvárásaival maga is elismeri mennyire ingoványos terület a tehetségprogramokba való beválogatást számszerűsíthető felmérési eredményekre alapozni. A felméréseket mégsem érzem kihagyhatónak, mert meggyőződésem, hogy ezek a gyermekek mélyebb megismerését szolgálják, hozzájárulnak ahhoz, hogy a gyermek fejlesztését végző pedagógus célirányos, egyénre szabott programot dolgozzon ki, amely a konkrét individuum fejlődését a lehető legjobban szolgálja. Fontosak a felmérések a gyermek számára is, hiszen önmaga minél teljesebb megismerése hozzájárul ahhoz, hogy elfogadó, egészséges önképpel

FIGYELJ RÁM!

rendelkezzen, melynek hiányában tehetségének kibontakozása csorbat szenvedne. Nem utolsó sorban a szülő is tájékoztatást kaphat gyermekéről, megismerheti sajátos gondolkodási módját, tanulási stílusát, mellyel az otthoni készülést maga is segítheti.

Az azonosítás alábbi öt fázisát javasolja Balogh professzor fent idézett tanulmánya⁷:

az azonosítás szükségességének és hasznának felismerése

ad hoc azonosítás (ezen feltétlen túl kell lépni, mert nem tudományos megalapozottságú lévén szükségszerűen leszűkítő: csak az „iskolai eredményesség” a fokmérője)

tesztek segítségével végzett azonosítás (érdemes azonban elkerülni a tesztekbe vetett túlzott elvárás csapdáját, vagyis ezekre „kizárólagosan nem lehet építeni az azonosítást”)

rendszer-jellegű azonosítás kialakítása az iskolában, többfajta módszer együttes alkalmazása

tanári jellemzés

tesztek, felmérések, kérdőívek (Kognitív Profil Teszt, érdeklődés-térkép, tanulási stílus teszt, motivációs kérdőív)

iskolapszichológus véleménye (amennyiben rendelkezésre áll)

⁷ Balogh (2012) p. 45-47.

FIGYELJ RÁM!

szülői jellemzés

tanulótársak jellemzése

A felmérés rutinjának kialakításához a Gyarmathy Éva honlapján elérhető, komplex felmérést lehetővé tévő tesztek, kérdőívek felvételét javaslom. Az általa kínált eljárásrendet *„megfelelő felkészítés mellett bármely pedagógus használhatja. Ezzel lehetőség van a diákok képességeinek megismerésére ott is, ahol nincsenek helyben logopédusok, gyógypedagógusok, pszichológusok⁸”*. Az említett honlap, a diszlexia.hu, melynek Azonosítás alpontjában egy helyen elérhetőek az alábbi tesztek, a szükséges információk azok felmérésben betöltött szerepéről, jelentőségéről, valamint tanácsok az eredmények értékelésére.

Kognitív Profil Teszt

Érdeklődés Térképe - önkitöltős

ez utóbbi tanár/szülő/barát által kitöltendő változatai

Tanulási stílust mérő teszt 1. (modalitás)

Tanulási stílust mérő teszt 2. (analitikus/globális gondolkodás)

A továbbiakban ezeket kívánom röviden elemezni:

Kidolgozója szerint a Kognitív Profil Teszt „az iskolai készségek fejlődésében szerepet játszó leglényegesebb részképességek,

⁸ Gyarmathy Éva: Kognitív Profil Teszt című cikk In: diszlexia.hu (Letöltés: 2014. 08. 22.)

FIGYELJ RÁM!

képességek és készségek vizsgálatát teszi lehetővé. Célja, hogy olyan sokoldalú képet adjon az egyén erősségeiről és gyengéiről, amely alapján hatékony egyéni fejlesztési terv dolgozható ki”⁹. Fontos erénye, hogy a tanulási nehézséget okozó faktorokat – melyek tipikusan az alacsony szociokulturális háttér, a specifikus tanulási és/vagy figyelmi funkció zavarai –, valamint az általános értelmi gyengeség, egy táblázat segítségével a kevésbé hozzáértő is könnyen beazonosíthatja, mert részfeladatonként megmutatja, hogy az egyes területeken mutatkozó alacsony teljesítmény mely részproblémára (esetleg többre is) utalhat. A teszt felvételét megkönnyíti, hogy a honlapon többféle formában is elérhető, mód van csoportos kitöltésre, vagyis egyszerre több gyermekkel is megírátható. Ugyanakkor léteznek feladatok fiatalabb korosztály számára, illetve felmerülő probléma esetén egyénileg kitöltendő változatával (mely egyéb részterületek felmérésére is kiterjed) további információkhoz juthat a felmérést végző személy.

Izgalmas eredményeket ígér az Érdeklődés Térképének kitöltése. Az érdeklődési területek feltérképezése azért is döntő fontosságú, mert *„gyakorlati tapasztalat, hogy a tehetségprogramokba bevont gyerekek közül azok lesznek igazán sikeresek, akiknek az*

⁹ Uo.

FIGYELJ RÁM!

érdeklődése, elköteleződése adott területen kiemelkedő”¹⁰. A szerző továbbá megállapítja, hogy a későbbi teljesítményt az érdeklődés jobban képes előre jelezi, mint bármilyen képesség vizsgálata, továbbá ez a képességek fejlődésének is jobb indikátora. A szintén a honlapról letölthető érdeklődés-mátrix pedig nem csupán az érdeklődésnek megfelelő tevékenységek megtalálásához szolgáló útmutató, de tanulmányozása a későbbi pályaorientációhoz is hasznos lehet.

Balogh professzor is utal rá fent idézett tanulmányában, hogy a rendszer-jellegű felmérés kialakítása elengedhetetlen feltétele az eredményes azonosításnak. A komplexitás kritériumának teljesítéséhez pedig hozzátartozik a pedagógus (felső tagozatban eldöntendő, hogy az osztályfőnök, esetleg egy speciális fejlesztő programba való beválogatás esetében az azt vezető szaktanár legyen-e, vagy mindkettő), a szülő (aki valószínűleg legjobban ismeri gyermekét) véleménye, valamint a kortársak meglátásai. Ezért nem szorul külön magyarázatra, milyen értékes információk nyerhetők e három csoport által készített jellemzéseknek a felmérésbe való alkalmazásával.

¹⁰ Gyarmathy Éva: Képességek és érdeklődés című cikk. In: diszlexia.hu

FIGYELJ RÁM!

A tanulási és gondolkodási stílus megismerése nem csupán a tehetségprogramokba való kiválasztás szempontjából fontos. A gyermekekre vonatkozó ilyen irányú felmérések eredményeivel minden a gyermeket tanító pedagógusnak tisztában kellene lennie. A tanórák megtervezésénél sem elhanyagolható szempont, hogy a csoport egyes tagjai milyen módon képesek legkönnyebben az információt feldolgozni, s vajon a pedagógus által alkalmazott módszerek mennyire veszik figyelembe ezeket a sajátosságokat.

Azt gondolom, a fenti tesztek és kérdőívek együttes eredményeiből kirajzolódó komplex kép hitelesen informál a személyről a maga teljességében. Persze, mint minden felmérésnek, ennek is meg lehetnek a korlátai, de megfelelő értelmezése, kezelése esetén mégsem tartom megkerülhetőnek a felmérések rendszerének bevezetését, részint a tehetségprogramokba való korrekt beválogatás, részint – s ezt legalább olyan jelentőségűnek vélem –, mert hozzájárulhat az iskola általános pedagógiai munkájában a színvonal jelentős emeléséhez.

Mindezen alapelvek szem előtt tartásával tehát elengedhetetlenül szükséges a gyermekek jobb megismeréséhez a vizsgálatok rendszerének kialakítása, de ez semmiképp sem eredményezhet ártalmas címkézést sem a teszteken, jellemzéseken, önértékeléseken „rosszul teljesítők”, sem pedig az azokon látszólag „jól szereplők”

FIGYELJ RÁM!

számára. Ezek a kérdések ugyanis eleve nem relevánsak az adott szituációban. Könnyen belátható, hogy valakinek a gondolkodási profilja, személyisége semmiképp nem valamiféle objektív mércéhez mérve érdekes. A gyermekek minél alaposabb megismerésére való törekvés nem csupán a tehetségprogramokba történő beválogatáshoz elengedhetetlen, de ajánlatos lenne, hogy mindennapi pedagógiai rutinunkban is széles körben elterjedjen.

FIGYELJ RÁM!

ÉRTÉKREND

Köcsky Tiborné: „Anya csak egy van...”

A tavasz beköszöntével, a természet virágba borulásával egy időben közelít felénk május első vasárnapja. Ilyenkor mi, nők-anyák is szívesen elgondolkodunk azon, hogy saját anyaságunk, a családban elfoglalt szerepünk milyen súllyal feszül neki a társadalomban észlelt értékrend változásnak. Fel- vagy leértékelődött a család? S a nő: anya, feleség, sikeres szingli, elváltan vagy özvegyen élő asszony, netán vénkisasszony...? Hol vagyok én ebben a társadalmi szereposztásban?

Az egyház állásfoglalása egyértelmű a kérdésben. A család az élet továbbadásának színtere. A klasszikus minta szerint az apa a felelős a család anyagi, erkölcsi biztonságáért, az anya a család lelke és tűzhelye, aki a "fronton küzdő" családtagoknak a hátszínre biztosítja. Ezzel látszólag szemben áll az a jelenség, hogy a nők is tömegesen teljes munkaidőben dolgoznak.

Magyarországon ez elsődlegesen anyagi okokra vezethető vissza. Persze nem tagadhatjuk azt sem, hogy a nők tanultsága, a társadalomban való szerepvállalása miatt felnőtt több olyan generáció, akik még kislány korukban eleve úgy álltak a felnőtt

FIGYELJ RÁM!

élethez, hogy „munkahelyem lesz, ahol kereső munkát fogok végezni.”

De hogy vagyunk ezzel a hétköznapiakban?

Él bennünk egy vágy egy olyan élet után, amiben teljes egészében anyák vagyunk, és közben tökéletes munkaerők a

kollektívában. Mindezt csinosan, üdén, mosolyogva végezzük.

Valójában azonban szívünk szakad meg, amikor egy végigvirrasztott éjszaka után a nagymamára kell hagynunk a lázas gyermekünket, amikor az értekezlet még tart, de az edzésnek mindjárt vége, amikor a fiam vagy a lányom csak mesél, mesél és nekem még a

munkahelyemen járnak a gondolataim... És szerelmes párom is az én figyelmemre vár. Ilyenkor jó lenne feladni a küzdelmet, veszni hagyni valamit. Családot vagy karriert? De a valódi vesztesek

FIGYELJ RÁM!

magunk leszünk, a női identitásunk: az anya, a társ, és az értéket teremtő, alkotó ember.

Új vágyakozás sarjad bennünk az után az "ideális" állapot után, amikor mindig ott lehetek velük, amikor szükségük van rám. Kísérhetem őket hegyen-völgyön át, őrizhetem őket féltő gondoskodó

szeretettel és biztos menedéket nyújthatok viharok idején.

De hogy hagyhatnám el a munkaerőpiac harcterét? Pénzt kell keresni! A munkahelyi sikerek olyan jólesőek még akkor is, ha nem látványosak. A kollégáim szeretnek. És nem azért tanultam ennyit, hogy csak úgy elhagyjam a kiharcolt helyem! Olyan ez, mintha egy mérlegkhinta tetején állva egyedül kéne egyensúlyoznom.

Ennek a feladványnak számomra nem született megoldása. Azóta rájöttem, hogy jó, hogy nincs egy konstans képlet, amit alkalmazva megtaláljuk a mindenre kiterjedő feloldását a feszültségnek. Néhány évvel ezelőtt úgy éreztem, hogy a nálam többet tapasztalt asszonyok, amikor mosolyognak a fent idézett önmarcangolásomon, kinevetnek,

FIGYELJ RÁM!

de legalábbis mulatnak rajtam. „Ők biztosan tudják a receptet!” - gondoltam magamban.

A recept azóta sincs meg, de talán pont ez a kijelentés adhat támaszt a billegő mérleghintának: ez egy kétszemélyes játék: helyezkedjünk el az egyik ülésbe, akkor is, ha az van földön. Kérjünk meg valakit, hogy üljön a mérleg másik serpenyőjébe. Ne latolgassuk, hogy elég

súlyos-e, hanem igyekezzünk ketten, vagy többen felállítani az egyensúlyt: van, hogy nélkülözhetetlen vagyok az egyik oldalon, akkor viszont helyettesíthető vagyok a másikon. Igaz, el kell fogadnom, hogy a másik máshogy végzi el az adott feladatot. Legfeljebb nem lesz kiteregetve ott-hon a ruha olyan tökéletesen, és lehet, hogy a pohár sem úgy csillog a mosogatás után. Vagy a munkahelyemen szenved egy kis csorbát a tökéletes munkaerőről

alkotott kép. Tegyük fel a kérdést: akkor most mi van? Mi történik azzal a női identitással, amelyet megragadtam akkor, amikor a csa-

FIGYELJ RÁM!

ládalapítás és a hivatás mellett döntöttem? Térjek vissza gondolatba ahhoz a meghitt pillanathoz, amikor ezek a választások megszülettek. Azok a szeretettel megélt emlékek segítenek elengedni a tökéletesen vezetett háztartás és karrier kényszerét.

Isten szeretete tökéletes irántunk. Ő adott életet, hivatást, társat, gyermekeket. Az Ő végtelen tervében mindennek helye van. Hányszor láttuk azt az üdvtörténetben, hogy az ember tökéletlen botladozását Ő kipótolta? Ha nem akad senki, aki a hinta másik oldalára üljön, majd Ő maga megteszi.

Ma már tudom, hogy azoknak a nálam többet megélt asszonyoknak az arcán ez a tapasztalat fakasztott derűt, és nem az én tanácstalanságomon mulattak. Sokkal inkább bátorítani, vigasztalni akartak. A mosolygó szempárok közül, most legélénkebben édesanyámé néz rám vissza az emlékeimből, ő már megtapasztalta, és hálával őrizte szívében Isten nagy tetteit családunk életében.

FIGYELJ RÁM!

MŰSORTERV

Versek anyák napjára

Ovisoknak:

RADÓ LILI: VIRÁGOK ÉBREDÉSE

1. Gyermek: Nevet az ég tiszta kéken, május napja fenn az égen,
Ragyog mint a láng, arany fényét dönti ránk.
2. Gyermek: Öntse, öntse, öntse is csak, megérdemli ez a szép nap,
Ki nem tudná, hát most hallja, édesanyák napja van
ma.
3. Gyermek: Kisvirágok keljetek hát, gyorsan, gyorsan, sok a
dolgunk,
Temérdek a jó kívánság, amit mi ma szertehordunk.
 1. Virág: Én indulok legkorábban, dehogy adom én alább!
Ki lenne ott legelsőnek, ha nem a szép hóvirág?
 2. Virág: Akihez én elmegyek ma, elmondom majd szépen,
Mosolyogva keljen mindig, mint a nap az égen!
 3. Virág: Felköszöntőt mondok én is, ahova betérek,
hadd örüljön édesanya, ha álmából felébred...
 4. Virág: Én ugyan csak kint virítok, országutak mentén,
De azért az anyukáknak, bizony senki nem kívánhat
szebbet, jobbat, mint én.
 5. Virág: Búzavirág, margaréta, nézzetek csak mind ide!
valaki még itt szunyókál...
- Mind: Persze, hát az estike!
6. Virág: Ej, micsoda későn kelő, most se vagy még ébren!
Azt várnád meg, míg a hold jár odafenn az égen...
7. Virág: Fogjunk össze mindannyian, így jutunk csak sokra,

FIGYELJ RÁM!

Mi leszünk az édesanyánk ünnepnapjára csokra.

8. Virág: Köszöntsük fel valamennyit, hajoljunk meg mélyen!

Így kiáltunk: Ünnep nap van ma,

Mind: minden drága édesanya ÉLJEN, ÉLJEN, ÉLJEN!

ESTE

Mielőtt nyugodni mennél
Imádkozzál gyermekem.
Így szól jó anyám szelíden
Minden este énnekem.

Imám elvégezve szépen
Jó anyám megdicsér,
Homlokomra adja csókját
És aztán nyugodni tér.

De én nem, én kezeim
még jobban összekulcsolom,
S hálás szívvel jó anyámért
Istenhez imádkozom.

ÉDES JÓ ANYÁM

Édes jó anyám
Az az imádságom,
Égben lakó jó Istenünk
Rád nagyon vigyázzon.

Szórja be útadat
Gyöngye violával,
Jutalmazó két kezének
Minden áldásával.

FIGYELJ RÁM!

Kisiskolásoknak:

ORGOVÁNYI ANIKÓ: ANYU ÖLÉBEN

Ha Anyu ölében ülök, elmúlik a mérgem.
Nem dühít már:
hogy Éva nem adta kölcsön a szagos radírját,
hogy a barátnőm azt mondta rám: "beképzelt majom",
hogy Zoli megint másnak cipelte hazáig a táskáját.
Anyu ölében ülni megnyugvás, öröm.
Kár, hogy nemsokára kinövöm!

ÁLDD MEG ISTEN

Ki az, aki ápol
Születésem óta,
Testemet, lelkemet
A bajtól is óvja?
Ki tanított engem
Isten szent nevére,
S ha baj vagy bánat ér,
Ki ölel szívére?

Könnyes lesz a szemem,
Ha róla beszélek,
Az én édesanyám
Ez az áldott lélek.
És szívemnek nincs szebb
Kívánsága, vágya
Csakhogy őt az Isten
Ezerszer megáldja.

FIGYELJ RÁM!

KISS OTTÓ:

MAI

ROSSZCSELEKEDETEK

Egy:
kilögyböltem a levest
az asztalterítőre.

Kettő:
összefirkáltam piros filccel,
hogy ne látsszon.

MAI JÓCSELEKEDETEK

Egy:
segítettem anyának
összehajtogatni a ruhákat a
mosáshoz.

Kettő:
segítettem anyának
új terítőt választani a boltban,
mert a régeből nem jött ki a
piros filc.

NAGY BANDÓ ANDRÁS: AZ ÉN ANYUKÁM

Szeretem, amikor felkelek,
jó lesz a kedvem, ha felnevet.

Szeretem, amikor enni ad,
azt is, ha álmából felriad.

Van úgy, hogy ilyenkor
morcosabb,
és persze, kicsinykét
kócosabb.

Nem bánom azt sem, ha
mérgesebb,
ilyenkor talán még édesebb.

Szeretem, amikor jót mesél,
azt is, ha énvelem mendegél.

Szeretem, amikor megdicsér,
És ha a sulijig elkísér.

FIGYELJ RÁM!

Szeretem, amikor rám hajol,
homlokon csókol és átkarol.

Szeretem, amikor dolga van,
meglátom rajta, ha gondja van.

Szeretem, amikor kérdezem,
jó-e ha öleli két kezem?

Szeretem nagyon, ez nem
vitás,
annyira és úgy, mint senki
más!

UJVÁRI ANNA: NAGYMAMA

A nagymama reszketeg,
De fogja a kezedet,
S elvezet a gondon át
Minden félős unokát.
A nagymama rosszul lát,
De visel egy okulát,
Pulcsit köt, és verset szaval,
A rézüstben lekvárt kavár.
A nagymama lába fáj,
Mégis veled szaladgál,
Versenyt fut az idővel-

Majd megérted idővel.
A nagymama elringat,
Simogat és puszilgat,
Hallgasd meg, hogy mit mesél,
S az ő álma te legyél.
A nagymama szíve nagy,
Neki „jobbsincs” gyerek vagy.
Néha-néha öleld át
A nagymamát, a nagymamát!

FIGYELJ RÁM!

KADLÓT NIKOLETT: PUSZIMEGHAJTÁS

Nagymama mindenhol ott van.

Észrevétlenül tesz-vesz,

mint egy titkosügynök.

Ha azt hiszed, hogy a vasárnapi ebéd után

bezárta maga mögött az ajtót, tévedsz.

Titokban visszaoson és megcirógatja az arcod,

megcsinálja a befejezetlen házi feladatodat,

a tikkadó szobanövényeknek vizet ad,

elmosogat, és meleg kakaót tölt a bögrédbe.

Vastag kötött zoknit hagy az ágyadon

és cukrot csempész a kabátodba.

Egyszer mégis lebukott, mert a kanapén felejtette az otthonkáját.

Ekkor elárulta, mi a titka:

minden nagyfi puszival működik.

CZÉHMESTER ERZSÉBET: NAGYMAMA KÖSZÖNTÉSE

Nagymama, nagymama,

Drága, gondos dajka,

Aprócska koromnak

Melengető napja.

Be sokszor siettél

Könnyem letörölni,

Hogyha bánatom volt

Szívedre ölelni!

Emlékszem: még mikor

Csöpp kezemet fogva

FIGYELJ RÁM!

Először vezettél
Engem a templomba.
Suttogva mutattad:
„Ott van a Jézuska”.
Nem is értettem még,
De tenéked hittem,
Így neveltél engem,

Ebben a szent hitben.
Azóta megnőttem,
Tudok imádkozni,
Kis Jézustól reád
Ezer áldást kérni!

Nagyobbaknak:

ISMERETLEN SZERZŐ: ÉDESANYÁMNAK

Köszönöm, hogy elfogadtál,
Pedig nem tudhattad, hogy
Jó leszek-e vagy rossz,
Szép-e vagy csúnya,
Okos vagy butácska,
Egészséges vagy beteg,
Te mégis
Akartad, hogy megszülessek.
Már világra jöve telem előtt
Tápláltál és szerettél engem,
Beszéltél hozzám, amikor
még szám se volt, amely

Válaszszavakat formálhatott
volna.
Benned elrejtve növekedtem,
Hordoztál és óvtál engem,
Mígnem elérkezett a napja,
Hogy megszülessek.
Örültél nekem és gondoztál.
Sírni magától is tud a kisbaba,
De mosolyogni és beszélni
Az édesanyja tanítja.
Köszönöm, hogy türelmesen
segítettél,

FIGYELJ RÁM!

Hogy megtanuljam mindazt,
Amitől az embert embernek
hívják:

Legfőképpen azt köszönöm,
Hogy megtanítottál szeretni.

KÁLNAY ADÉL: LEVÉL ANYÁHOZ!

Anya, én magam sem tudom, mi történt velem,
Hirtelen nagy lett a szám és hosszú a kezem,
Még a hangom is megváltozott,
Pofákat vágok és ugrándozok
Még akkor is, amikor tudom,
Nem volna szabad,
S néha az elfojtott nevetéstől
Rázkódik velem a pad...

Anya én sem tudom, mi lett énvelem,
De már nem tudok megülni csendesen,
Mindenről eszembe jut valami más,
Nehezebben megy a tanulás,
Időnként csak úgy ábrándozom a könyv fölött,
Máskor meg mindenkit fellökök,
Idétlenkedem, mondják, akik látnak,
És én is inkább látom magam valaki másnak
Mint kedves, jó gyerekeknek,

FIGYELJ RÁM!

Aki régen annyira örült minden apróságnak,
Cukornak, perecnek...
Most mindig valami más kell,
Divatos ruhák, pénztárca sok pénzzel,
tudom, jobb lenne lenni jónak, megint kedves
szófogadónak,
Nem értem, miért nem jön ez össze,
Ó, jöjjön már valaki, s újra töltsé
Fejembe azt a sok-sok illemszabályt
És tanácsot, amit tőled kaptam,
Mióta csak vagyok neked...
Mert ez mind valahogy most elveszett,
S félek nagyon, hogy mit szólsz ehhez...
Anyá én sem tudom, meddig tart ez, mi lesz,
De azt éreznem kell, hogy szeretsz,
Szeretsz, szeretsz, nagyon, nagyon,
Még jobban talán, mint egykoron,
S éreznem kell, hogy türelmed végtelen...
Anyá, köszönöm, hogy segítesz nekem!

FIGYELJ RÁM!

ZÁGON ISTVÁN: AZ ANYA MEG A SZÜLŐ

Ez a két fogalom alapján véve ugyanazt jelenti, de azért mégsem ugyanaz. Olyan különbség van köztük, mint - hogy is magyarázzam - mint amikor az ember azt mondja, hogy *állam*, meg azt, hogy *haza*.

A hazáért élek és halok, az államnak meg adót fizetek. És annak ellenére, hogy lényegesen könnyebb, mint meghalni, mégis több emberről hallottam, aki lelkes örömmel halt volna meg a hazáért, de soha senkiről nem hallottam, aki szívesen fizetett volna adót.

át így vagyunk valahogy az anyával, meg a szülővel is. A szülő hivatalos kifejezés, az anya magánjellegű.

A szülő minden, ami értelmet jelent, erőt és kötelességet, az anya pedig minden, ami érzelem, áldozat és a leggyönyörűbb gyöngédség a világon.

Az anya, meg a szülő egy ember. De ennek az egy embernek egészen más tulajdonságai nyilvánulnak meg az anyában, mint a szülőben.

Aki a harmadik szobából csukott ajtón át is meghallja, hogy hathetes kislánya sír, az, az anya.

Aki szeretne berohanni hozzá és egy kis jó, langyos tejecskével elcsitítani azt a kis ártatlant, még az is az anya.

Aki be is rohan hozzá, megnézi, kibontja, tisztába teszi, de soron kívül egyetlen korty anyatejet sem juttat neki, hanem szigorúan alkalmazkodik az orvosilag előírt étrendhez, az már a szülő.

Akinek majd a szíve szakad ki, amikor a gyermeknek fogzási fájdalmai vannak, az, az anya, de aki csukamájolajat ad neki, hogy minél előbb nőjön ki a foga, az már a szülő. Általában aki képes arra, hogy saját önszületett gyermekének beadja a csukamájolajat, azt a csúszós, szörnyű, kibírhatatlan ízű kotyvalékot, az nem is lehet anya. Az csak szülő lehet.

FIGYELJ RÁM!

De aki közben azt hajtogatja; jaj de jó, de finom, a mama is ezt eszi, és hősies elszántsággal a szívében, de háborgó indulatokkal a gyomrában maga is megkóstolja azt a szörnyű kotyvalékot, az már megint az anya.

Aki büszke arra, hogy az ő kisfia már olyan nagy, hogy az első osztályba iratkozik, az a szülő. De aki az iskola megnyitásának napján sírva kíséri a gyereket abba a tiszteletre méltó épületbe, és amikor beengedi a többi gyerek közé, akkor úgy érzi, hogy a fia Dániel, aki most lép be az oroszlánbarlangba, az már megint az anya.

Aki nappal megbünteti a gyermeket, mert elszaggatta a nadrágját, az a szülő, de aki azt a kismadrágot éjjel könnyes mosollyal foltozza meg az, az anya.

Aki azt mondja: haszontalan kölyök, már megint nem tanulsz, az a szülő, de aki fünek-fának keservesen panaszkodik, hogy annak a szegény gyereknek már megint mennyit kell tanulnia, az, az anya.

Aki a kamasz fiát tánciskolába viszi, az a szülő. Aki büszkén figyel, hogy az a haszontalan kölyök milyen ügyesen teszi a szépet annak a copfos kislánynak, az még mindig a szülő.

De aki ugyanakkor nagyokat nyel, mert úgy érzi, hogy most kezdik tőle elszakítani lelkétől lelkezett magzatát és szeretné a fia táncpartnerét, azt a kis kacér, szőke démont megpofozni, az már megint az anya.

És mégis az anyából lesz a jó anyós, a szülőből pedig a rossz. Amely anyósi állapot tart mindaddig, míg meg nem születik az első unoka. És akkor valami egész váratlan és csodálatos dolog történik, eltűnik a szülő, eltűnik az anya, mondjuk inkább a kettő összeolvad és nagymama lesz belőle.

FIGYELJ RÁM!

De ez a nagymama nem hasonlít sem az anyára, sem a szülőre, annyira nem, hogy hadilábon áll mindkettővel, a szülőt ridegnek, az anyát túlzottnak tartja, és csak egyvalakivel azonosítja magát teljesen és százszázalékosan, a gyerekkel. Mintha soha nem lett volna szülő, mintha soha nem lett volna anya.

Mintha így született volna ötvenegynéhány éves korában egyenesen nagymamának.

A verseket összeválogatta:

Bakonyi Györgyné, Bertáné Hargitai Margaréta (Szekszárd, Szent József Iskolaközpont) és Udvariné Gyenes Rita (Pécs, Ciszterci Nevelési Központ)

FIGYELJ RÁM!

Ballagási műsor

- Az iskolából a templomba átvonulunk, az utcai menet során ének:

Ballag már a vén diák...

Gaudeamus...

- A templomba bevonulás alatt elénekeljük a *Te Deumot* a kántorunk kíséretével, vezetésével.
- Közben az oltár előtt álló vázába tesszük a hetedikesektől kapott virágokat.
- Köszöntő – 7. osztály
- A püspöki biztos felolvassa Püspök atya levelét a ballagó diákokhoz.
- Püspöki biztos búcsúztatója
- Könyörgések (8. osztályos diák, 8. osztályos szülő, 7. osztályos diák, 7.-es osztályfőnök, igazgató)
- Oltár körül közös Miatyánk
- Püspöki biztos áldást ad.
- Vers – 7. osztály
- Búcsúztató – 7. osztály
- Igazgató búcsúztatója
- Műsor – 8. osztály

FIGYELJ RÁM!

Kedves Tanáraink, Diáktársaink, drága Szüleink, kedves Vendégek!
Itt állunk kissé meghatódva, hogy búcsút vegyünk iskolánktól.
Lezárjuk életünk egy fontos szakaszát, mely egyben a gyermekkort is
jelentette számukra. Kérjük, hallgassák meg elköszönő műsorunkat!

Eljött hát az utolsó nap, búcsúzz, búcsúzz mindentől vén diák!

A szárny megnőtt, üresen áll a fészek, csak álom volt a szép
diákvilág, s mint a fecske az alkonyati szélnek, ma szárnyat bont egy
sereg diák.

Amiként a lovag bajnoki vívásra, az iparos legény hosszú
vándorlásra, úgy indul a diák, némi tudást gyűjtven, s elmereng a
„kemény” évek tovatűntén. Búcsút mond tanárnak, barátnak, négy
falnak, folyosón, termeken, udvaron átbballag. Jelképes batyuját a
vállára vetve elindul az útra, az ismeretlenbe. Nyitja ajkát dalra,
köszönő szavakra, leng-lobog a szélben ajándék szalagja.

Az életem lemeze fordul, s ha valaki visszatenné a tűt, valamit újra
játszanék. Van, amit meg se hallanék, megbocsátanék, vagy másképp
mondanék. Az első kézfogástól az elbocsátó szóig évek készsége
lebben, dorgálás... Biztató hit... pár csínytevés... a szégyen... a kép
most elmosódik... Szemem sarkába titkon kíváncsi könnyek ülnek,

FIGYELJ RÁM!

torkomra forr a vágyam, és nincs elég szavam rá, hogy mindent megköszönjek!

Én iskolám köszönöm most neked, hogy az eljött élet-csaták között volt mindig hozzám víg üzeneted. Tápláltad bennem az erőt, szeretni az embert és küzdeni, és hűn állni meg Isten s ember előtt.

Még kicsi voltam mikor beírtattak
De szüleim tudták jól: óvó kezek közé adnak.

Azóta talán az évek során komolyodtam

De egy biztos: valamit megfogadtam!

Nem távozhatok köszönés nélkül!

Mindannyiunk nevében köszönöm

A szépet s a jót,

A türelmet s az igaz szót.

Köszönöm, hogy tudást adtak,

Amire csak lehetőségük volt megtanítottak.

Sokszor velünk együtt „mulattak”

Önbizalmat, kitartást mutattak!

Életem e részét sohasem feledem

A boldog perceket szívemben őrizem!

FIGYELJ RÁM!

Magammal viszem a tudást, a hitet
Azt a szépet s a jót, mit itt kaptam
Bár nem kézzel foghatót, de örökre maradandót.
Bennem él, bárhova is sodorjon a szél
Kitartok, még ha fájdalom is ér.

Én itt oly sok szeretetet kaptam, és oly nagy szeretetben éltem.
Ha odakinn is ilyen szép az élet, én boldog leszek, s nemhiába éltem.
Én itt oly sok szépet, s jót tanultam, itt mindig hű társak közt voltam.
Az évek hamar elrepültek, de emlékük elkísér, míg élek.

Elindulunk egy ismeretlen úton, s nem tudjuk még, hogy mit hoz
majd a sors, de bármi jön, míg élünk nem feledjük az iskolát, mely
útnak indított, s az együtt eltöltött sok szép napot.

Uram, nem csodákért és látomásokért fohászkodom, csak erőt kérek
a hétköznaphoz.

Taníts meg a kis lépések művészetére!

Tégy leleményessé és ötletessé, hogy a napok sokféleségében és
forgatagában idejében rögzítsem a számomra fontos felismeréseket
és tapasztalatokat!

FIGYELJ RÁM!

Segíts engem a helyes időbeosztásban!

Ajándékozz biztos érzéket a dolgok fontossági sorrendjében, elsőrangú vagy csak másodrangú fontosságának megítéléséhez!

Erőt kérek a fegyelmezettséghez és mértéktartáshoz, hogy ne csak átfussak az életen, de értelmesen osszam be napjaimat, észleljem a váratlan örömöket és magaslatoakat!

Őrizz meg attól a naiv hittől, hogy az életben mindennek simán kell mennie!

Ajándékozz meg azzal a józan felismeréssel, hogy a nehézségek, kudarcok, sikertelenségek, visszaesések az élet magától adódó ráadásai, amelyek révén növekedünk és érlelődünk!

Küldd el hozzám a kellő pillanatban azt, akinek van elegendő bátorsága és szeretete az igazság kimondásához!

Az igazságot az ember nem magának mondja meg, azt mások mondják meg nekünk.

Tudom, hogy sok probléma éppen úgy oldódik meg, hogy nem teszünk semmit.

FIGYELJ RÁM!

Kérlek, segíts, hogy tudjak várni!

Te tudod, hogy milyen nagy szükségünk van a bátorságra.

Add, hogy az élet legszebb, legnehezebb, legkockázatosabb és legtörékenyebb ajándékára méltók lehessünk!

Ajándékozz elegendő fantáziát ahhoz, hogy a kellő pillanatban és a megfelelő helyen – szavakkal vagy szavak nélkül – egy kis jóságot közvetíthessek!

Őrizd meg az élet elszalasztásának félelmétől!

Ne azt add nekem, amit kívánok, hanem azt, amire szükségem van!

Taníts meg a kis lépések művészetére!

Igaz leszek, mert vannak, akik bíznak bennem;

Tiszta leszek, mert vannak, akik törődnek velem;

Erős leszek, mert olyan sok a szenvedés;

Merész leszek, mert annak kell lennem;

Barátja leszek mindenkinek - ellenségnek, társtalannak;

Ajándékozom, s elfeledem az ajándékot;

Alázatos leszek, mert ismerem a gyengéimet;

Felnézek, és nevetek, és szeretek, és magasba emelek.

FIGYELJ RÁM!

Ne hidd, mi rút, mi vad,
Mi undort és gyötrelmet ad,
A fényképed, meg a tavasz,
S az Igazság, az az igaz.

Csak ami szép, jó, mindig az,
Mit álmodtál, az az igaz,
Mi nem divat, mi nem haló,
Az, ami örökkévaló.

Csak a kedvesség, az öröm,
A pardon, meg a köszönöm,
A gyöngédség, a figyelem,
Csak az az igaz ideleln.

Csak a segítség, a vigasz,
A barátság, az az igaz,
Csak az a gyémánt-szeretet,
Mi a szívekre veretett.

Megmarkolom két válladat,
Szemembe nézz, ne hadd magad,

FIGYELJ RÁM!

Tiszta maradj, maradj szabad,
Ne bukj el, meg ne add magad....

Hinni a szépet, lehetetlent,
Hogy egyszer valóra válik,
Hinni a vágyban, akaratunkban,
Ha kell, hát bízni mindhalálig.
Múlik minden,
Szaladnak az évek,
Búcsút intünk fájó diákévek.

A végtelenhez mérve semmi sem tökéletes
Az ember nyughatatlanul mégis mindig keres
Az örökös vándorút véget soha nem ér
S ha nincsen gyökerünk – elvisz a szél.

Az élet szép, csak küzdeni kell érte,
Boldog az, ki célját elérte
Akarni kell és minden sikerül,
Akarni és bízni rendületlenül.
Egy életcél követni nemes gondolat,
S mi kell hozzá, csupán akarat.

FIGYELJ RÁM!

Mely minden ifjú szívében él,
Küzdeni bátran egy új életért.

Csak az tud élni, ki mindig nevet, kinek szívéből nem fogy el soha a szeretet, kinek lelke élettől vidám, a világ szépségén ámulva csodál.
Ki minden könnyből szivárványt fakaszt, ki minden sziklából virágot szakaszt, ki élete gondjain könnyedén átrobog...
Csak az tud élni: KI MINDIG MOSOLYOG!

Ének zongorakísérettel: Szeretethimnusz

Ember vagy angyalnyelven bármit szólhatok,
ha szeretet nincs bennem, csak zengő érc vagyok,
Hiába mondom el mind, ami előadható,
értéktelen nélküle ajkamon a szó.
A nélkülözők között mindenem szétszthatom,
hitemmel a hegyeket is elmozdíthatom,
Ha kialszik a szeretet, alig van remény,
ha hiányzik belőlem, mondd, mit érek én.
A szeretet türelmes, jóságos, az igazságban él.
Nem féltékeny, nem önző, és nem is kevély.
Őrizzük jól, hogy mindig köztünk
legyen, a szeretet nem szűnik meg sosem.

- Zászlóátadás: *A szöveg közben a ballagók az iskolazászlóra felkötik a búcsúzó szalagot.*

FIGYELJ RÁM!

Kedves hetedik osztályosok!

Most, amikor átadjuk nektek iskolánk zászlaját, kívánjuk, hogy tetteitekkel, cselekedeteitekkel szerezzetek méltó, új érdemeket iskolánknak! Legyetek mindig vidámak, törekvőek és jólelkűek egymáshoz! Megígérjük, hogy megőrizzük az együtt töltött évek emlékeit, s jó szívvel térünk mindig vissza hozzátok!

- Búcsú a szülőktől – ajándékozás Zene: *Homokba kell írni, Emberek: Mama indulnom kell...*
- Köszönet a pedagógusoknak, dolgozóknak – ajándékozás Zene: Kormorán: *Ki szívét osztja szét*, zongorajáték
- Igazgató
 - köszönetet mond a szülői munkaközösség tagjainak,
 - jutalomkönyvosztás,
 - Kleiningert Ottó-díj kiosztása,
 - elmondja az utolsó búcsúszót:

„Elbocsátlak téged is, mint mindenkit:

felelős vagy minden emberért, aki veled él,

s el kell számolnod minden fillérrel, amit magadra költesz,

minden örömmel, amit magadba zártál,

és minden boldog pillanattal,

amit magadnak tartottál meg.

FIGYELJ RÁM!

Most eredj és élj, mert a világ a tied! "

- A templomból kivonulásra ének gitár kísérettel: *Áldásoddal megyünk....*
- A templomlépcsőn elengedjük az osztályt jelképező színes lufikat, közben közösen mondjuk:

"Útjaink százfelé válnak,
De szívünk egy célért dobog,
Nekivágunk a küzdelmes mának,
És épít karunk egy szebb holnapot..."

A műsort összeállította: Szabóné Varjas Ildikó, Szent József Iskolaközpont, Szekszárd (2014.)

FIGYELJ RÁM!

Ünnepi műsor az aradi vértanúk napján

Zene: Kik érted haltak ... (Kormorán)

Amíg a zene szól, bevonulnak a tábournokok a színpad jobb és bal oldalán felsorakozva a következő sorrendben:

1. Dessewffy Arisztid
2. Kiss Ernő
3. Lázár Vilmos
4. Schweidel József
5. Pöltenberg Ernő
6. Török Ignác
7. Lahner György
8. Knézics Károly
9. Nagy-Sándor József
10. gróf Leiningen Westenburg Károly
11. Aulich Lajos
12. Damjanich János
13. gróf Vécsey Károly

Amikor elkezdik énekelni a „Szabadság, egyenlőség, testvériség...” szövegrészt, a zene lassan elhalkul, majd csend.

1. narrátor

1849 tavaszán kiderült, hogy a magyar ellenállás nem olyan könnyen törhető le, mint ahogy azt a bécsi udvarban elképzelték. Kossuth

FIGYELJ RÁM!

Lajos lelkesedése átragadt az egész nemzetre. Bár a honvédek nem voltak valódi katonák, de valódi hőssékké váltak. Görgey, Damjanich, Klapka, Bem és a többi tábornokok – jó részük nem is magyar – bámulatos hadivállalkozásokat vittek végbe. Úgyhogy az osztrák katonák babonásan kezdtek félni a magyar honvédektől.

1. versmondó

Jobbról beszalad. Kezében nemzetiszínű zászlót tart. Mindkét kezével erősen markolja a zászlórudat. Középen megáll. Miután elmondta a versrészletet, a színpad elejének bal oldalára áll. A zászlót maga mellett tartja.

Föl hát, magyar nép, e gaz csorda ellen,

Mely birtokodra s életedre tör

Föl egy hatalmas, egy szent háborúra,

Föl az utósó ítéletre, föl!

A századok hiába birkoznak

Velünk, és mostan egy év ölne meg?

Oroszlánokkal vívtunk hajdanában,

És most e tetvek egyenek-e meg?

Föl, nemzetem, föl! Jussanak eszedbe

Világhódító híres őseid.

Egy ezredév néz ránk ítélő szemmel

Attilától egész Rákócziig.

FIGYELJ RÁM!

Este jött a parancsolat számunkra,
Indulni kell székelv fiak a harcra!
Sirtam mint a záporosó,
Hogy tőled búcsuzni késő,
Angyalom!

2-3. versmondó

Miközben az 1. versmondó mondja a verset, mindketten jobbról besétálnak. Közrefogják a bal oldalon álló 1. versmondót.

2. versmondó

Korán reggel megütötték a dobot,
Kiadták a kemény parancsolatot:
Indulni kell a csatára!
Csókot sem adtam szép szádra,
Angyalom!

3. versmondó

Ha meghalok vagy a csatán elesem,
Gondolj reám, imádkozzál érettem.
Hullass értem egy pár könnyet,
Megérdemlem tán ezt tőled,
Galambom!

Zene: A költő visszatér ... (Kormorán)

FIGYELJ RÁM!

Amikor elkezdik énekelni „csak a költő, ha visszatér...” szövegrészt másodszor, a zene lassan elhalkul, majd csend.

4. versmondó

A zene alatt jobbról bejön a színpadra. Petőfi inget, fekete zakót, nadrágot visel. Miután végigmondja a szöveget, elhagyja a játékteret.

Legyek fa, melyen villám fut keresztül,
Vagy melyet szélvész csavar ki tövestül;
Legyek kőszirt, mit a hegyről a völgybe
Eget-földet rázó mennydörgés dönt le ...

2. narrátor

Az optimizmus egyre kevésbé volt indokolt. Bécsben a viszonylag jóindulatú V. Ferdinánd átadta helyét a fiatal és vérengző Ferenc Józsefnek. Az új uralkodó ugyan győzni nem tudott és béketárgyalásra sem volt hajlandó, viszont segítségért fordult Miklóshoz, az oroszok cárához. Azt kérte tőle: adna kölcsön 30 ezer katonát, hogy a Galíciában állomásozó osztrák csapatok felszabaduljanak és a magyarok ellen fordíthatók legyenek. Miklós cár válasza meglepő volt: ő ugyan 30 ezer katonát nem ad, de 194 ezret igen, és az ő tábornokai vezetése alatt fognak harcolni.

FIGYELJ RÁM!

1. narrátor

Ferenc Józsefnek tetszett az ötlet; 1849 júniusában Paskievics herceg vezetésével keletről megindult a 194 ezer orosz. Nyugatról pedig Haynau vezetésével 83 ezer osztrák. Délen meg ott állt Jellasics 44 ezer embere. Mit kezdhettek ilyen túlerővel szemben Görgey 152 ezer legyengült, szétszórott honvédje, 450 ágyúval?

1-3. versmondó

Itt a próba, az utolsó

Nagy próba:

Jön az orosz, jön az orosz,

Itt is van már valóba.

Eljött tehát az utolsó Ítélet,

De én attól sem magamért

Sem hazámért nem félek.

Zene: Kelj föl, Petőfi Sándor! (Kormorán)

Amikor a kórus másodszor énekli, hogy „Kelj föl, Petőfi Sándor...”, a zene elhalkul, majd hosszan kitartott csend.

2. narrátor

A világosi fegyverletétel augusztus 13-án megtörtént. Ferenc József felfüggesztette a magyar alkotmányt. Haynau megkezdte a bosszúálló mészárlást. (Legfőbb ellenségünk egyébként nem a császár volt, hanem az anyja, a magyargyűlölő Zsófia anyakirályné.)

FIGYELJ RÁM!

Kossuth Lajos elásatta Orsovánál a magyarok szent koronáját és a kormánnyal együtt Törökországon át elmenekült.

1. versmondó

A vész kitört. Vérfagylaló keze
Emberfejekkel labdázott az égre,
Emberszívekben dúltak lábai.

1-2. versmondó

Lélegzetétől meghervadt az élet,
A szellemek világa kialudt,
S az elsötétült égnek arcain
Vad fénnel a villámok rajzolták le
Az ellenséges istenek haragját.

1-2-3. versmondó

És folyton folyvást ordított a vész
Mint egy veszetté bősültre szörnyeteg.
Amerre járt, irtóztató nyomában
Szétszaggatott népeknek átkai
Sohajtanak fel csonthalmok közül,
És a nyomor gyámoltalan fejét
Elhamvadt városokra fekteti.

FIGYELJ RÁM!

1. narrátor

Akit bűnösnek tartottak, Haynau legyilkoltatta. A börtönök megteltek. A tiszteket lefokozták, közlegényként az osztrák hadseregbe sorozták, megalázó beosztásukban éveket töltöttek. Aki tehette, emigrált vagy elbujdosott.

2. narrátor

A legtragikusabb nap október 6. volt.

1. narrátor

Ezen a napon Pesten kivégezték Batthyány Lajos miniszterelnököt.

2. narrátor

Aradon pedig tizenhárom honvédtábornokot.

1. narrátor

Kiss Ernő és Schweidel József tábornokot golyó általi halálra ítélte a hadi törvényszék. Dessewffy Arisztidnak és Lázár Vilmosnak úgyszintén a főbelövés lett a büntetése. Ők kegyelemből kerültek el a bitófát, nem úgy, mint másik kilenc társuk, akiket október 6-án hajnalban az aradi vár déli sáncánál bitófára kötöttek.

Zene: Cseh Tamás: Petőfi halála

Kérdező

Miközben a zene szól, leveszi a fekete kendőket a létráról, és beköti velük a megnevezett szereplők (Kiss Ernő, Schweidel József, Dessewffy Arisztid és Lázár Vilmos) szemét. Ez a négy vértanú

FIGYELJ RÁM!

letérdel. Utána a kérdező visszamegy a létra mellé. A létrán áll a bitófaácsoló, ritmusfával 5-öt üt minden „Mit faragsz...” előtt. A méltató karon fogva vezeti a tábornokokat a megfelelő versek alatt középre, a térdelők mögé. Miután a verset végigmondta, a vértanú lehajtja a fejét, így áll a műsor végéig.

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz

Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,

Pöltenberg függ majd ezen.

1. méltató

Oly gyanútlan, oly vidám,

Olyan deli, olyan ép,

S holnap ezen fojtja majd meg

A nyomorú söpredék.

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz

Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,

Holnap Török függ ezen.

FIGYELJ RÁM!

2. méltató

Nagy tudomány ... mostan is

Olvas egész éjen át ...

S holnap erre köti föl

A tudatlan butaság.

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz

Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,

Lahner György függ majd ezen.

3. méltató

Maga volt a becsület,

Mely erényit elfödi,

S holnap itt a szemtelen

becstelenség felköti.

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz

Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,

Holnap Knézics függ ezen.

FIGYELJ RÁM!

1. méltató

Tiszta szent volt; harc előtt
Imádkozott mindenütt,
S fölfeszítik reggel ők,
Kiknek nincsen istenük.

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz
Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,
Nagy-Sándor függ majd ezen.

2. méltató

Honszerelmes nagy vitéz,
A hazáért halni kész;
Jaj, hogy itten öli meg
A hazátlan gyülevész!

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz
Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,
Leiningen függ majd ezen.

FIGYELJ RÁM!

3. méltató

Fejedelmi sarjadék,
Büszke, nemes, lovagi,
S nyirkos kézzel fojtja meg
Holnap a sehonnai!

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz
Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,
Holnap Aulich függ ezen.

1. méltató

Csupa emberszeretet,
Szíve olyan fenn dobog,
S virradóra megölik
Embertelen zsarnokok.

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz
Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,
Damjanich függ majd ezen.

FIGYELJ RÁM!

1. méltató

Minden lépte diadal,
Babérokban járt övig,
S a gyávák, kik szaladtak,
Holnap a hőst felkötik.

Kérdező

Mit faragsz ács, mit faragsz
Itt a késő éjjelen?

Bitófaácsoló

Akasztófát faragok,
Vécsey függ majd ezen.

2. méltató

Nagylelkű, ki nem tiport
Földre sujtott ellenén,
Mostan kézre ő jutott,
S meghal hóhér kötelén.

1.narrátor

1850 tavaszáig 111 halálos ítéletet hajtottak végre: politikusokat, tiszteket, egyszerű embereket büntettek meg a szabadságharcban való részvételükért. A börtönbüntetésre ítélték száma meghaladta az ezerkétszázat.

FIGYELJ RÁM!

2. narrátor

A bosszúhullám csupán akkor kezdett enyhülni, amikor az európai felháborodás miatt az osztrák kormány mérsékleltre intette Haynaut. 1850 tavaszától a halálos ítéleteket várfozságra enyhítették. A büntetések része volt az is, hogy a honvédsereg állományának 25-30 százalékát besorozták a császári és királyi hadseregbe, és hétéves szolgálati időt kellett eltölteniük távol a hazától.

4. versmondó

Európa csendes, újra csendes,

Elzúgtak forradalmi...

Szégyen reá! lecsendesült és

Szabadságát nem vívta ki.

Magára hagyták, egy magára

A gyáva népek a magyart;

Lánc csörg minden kézen, csupán a

Magyar kezében cseng a kard.

De hát kétségbe kell-e esnünk,

Hát búsuljunk-e e miatt?

Ellenkezőleg, oh hon, inkább

Ez légyen, ami lelket ad.

FIGYELJ RÁM!

Emelje ez föl lelkeinket,
Hogy mi vagyunk a lámpafény,
Mely amidőn a többi alszik,
Ég a sötétség éjjelén.

Ha ami fényünk nem lobogna
A véghetetlen éjen át,
Azt gondolhatnák fönn az égben,
Hogy elenyészett a világ.

Tekints reánk, tekints, szabadság,
Ismerd meg mostan népedet:
Midőn más könnyet sem mer adni,
Mi vérrel áldozunk neked.

Vagy kell-e még több, hogy áldásod
Ne érdemetlen szálljon ránk?
E hűtlen korban mi utósó
Egyetlen híveid valánk!

Zene: Illés: Európa csendes... A zene alatt Petőfi: Európa csendes c. verse hangzik el. *Utána zenei aláfestéssel lassú levonulás.*

A műsort összeállította: Török Lászlóné és Vadóc Eszter
(Szent József Iskolaközpont, Szekszárd)

FIGYELJ RÁM!

VISSZATEKINTŐ

Riznerné Osztafin Klaudia: Kis-Magyarországtól Nagy-Magyarorszáig

„A világ egy könyv, és aki nem utazik, az csak egyetlen lapját olvassa el”

Szent Ágoston

2011 tavaszán kolléganőmmel, Tövisháti Lillával nagyon lelkesen szerveztük kirándulásunkat az Erdélyi-szigethegységben található Pádis-fennsíkra. Lelkesek voltunk, de ugyanakkor kicsit izgultunk is, hogy minden rendben legyen.

Kinek szerveztük? Tanítványainknak és családjaiknak, s persze magunknak. Hiszen szeretünk utazni, új tájakat, városokat, sorokat megismerni. A kíváncsiságunk mellé háttértudásunk volt a tá-

maszunk, ugyanis egyikünk történelem-magyar szakos, míg másikunk földrajz szakja mellé idegenvezetői végzettség társul.

Abból indultunk ki, hogy ha mi nyitottak

FIGYELJ RÁM!

vagyunk a világra, talán még akadnak mások is a környezetünkben, akik szívesen felfedeznének gyönyörű természeti tájakat, határon túli magyar kulturális értékeket. Arra nem is gondoltunk, hogy iskolán kívül is meghirdessük utunkat. Aztán olyan személyek is, családok is érdeklődtek az egyházközségből, közeli falvakból, akikhez így vagy úgy eljutott a tervezett út híre. Ötvenhatan vettünk részt a kiránduláson, a busz mellett még egy személyautót is megtöltöttünk.

Odautazásunkkor Nagyszalontán felkerestük Arany János szülőházát és látogatást tettünk a csonka toronynál. Az elkövetkező napokat vidámság, közös élmények, a természeti szépségekre való rácsodálkozások, közös imádkozás tették feledhetetlenné. Előre sejtettük, az ott töltött napok alatt éreztük, de az út igazi értékét csak az utólagos kiértékelésnél fogalmaztuk meg: olyat adtunk a tanulóknak, a családoknak, ami pedagógus szemmel nézve messze felülmúlja a legmodernebb eszközökkel felszerelt iskolát, a legfelkészültebb tanárt. Az adott helyzet kínálta lehetőséget kihasználva magas szinten szocializáltunk. Mi mindenre nevelt az egy hét? Segítőkészségre, mások és a természet iránti fogékonyságra, toleranciára, problémamegoldásra... Gyermek és felnőtt „terepen” ismerkedett a felszínalatti vizek munkájával, a karsztok formakincsével, növénytársulásaival. Lupus atya ezt így fogalmazta

FIGYELJ RÁM!

meg röviden: „*Egy egyhetes túra fölér egy tanév nevelői munkájával*”.

A hely úgy rabul ejtett bennünket, hogy a következő évben ismét nagy csoporttal érkeztünk a Pádis-fennsíkra túrázni. Ekkor útközben Nagyvárad belvárosában sétáltunk, s a Szent László templomban tettünk látogatást. Két kis tanítványunk úti beszámolójában így emlékezett vissza: „Hazafelé a buszon nagyon fáradt, álmos volt mindenki. Nem is csoda. Azonban nagyon sok szép dolgot láttunk és ismerhettünk meg.” (Schüller Anna és Flóra)

Az első felejthetetlen kirándulás újabb határon túli magyarlakta terület felkeresésére biztatott bennünket. Választásunk Kárpát-aljára esett. Ekkor azonban már arra törekedtünk, hogy tanítványaink a természeti értékek mellett minél több történelmi esemény helyszí-

nét, s a határon túl rekedt magyarság mindennapjait megismerjék.

Az ötvenszemélyes buszt ismét nem volt nehéz megtölteni. Járunk Beregszászban (az ottani magyarság köz-

FIGYELJ RÁM!

pontjában), Munkácson, Ungváron, a Vereckei-hágónál, Beregváron, a csetfalvai református műemléktemplomban, a tiszaujlaki Turul emlékműnél, a tizsacsomai és a szolyvai emlékparkban. A melegben egy nem könnyű séta után jutottunk fel a nevickei, illetve a huszti romokhoz. Ez utóbbi helyen Balogh Renátától hallhattuk Kölcsey Ferenc: Huszt című versét.

Borzován magyar családoknál szálltunk meg. Az esti beszélgetések, séták a Borzsa folyóhoz, a közös miselátogatás örökre összekötnek bennünket.

Egy évvel később újból visszatértünk Kárpátaljára. Ekkor az először velünk utazók kedvéért néhány helyszínt ismét felkerestünk, de igyekeztünk új szépségeket is felkutatni. Így jártunk Rahónál, Kőrösmezőn, a Fekete-Tisza forrásánál, a Tatár-hágón, Técsőn, Nagyszőlősen és Visken. Természetesen a legnagyobb öröm az volt, amikor megint találkoztunk a már jól ismert, megszeretett kárpátaljai ismerősökkel.

Ekkor úgy döntöttünk, szisztematikusan körbe utazunk az egykor hazánkhoz tartozó országrészekén, hiszen hazánk a világ egyetlen olyan országa, melyet önmaga határol. 2014 nyarán a Felvidék nyugati felének felfedezése lett a cél.

Ismerkedtünk Komárommal, Jókai Mór és Lehár Ferenc városával, Érsekújvárral, ahol a Ferences templom volt ott

FIGYELJ RÁM!

tartózkodásunk fénypontja. Szép emlék a gútai vízimalomban és Szímon a Jedlik Ányos emlékkiállításon tett látogatás, a nagyszombati városi séta. A gyerekek egyik kedvence a kistapolcsányi bölényrezervátum lett. Mindenkit lenyűgöztek a Felvidék várai: jártunk Nyitrán, Trencsénben, Beckón és Bajmócon. Nagy hatással volt ránk a garamszentbenedeki bencés templom. Az utolsó napon a Duna és a Morva folyó összefolyásánál örködő dévényi várnál jártunk, s az egykori koronázó város belvárosával ismerkedtünk. Felvidéki kirándulásunk a bösi duzzasztógátnál ért véget. E napokban nem családoknál szálltunk meg, hanem Alsóbodokon, Szlovákia egyetlen magyar tannyelvű szakközépiskolájának kollégiumában, ahol természetesen magyar anyanyelvű személyzettel találkoztunk.

2015-ben megszakítottuk a már hagyományosnak mondható körutazásunkat. Az elmúlt években kialakult egy kis mag azon családokból, akik szinte valamennyi utunkon velünk tartanak. Azzal a kéréssel fordultak hozzánk, hogy szervezzünk utat Rómába. Szívesen eleget tettünk a kérésnek. Az őszi szünetben hat napot töltöttünk Olaszországban.

FIGYELJ RÁM!

Jártunk Padovában a Szent Antal bazilikában, Assisiben a Szent Ferenc templomban. Rómában az első napon az Antik-Róma vallási és építészeti értékeit csodálhattuk meg, a második napon a Pantheonban, a Szent Péter bazilikában és a Vatikáni Múzeumban tettünk feledhetetlen látogatást. Mindannyiunkat mélyen megérintett a Vatikán: Michelangelo Pieta szobra, Szent II. János Pál pápa sírja, a Sixtusi kápolna... Az utolsó napot a Vatikánon kívüli vatikáni területeknek szenteltük. Ekor jártunk a Lateráni Szent János templomban, s megrendülten pillantottuk meg a Szent Lépcsőt. Római látogatásunkat emelte, hogy vasárnap a magyarok templomában (Santo Stefano Rotondo) Szöllősi Tibor atya – két magyar paptársával együtt – misét mutatott be kérésünkre. Az utolsó délutánon ismét találkoztunk Tibor atyával, akkor azonban már a Német-Magyar Kollégiumban szentségimádásra és beszélgetésre várt bennünket. Hazafelé a reneszánsz szülővárosában, Firenzében tettünk sétát. A dóm pompájával, méreteivel lenyűgözött valamennyiünket.

Ez év nyarán folytatva a határon túli körutazást Sopron – Őrvidék – Bécs címen hirdettük meg kirándulásunkat. Ismerkedünk

FIGYELJ RÁM!

Sopron nevezetességeivel, felkeressük az Európai Piknik színhelyét, hajózunk a Fertő tavon, s a nagycenki Széchenyi emlékhelyek nyomába eredünk. Ellátogatunk az Osztrák-Magyar Monarchia fővárosába, Bécsbe, Bécsújhelyre, Kismartonba, Rusztra. Megtekintjük Fraknó várát, Doborjánban a Liszt kiállítást, Rohrauban Haydn szülőházát, s a szentmargitbányai kőfejtőt.

Az utazások állomásai élénken élnek bennünk, s minden bizonnyal állíthatom, hogy valamennyi utasunk lelkében. Amit a kirándulások során kapunk, amit érzünk, talán leginkább a Vereckei-hágónál az emlékmű körül állva, egymás kezét fogva elmondott ima adja vissza leginkább: *„Mindenható Istenünk, áldd meg édes hazánkat és magyar népünket, hogy feladatát mindinkább megismerje, és a tőled kapott hivatását betöltse. Állítsd vissza köztünk az egységet, szüntesd meg a viszálykodást, hogy a hit és szeretet által jó és balsorsban egyaránt hűen szolgáljunk Neked. Mária, magyarok Nagyasszonya, könyörögj érettünk. Ámen.”*

FIGYELJ RÁM!

KITEKINTŐ

Tövisháti Lilla: Mi a baj az iskolai nyelvoktatással?

**Beszámoló a Nyelvoktatásért Egyesület 2016. március 5-én,
a budapesti Gellért Szállóban megrendezett, tényfeltáró
konferenciáján elhangzottakról**

A Nyelvoktatásért
Egyesület által szervezett
budapesti konferencia
megszervezésének apropója
az a 2014 végén elfogadott
(már érvényben lévő)
kormányrendelet, melynek

értelmében **2020-tól csak azon fiatalok adhatják be felvételi kérelmüket bármilyen típusú felsőoktatási intézménybe, akik B2-es szintű nyelvvizsgával vagy azzal egyenértékű, tehát emelt szintű nyelvi érettségivel rendelkeznek.** Az első érintett korosztály a jelenleg 8. évfolyamon tanuló gyermekek. Az Egyesület, mely gyakorta hallatja hangját a nyelvoktatás, vizsgáztatás legkülönbözőbb témaköreiben, s állásfoglalásaival igyekszik a döntéshozók munkáját

FIGYELJ RÁM!

segíteni, nemegyszer jobbító szándékkal kritizálni, most is fontosnak tartotta, hogy a köztudatban talán még nem eléggé elterjedt (sok pedagógus által is csak kevésbé ismert) tényre felhívja a figyelmet, s egy átfogó elemzést adjon a jelenlegi helyzetről. Az idő ugyanis sürget, s a helyzet – ezt mindannyian tudjuk – messze nem ideális.

Évente hat-nyolcezerrel nő azon fiatalok száma, akik, noha záróvizsgáikat eredményesen letették, nem vehetik át diplomájukat az előírt nyelvvizsga-bizonyítvány hiánya miatt. A középfokú nyelvvizsgára jelentkezők között alig éri el a 30-35 százalékot a középiskolás korosztály (s akkor ezen próbálkozások eredményességéről még nem is beszéltünk). Magyarországon a közvélemény számára szinte evidencia, hogy idegen nyelvet a közoktatási rendszerben nem lehet eredményesen tanulni, s a nyelvvizsgázók döntő hányada különórákra jár (már aki megteheti). Ha feltételezzük is, hogy ez egy igencsak leegyszerűsítő, s sok tekintetben talán igaztalan állítás, be kell vallanunk, hogy sok alapja van. Megdöbbenő, hogy 2012-ben a 15 év feletti magyaroknak mindössze 35 százaléka vallotta magáról, hogy legalább egy idegen nyelvet beszél (ráadásul ez az Eurobarométer által közölt adat a néhány évvel korábbi felméréshez képest csökkenő tendenciát mutat). Nem kell tehát különösebben borúlátónak lennünk ahhoz, hogy megállapítsuk: baj van, s ha baj van, tennivaló is van,

FIGYELJ RÁM!

még hozzá bőven. A sajnálkozás, egymásra mutogatás helyett itt az ideje, hogy érdemben, ki-ki a maga területén meg is tegye a szükséges lépéseket.

Az Egyesület által elvégzett nem reprezentatív, de nagymintás felmérés a nyelvoktatás kulcsszereplőit, a diákok és a pedagógusok véleményét kérdezte. A konferencia első felében ennek eredményét osztotta meg a hallgatósággal Kuti Zsuzsa, az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet idegen nyelvi vezető szaktanácsadója. Az összemérhetőség kedvéért szinte szó szerint ugyanazokat a kérdéseket kapták a diákok és a nyelvtanárok. Az egyik fő kérdéscsoport arra vonatkozott, vajon az oktatás feltételei adottak-e az eredményes nyelvtanulás szempontjából. Ezek a tényezők az idő (óraszám, illetve nyelvtanulással töltött évek száma), tananyag, szülők hozzáállása, pedagógus és diák felelőssége. Szomorú hírem van azok számára, akik külső okokat szeretnének felsorakoztatni a fent vázolt eredménytelenség mögött. Ami az óraszámokat, s az átlag tanuló nyelvoktatásban való részvételének hosszát illeti, igencsak az élmezőnyben van Magyarország az Unió egyéb országai között. Minden magyar diák ugyanis minimálisan kilenc esztendő s közel ezer tanórát tölt nyelvtanulással. Ennél azonban sokan a valóságban sokkal többet, de az eredményeiken ez korántsem látszik meg. A fenti adat ugyanis azokra vonatkozik, akik

FIGYELJ RÁM!

a törvény betűinek megfelelően 4. évfolyamon kezdik meg idegen nyelvi tanulmányaikat, s heti nem több mint három órában ismerkednek a célnyelvvvel. Tehát a NYEK-ben (nyelvi előkészítő évfolyam), a nemzetiségi oktatásban résztvevők, illetve az a közel a populáció egyharmadát kitevő csoport, akik már elsőtől tanulnak idegen nyelvet, ennél az óraszámnál lényegesen többen részesülnek tanulóéveik alatt. A rossz hír, hogy szignifikánsan semmivel nem jobbak az ő kimeneti eredményeik (érettségi, nyelvvizsga) kevésbé szerencsés társaik kimeneti teljesítményével összevetve. A NYEK például teljes kudarcnak tűnik. Az ebben a képzési formában résztvevő fiatalok több mint fele nyilatkozik utólag úgy, hogy nem választaná többé ezt az oktatási formát, továbbá kifejezik, hogy sajnálják az érzékelhető eredmény nélkül elvesztegetett egy évet. Fontos az óraszámok mellett még azt is megemlíteni, hogy szinte a rendszerváltás óta nálunk adott a csoportbontás lehetősége is az iskolák számára, tehát teljes osztályban csak elenyészően kevés fiatal tanulja az idegen nyelvet.

S hogy mire elég ez az átlag óraszám? Az ALTE (Association of Language Testers in Europe) tesztelési szakértőinek véleménye szerint **egy átlagos képességű nyelvtanuló 500-600 tanóra felkészüléssel juttatható el a B2 szintre.** (Ez a szám még akkor

FIGYELJ RÁM!

kérdéseket vethet fel bennünk, ha tudjuk, minden eset egyedi, minden iskolarendszer más stb.)

A másik kérdéskör arra vonatkozott, hogy reálisnak tartják-e a nyelvvizsga mint bemeneti követelmény 2020-as bevezetését. Azon tanulók és pedagógusok, akik erre a kérdésre egyértelmű igennel válaszoltak (s a többség így tett – a diákok 61, a tanárok 65 százaléka), kifejezték, hogy **ma már elengedhetetlen az idegennyelv-tudás, mely részét képezi az értelmiségi létnek, illetve az Európai Unió tagállamának állampolgáraként alapkövetelmény.** Megjegyezték továbbá, hogy így talán mindkét fél „észbe kap” majd, hogy muszáj erőfeszítéseket tenni. A tanárok ehhez még hozzáfűzték, hogy a felsőoktatásban már nincs mód az érdemi nyelvtanulásra, ezért is célszerű korábbra hozni az elvárás teljesítését. A nemmel válaszolók megfogalmazták, hogy túl magasnak érzik ezt a követelményszintet, illetve többen hangot adtak annak a véleményüknek (mellyel a konferencián előadó, több szakember is egyet tudott érteni), hogy talán nem mindenkinek kellene ugyanazt a követelményt teljesítenie, hiszen szakmánként azért az elvárások is különbözőek lehetnek. A diákok még hozzátették, hogy mivel az oktatás színvonala nem megfelelő, így csak magánórákra járással lehet teljesíteni a kitűzött szintet, ami komoly esélyegyenlőségi problémákat vet fel.

FIGYELJ RÁM!

A csak a tanárok számára feltett nyílt végű kérdések megválaszolása is igen tanulságos a fentiek ismeretében. Arra a kérdésre ugyanis, hogy „Mi segíthetné az ön munkájának eredményességét?”, zömük az óraszám növelését (!), a kisebb és homogénebb csoportok kialakítását, a jó tananyagokat és a tárgyi feltételek javítását nevezték meg. Szinte megmosolyogtató a motivált diákok mint feltétel megnevezése, hiszen meggyőződésem szerint a tanulók érdeklődésének felkeltése azért mégiscsak elsősorban a mi feladatunk. A saját felelősségüket kevesen látják, ez abban is megmutatkozik, hogy az önképzés, a módszertani továbbképzéseken való folyamatos részvétel csak néhányuk válaszában volt fellelhető.

Dr. Dóczi Brigitta (ELTE) előadásában arról hallhattunk, mi akadályozza a nyelvtanulókat a tanulásban. Véleménye szerint igen nagy hiba, hogy a diákjaink nem használható nyelvtudással felvértezve kerülnek ki a közoktatási rendszerből. **A nyelvnek sokkal inkább eszköznek, mint célnak kellene lennie.** Pontosan ezzel magyarázható, hogy az egyetlen iskolatípus, amelyben valóban komoly eredmények mutathatók ki a nyelvtudás szintjét illetően, az a két tannyelvű képzés. Itt ugyanis az idegen nyelvet eszközként hasznosítják más tartalmak elsajátítására, s így életszerű, használható nyelvtudásra tesznek szert. El kellene tehát gondolkodni azon, vajon az idegen nyelv is egy tantárgy a sok közül, vagy esetleg másként

FIGYELJ RÁM!

kellene tanítani. Nagyon fontos szempont, s ez igazi hungaricum, hogy nálunk szinte egyáltalán nincs biztosítva az átmenet az iskola s főképp az iskolatípus váltásakor. Ez praktikusán azt jelenti, hogy a gyermekek legalább kétharmada (a szakiskolákban továbbtanulók esetében ez a szám még ennél is nagyobb) kezdő, álkezdő csoportban folytatja (?) az idegen nyelv tanulását függetlenül attól, hogy az általános iskolában akár sok-sok évig és magas óraszámban tanulta a célnyelvet. Mi ennek az oka? Sajnos részben az, hogy az általánosból kikerülőк nyelvtudásának szintje sok esetben valóban igen alacsony, de minden bizonnyal szerepet játszik ebben a középiskola gyakorlata is (így egyszerűbb a csoportba sorolás, nem kell bajlódni a szintfelméréssel, vegyes csoportok sokszor osztálykereteken átnyúló kialakításával). Nagyon szomorú, hogy mindehhez hozzájárul diákjaink önbizalmának teljes hiánya, torz önértékelésük. Sokan alábecsülik saját tudásukat, és maguk választják a „biztonságos” újratekzdést. Így azonban hosszú évek kemény munkája megy veszendőbe. Ezen sürgősen változtatni kellene. Fontos lenne tudatosítani minden nyelvtanárnak, s a felmérés is ezt igazolta, hogy **diákjaink döntő hányada igenis akar nyelvet tanulni, tisztában van a nyelvtudás fontosságával, jelentőségével. Szeretne önállóbban haladni, kívánja az egyéni igények figyelembevételét, a speciális bánásmódot. Szeretne olyan alkalmakat, amikor a**

FIGYELJ RÁM!

nyelvvél nem nyelvi órán is találkozhatna, ismerkedhetne. Itt nem szükséges külön ecsetelnem, modern világunk mennyi lehetőséget nyújthat ehhez.

A konferencia következő előadója, Dr. Einhorn Ágnes (Miskolci Egyetem) arra kereste a választ, hogy vajon mi akadályozza a nyelvtanárokat abban, hogy munkájuk eredményesebb legyen. Mivel a nyelvtudás szükségességét manapság senki nem vitatja, s azt is látjuk, hogy a nyelvoktatás eredményességével komoly problémák tapasztalhatók, **a nyelvoktatókat tanártársaiknál is nagyobb teher nyomja.** Pedig nem lehet nem észrevenni, hogy az oktatás színvonalában úgy általában is komoly problémákat érzékelhetünk, s a rendszer egészének hibáitól nem függetlenítheti magát a nyelvoktató pedagógus sem. Sokszor épp az okoz nehézséget, hogy a diák számára nehéz a különböző pedagógiai kultúrák közötti váltás egyik 45 percről a másik 45 percre. Amit – joggal – elvárunk a nyelvoktatótól módszertani kultúrában, azt talán kevésbé várjuk el a többi kollégától, **pedig igazán komoly eredményeket csak a tantestület egésze közösen tudna elérni.** Nyilván nem helyes, bár kétségtől kényelmes rátolni a felelősséget a diákokra mondván „*ezek a mai fiatalok*”, ez azonban egy alapvetően hibáztató attitűd, mely nem a megoldást keresi. A teljes módszertani kultúránkat kell megváltoztatni, s ez tantestületi szintű

FIGYELJ RÁM!

ügy. **Minden pedagógusnak rendelkeznie kell a rutinelhagyás képességével.** Ez igen nehéz, hiszen olyasmit tanítunk és úgy, amit és ahogyan nekünk nem tanították meg. **A tananyagközpontú, ismeretalapú megközelítés helyett a tanulóközpontú, kompetenciaalapú, tevékenységközpontú megközelítést célszerű alkalmazni mindennapi munkánkban.**

Dr. Nikolov Marianne (PTE) előadása a közoktatásban zajló nyelvtanítás problémáiról átfogó képet adott; részben összegezte a már elhangzottakat, részben igyekezett azokat új megvilágításba helyezni. Hangsúlyozta, hogy **a nyelvtudás tőke** (knowledge capital), **melybe érdemes befektetni.** Beszért az angol nyelv térnyeréséről, mindent elsöprő vezető pozíciójáról (a diákok közel hatvan százaléka tanulja első idegen nyelvként). Felmérések bizonyítják, hogy **az angolt tanulók szignifikánsan jobb eredményeket érnek el tesztekben¹, s összességében is motiváltabbak.** Ennek nyilván az az oka, hogy a nemzetközi érintkezésben, illetve a fiatalok által olyannyira kedvelt és ismert számítógépes világban ez a fő közvetítő eszköz, így a fentiekben már

¹ Lásd az Oktatási Hivatal honlapjáról letölthető tanulmányt a 2015. évi nyelvi mérésekről. http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/idegen_nyelvi_meres/idegen_nyelvi_meres_tanulmany2015.pdf

FIGYELJ RÁM!

vázolt fontos kritériumnak, hogy hasznosítható, életszerű, kipróbálható legyen mindaz, amit tanulunk, jobban megfelel.

A professzorasszony fontos gondolata volt a tanult tehetetlenség pszichológiai fogalom beemelése, mellyel az önbizalom, önismeret, önértékelés problémakörére utalt. Magyarország hátul kullog ezeken a területeken, mi, magyar pedagógusok ugyanis nem tudunk (nem akarunk?) eleget dicsérni, s mindig a hibákra, hiányosságokra helyezzük a hangsúlyt. Így az évek során az a képzet alakul ki a tanulóban, hogy „úgysem fog sikerülni”, „én erre úgysem vagyok képes”. Ez a rossz beidegződés pedig súlyos károkat okoz, mert egy idő után önbeteljesítő jóslatként kezd működni.

Hangsúlyozta, hogy bizony hiány van Magyarországon a „minőségi nyelvtanárból”. Tanórákon végzett megfigyelésekből kitűnik, hogy a nyelvszakosok keveset használják a célnyelvet, s általában olyan tevékenységeket végeztetnek, melyek egyrészt nem hatékonyak, másrészt a diákok által kevésbé kedveltek. Megdöbrentő, de igaz, hogy a nyelvórák zömében az idő nagy részét még ma is a szótározás, fordítás, hangos olvasás, másolás (!) tölti ki (ez bizony a már ezerszer meghaladott nyelvtan-fordító módszer). A gyerekek alig beszélnek, játszanak, mozognak. A diákok által kedvelt

FIGYELJ RÁM!

filmezés, videózás, párbeszédes gyakorlatok, zenehallgatás, játék pedig a legritkábban alkalmazott tevékenységtípusok.

Örömteli, hogy beindult a nyelvi kompetenciamérés gyakorlata hazánkban is, de elkeserítő, hogy ez kizárólag a receptív készségeket méri, a produktívakat egyáltalán nem. Így valószínűleg nem fogunk reális képet kapni diákjaink valódi nyelvi kompetenciáit illetőleg. A szóbeli készségek mérése, a szakmai érvek ellenére, prózai okból maradt ki: nincs rá pénz, hiszen ennek mérése komoly apparátust feltételez.

A konferencián még szó esett a nyelvtanárképzés problémáiról, illetve a fentiekben vázolt problémaköröket a délutáni órákban szekcióüléseken próbálták a jelenlévők tovább boncolgatni a tanárok, az iskolás s az oktatásirányítás felelősségét középpontba helyezve.

Az elhangzottakról a közeljövőben tanulmánykötet készül, mely hasznos olvasmány lehet mind a nyelvtanárok, mind pedig az iskolavezetők számára. Ha ugyanis nem kezdünk neki még ma a változásnak, legkorábban négy év múlva gyermekeink, tanítványaink komoly kudarccal néznek szembe. S az a kudarc mindannyiunk közös kudarca lesz.

FIGYELJ RÁM!

ÚTRAVALÓ

Ferenc pápa gondolatai a gyerekekről¹

Az első dolog, amire a kisgyermek emlékeztetnek bennünket, hogy az életünk első éveiben teljes mértékben mások gondoskodásától és jóakarától függünk. Az Isten Fia sem kapott felmentést ez alól. (...) De érdekes! Istennek nem esik nehezére, hogy gyerekekkel értesse meg magát, a gyerekek pedig probléma nélkül megértik az Istent. Nem véletlenül beszél az evangéliumokban Jézus sokszor, szép és erős szavakkal a „kicsikről”. Ez a szó, „kicsik”, mindazokat jelöli, akik mások segítségétől függenek. Például, Jézus mondja: „Dicsőítelek, Atyám, ég és föld Ura, hogy az okosak és a bölcsék elől elrejtetted ezeket és a kicsinyeknek kinyilatkoztattad (Mt 11, 25). Továbbá: „Vigyázzatok, ne vessetek meg egyet se e kicsik közül! Mondom nektek: angyalaik az égben szüntelenül látják mennyei Atyám arcát” (Mt 18,10).

A gyerekek egy másik szép dologra is emlékeztetnek bennünket, hogy mindig fiak vagyunk: még akkor is, ha valaki felnőtt vagy idős

¹ forrás:

http://hu.radiovaticana.va/news/2015/03/18/ferenc_p%C3%A1pa_katek%C3%A9zise_a_gyerekek_l%C3%A9t%C3%BCkkel_eml%C3%A9keztetnek/1130306

FIGYELJ RÁM!

ember, ha szülő lesz, ha felelősséget hordoz, mindezeken túl az identitása a fiúé. Mindnyájan fiak vagyunk. Ez pedig eszünkbe juttatja azt a tényt, hogy az életet nem mi adtuk magunknak, hanem úgy kaptuk. Az élet nagy adománya az első ajándék, amit megkaptunk. Néha az életben fennáll a veszélye annak, hogy elfeledkezzünk erről, mintha mi lennénk az urai a létezésünknek, miközben gyökeresen függő helyzetben vagyunk. (...) Ez az alapvető üzenet, amit a gyerekek adnak nekünk az ő jelenlétükkel: a pusztá jelenlétük emlékeztet bennünket arra, hogy mindnyájan fiak vagyunk.

Annyi sok adományt, oly nagy gazdagságot nyújtanak a gyerekek az emberiségnek! Néhányat megemlítek. Ahogy a valóságot látják, bizakodó és tiszta tekintettel. A gyermek ösztönösen bízik az apjában, az anyjában és ösztönösen bízik az Istenben, Jézusban és a Szűzanyában. Ugyanakkor a benső látása tiszta, nem szennyezte be a gonoszság, a kettősség, az élet „hordaléka”, mely megkeményíti a szívet. (...) Kimondják, amit látnak, hiszen nem kettős személyiségűek, nem tanulták még meg a kettős játék tudományát, amit mi felnőttek sajnos már elsajátítottunk. Továbbá a gyerekek – a maguk benső egyszerűségében – magukkal hozzák a képességet, hogy adják és fogadják a gyengédséget. A gyengédségnek „hús”

FIGYELJ RÁM!

szíve van és nem „kőszíve”, ahogy a Biblia mondja (vö. Ez 36,26).(...)

A gyerekek tudnak nevetni és sírni. (...) Két dolog, ami nálunk nagyoknál gyakran „leblokkol” és nem vagyunk többé képesek rá. (...) Mindig a szívtől függ és gyakran épp a szívünk blokkol le és veszti el a képességét a sírásra-nevetésre. Magunktól kell megkérdezni: Tudok-e spontánul nevetni, frissen, szívből vagy pedig mesterséges a nevetésem? Tudok-e még sírni, vagy pedig elvesztettem a képességem, hogy sírjak? Két emberi kérdés, amire a gyerekek tanítanak bennünket. Ezen okok miatt kéri Jézus a tanítványaitól, hogy „legyenek, miként a gyermekek”, mert az ilyeneké az Isten Országá (vö. Mt 18,3; Mc 10,14).

A gyerekek tehát önmagukban egy nagy gazdagság az emberiség és az egyház számára is, mert állandóan az Isten országába való belépés szükséges feltételére figyelmeztetnek bennünket: hogy ne tekintsük magunkat önmagában elégségeseknek, hanem mint akik segítségre, szeretetre és megbocsátásra szorulnak. Mert mindnyájan segítségre, szeretetre és megbocsátásra szorulunk.

FIGYELJ RÁM!

© Pécsi Egyházmegye

A képet készítette: „Anett néni Vizuköre” - Park Utcai Katolikus Általános Iskola és Óvoda